

Komünizm Nedir?

(Orta sayfada)

Hem vergi yükü, hem geçim sıkıntısı

Yıl : 2 - Sayı: 54 26 Aralık 1962 100 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Köylünün omuzbaşındayız

Babamın amcasının oğlu Nevzat geldi, dün. «Sabah namazında yola çıktım, yine de Cuma namazına yetişemedim» diyordu. Ilıca köyünden gelmişti. Ilıca köyü, Sovyet hududuna bitişik bir köyümüzdür. Ofis'ten buğday alacakmış. Aynı zamanda benimle görüşülecek bir işi varmış. Nevzat'ın: «Biz beş kardeşiz, ayrıldık: arazilerimizi taksim ettik. Ben artık bu gidişle çiftçiliği terkedeceğim. Bana devlet dairelerinde bekçilik, hademelik veya buna benzer bir iş bul» diyordu. Henüz kışa girmeden buğdayı bitmiş. «Şu anda bizim evde üç kilodan fazla yağ yoktur» diye ısrar edip duruyordu. 20 kilo kadar imansız peynirleri varmış. Ardahana meyva götürmüş, ağırlığı kadar arpa getirmiş at sırtında. Yiyeceğini bu suretle takviye etmiş. Ofis'ten götüreceği buğdayı bayramlarda kullanacaklarmış.

İtiraf edeyim ki, akrabam olduğu halde, kendisini orta halli bir köylü olarak bilirdim. Hangi orta halli? Can çekiştiriyor, Nevzat amca. Dört çocuğu, karısı, kendisi ve ihtiyar ana — babası ile.

Altmış beş kilo buğday almıştı, öğleden sonra. «Kâmal Efendi, bir çift bana, bir çift babama Trabzon lâstiği alacağım. Dükkânlara beraber gidelim» diye garip bir iş teklif etti bana. Ofisten buğday aldım, bana ihtiyacın olmadı. İki çift lâstik için beni işimden etmene ne lüzum var, dedim.

Akşamleyin eve geldi. Lâstikleri kaça aldığını sordum. Çiftini 850 kuruşa almıştı. Halbuki bakkal Mülâzzimde Trabzonların çifti 625 kuruş. Nevzat Amca haklı imiş. Ofis, Devlet kapısıdır. Korkulacak birşey yok. Fakat bakkal Mülâzzimden tutun da, Vehbi Beyefendinin satış yerlerine kadar durum böyledir. Bakkal Mülâzzim 11 lira 75 kuruş istemiş Trabzonlara. Sonra da «sen fakir olduğun için, ikram edeyim, 850 kuruş olsun» demiş. Ben gitmiş olsaydım rahatça 600 kuruştan alacaktım. Yine de kazıklanmak şartı ile.

Geceleyin evde, uzun uzun hal çaresi düşündük geçim üzerine. «Bütün arazilerine patates ek önümüzdeki sene. Fiatlar ortalama 35 kuruştur. Patatesleri şehre getirlelim, satalım ve senelik yağ, peynir, buğday vesair ihtiyaçlarını para ile temin edelim. Böyle bir deneme yap. Muvaffak olamazsan, ben takviye ederim. Öteki seneye tekrar bildiğine dönersin» diye akıl öğrettim güya. Öğrettiğime de pişman etti beni. Köyde içme suyu bile yokmuş. Patates bolca sulanmadıkça ektiğini bile alamazmışsın topraktan. «Alay mı ediyorsun Kâmal Efendi, elâlem başıma güler. Bizim toprakta arpadan başkası bitmez. Bana bir odacılık bulabilecek misin? Ötesine boş ver» diyordu Nevzat Amca.

7000 metretik kanal yapmışlar, devletten boru istemişler. Henüz programa alınmadınız, cevabını alınca, oturmuşlar aşağı.

Üçer — beşer lira toplamışlar aralarından, Ankaraya bir adam göndermişler. Türkiyenin başka bir yerine nakledilmelerini istemişler. Topraklarımızda arpadan başka birşey bitmiyor. Aynı zamanda tamamen orman içindeyiz. Elimize geçen birkaç kuruşu da orman cezalarına, tazminatlarına, orman vekil ücretlerine veriyoruz. Halimiz perişandır demişler. Senato başkan vekili, «boş yer bulsam, Posofluları yerleştiririm. Şavşatlılarla işim ne?» demiş. İmar ve İskân Umum Müdürlüğü Umum Müdürü pilot bölge, milot bölge kabilinden bazı şeylerden bahsetmiş, şimdilik sıra gelmiyeceğini söylemiş, çıkmış işin içinden.

Geçenlerde bir gün de, yirmiden fazla zabut tutulmuş Ilıcada. Ormandan kazanılmış arazidir iddiası ile hem ceza mahkemesine verilmişler, hem de hukuk mahkemesinde men'i müdahale dâvaları açılmış aleyhlerinde. Ankaraya gitmenin, işte böyle faydası (!) olmuş. Arazilerinin tamamen orman arazisi olduğunu, kendileri ihbar etmişler. Nevzat Amca: «Bu ne biçim hükûmet, hem yerinizde oturun diyor, hem de yerimizi elimizden alıyor. Biz ne iş göreceğiz, Kâmal efendi. Derdimizi sana anlatıyoruz; sen de bir doğru çare bulmuyorsun bize.» demek suretiyle dünyanın en ağır ithamını yapmış oluyordu.

Köylülerimin dertlerine çare bulamadım. Fakat bazı şeyler aklıma geldi. Kötü kötü düşündüm. Bize gelen kaymakam, bize gelen veteriner, bize gelen hekim, bize gelen herkes, köylünün yumurtasını 5 kuruştan, yağını 5 liradan, koyununu 30 liradan, peynirini 100 kuruştan, elmasını 25 kuruştan, lâhanasını 15 kuruştan, domatesini 10 kuruştan yiyebilmenin tedbirlerini araştırır. Köylü ne yapsın?

Birkaç gün önce, samiin sıfatiyle mahkeme salonunda oturan bir köylüyü, hâkim huzura çağırdı. «Mahkemenin sükûnetini ihlâl ettin. Sana ceza vereceğim. 25 lira para cezasını mı, yoksa bir hafta hapsi mi tercih edersin?» dedi. Köylü, para vermek için bir tek kuruşum yok, diyerek hapis cezasına razı oldu. Acaba sayın Vehbi Koç, bir hafta hapis için kaç lirayı veya kaç milyonu gözden çıkarır? Herhalde, en az bir milyonu. O halde, bu vatandaş, Vehbi Koç'un milyonda biri nispetinde vatandaştır. Bunun hürriyetinin değeri, Vehbi Koç'un hürriyetinin değerinin milyonda biridir. İtibarı, insanlığı, vatandaşlık hakları hep aynı nispette. Bari devlete vergi borcumuzu verirken de aynı nispette ölçülsek. Devletçiyim, halkçıyım diyerek politikaya başlamış bulunan sayın İnönümüz, böyle hareket etse.

Sayın İnönümüze şunu da hatırlatayım ki, bugünün Vehbi Beyleri, bakkal Mülâzzim gibi hareket etmek suretiyle para babası olmuşlardır. Ben Nevzat Amca ile beraber gitseydim alış—verişe, Trabzon lâstiklerini alırken kazıklanmıyacaktı. İsmet Paşa da halkı ile beraber gitmiş olsaydı, halkçı olsaydı, bu memlekette para babaları türemiyecekti. Hürriyetler, haklar ve itibarlar paraya dayanmıyacaktı. Bu yol, milletçe kalkınma yolu değildir. Vicdanları ile hisseden bir zerre insan varsa, onlara söylüyorum: Vatandaş eziliyor, vatandaş can çekiştiriliyor. Kalkınıyoruz, refah içersindeyiz diyen sese kulak asmayalım. Bu ses, mutlu azınlığın sesidir. Varlığımızın temeli olan büyük çoğunluk pek fena şartlar içersindedir.

Geçen pazar gecesi, dayım Muharrem Çelik gelmişti bize. Köylerine bu sene beş tane ayı musallat olmuş. Her gece bir inek veya manda yiyorlarmış, ormanda. Ayıların manda yiyebilmeleri görülmemiş şeymiş şimdiye kadar. Bir semtini bulmuşlar, kocaman mandaları dahi devirip yiyorlarmış.

Mandalar ayıyı görünce, yavru mandalar kaçar, anaç manda ayının üzerine saldırırmış. Burnunu sürer boynuzları ile hücum edermiş. Ayı da mandanın boynuna kolayca sıçrar, arka ayakları ile mandanın kulaklarını gözlerine perde yapar ve ön ayakları ile mandanın omuzlarına sarılırmış. Ve böylece gözden ve kulaktan istifade edemiyen manda, ormanların derinliklerinde acı acı bağırarak dolaşırmış. Bu arada ayı da omuzbaşlarını koparınca, manda kendiliğinden düşermiş. O zaman ayı, can çekişmekte olan mandayı yumuşak yerlerinde diri diri koparıp yermiş. Muharrem Dayı, ayıların dört tanesini bu pozisyonda tüfekle vurmuş.

Bunları evde anlattı. Ben ve çocuklar merakla dinledik.

Bizde, mutlu azınlık önceleri yalnızdı. Büyük çoğunluğu tek başına sömürüyordu. Şimdi o da bir semtini buldu. Özel sektör ismi altında, devletin desteğine müracaat etmek suretiyle büyük çoğunluğun gözlerini ve kulaklarını kapamanın yolunu keşfetti. Ve böylece büyük kütlenin omuzbaşlarına oturdu.

Allahtan dileğim odur ki, sayın İnönü de, bir (dayılık) etsin. Mutlu azınlık, büyük çoğunluğun omuşbaşlarını bitirmek üzeredir. Milletin kurtarılabilmesi için, bu pozisyonda, cesur bir (Dayıya) ihtiyacımız vardır.

Kemal KAYA

(Avukat - Şavşat)

Basından

Hareket

Sosyalist Kültür Derneği

Uydurma Demokrasi», «Maskeli Demokrasi», «Aldatmaca Demokrasi» düzenleriyle hiç bir benzerliği olmıyan «Gerçek Demokrasi»de, emekçi sınıfının haklarına sosyalist partileri temsilcilik ederler. Bizim ülkemiz de, gerçek demokrasiye ulaşma kararında olduğu için, bu ihtiyaç kendini uzun zamandır hissettiriyordu. Memlekette hızla gelişen şartların bir araya topladığı bir avuç aydın, bir avuç yurtsever, hattâ denilebilir ki bir avuç kahraman «Sosyalist Kültür Derneği» adıyla bir dernek kurdu. «Türkiye Sosyalist Partisi» nin çekirdeğini teşkil edecek olan bu kuruluş, Türkiyemizin geleceğini de aydınlatan bir ışıktır.

Yüzyıllardan beri sürüp giden bir sömürme düzeninin hiç değişmemesini sayıklıyan çıkarcıların uykuları kaçsa da, bir toplumun sürü halinde yaşıyamıyacağını artık bilmek gerekir. Derneğin Ankara Valiliğine verilecek olan tüzüğünü okudum. Okuduktan sonra da kuruculardan biriyle, İlhami Soysal'la bir görüşeyim dedim.

— Hayırlı olsun beyefendi.

— Sağ olun, dedi İlhami Soysal...

— İyi cesaret doğrusu., diye ekledim.

—Bu bir cesaret meselesi değil ki, dedi. Biz, İnsan Haklarına ve Anayasaya dayanan bir demokrasi düzeni istemiyor muyuz?..

— Ee... e... e... evet.

— Biz sosyal adalet istemiyor muyuz?

— E... e... e... evet. Baştakiler öyle söylüyorlar, ne bileyim ben. İstiyoruz diyorlar..

— İşte biz de onların istediklerini yerine getirmeye çalışıyoruz.

— İyi öyleyse.. Gel gelelim, tüzükte bazı maddeler var ki..

— Hangi meddeler?...

— Canım, içinde bir takım cinaslı lâflar var. Sözün gelişi, derneğin amacını belli eden 2 nci maddede.

— Ne olmuş ikinci maddede?

— Emek falan gibi lâflar var.

—Evet, emeği toplumun temel değeri sayıyoruz..

— İşte orası biraz karıncalı. Çünkü siz diyorsunuz ki «Bizim işimiz gücümüz emek..» Karşı taraf diyor ki «Bizim işimiz gücümüz yemek..»

— Ne yapalım? Bu bizim başlıca ilkemiz.

— Sonra siz her türlü sömürücülüğü de ortadan kaldırmak istiyormuşsunuz.

— İstiyoruz.

— Size kalırsa toprak reformu falan da yaparsınız...

— Yaparız.

— Öyleyse siz ağalara karşısınız.

— Karşıyız...

— Derebeylerine de karşısınız.

— Karşıyız.

— Siz şimdi grevi falan da desteklersiniz.

— Destekleriz.

— Öyleyse siz, emekçi'nin haklarını korumak için savaşa da atılırsınız..

— Atılırız.

— Hımm! İşler çatallaşıyor. Öyleyse siz kolay ve rahat zengin olma yollarını da tıkarsınız.

Tıkarız.

Karaborsaya da karşı mısınız?...

— Karşıyız.

— O halde siz rüşvete, zimmete karşı da durursunuz...

— Dururuz.

— Öyleyse siz memleketi düpedüz yıkmak istiyorsunuz...

— Neden?

— Bunlar olmayınca Türkiye olmaz ki.

İlhami Soysal gülümsedi:

— Öyle bir olur ki, dedi. Hem de cennet Türkiye olur.

— Valla bilmem, dedim. Bu memlekette gericisi var, ırkçısı var, Atatürk heykelini kıran var, her çeşit ipsizi sapsızı var. Üstelik bunlar tam birlik olmuşlar. Bir tanesi baldırınızdan kaptı mıydı, Kuduz Hastahanesinin 40 iğnesi de kâr etmez. Ona göre bir karar verin dedim.

İlhami Soysal hâlâ bana bir takım koşullardan söz ediyordu. Sözünü kestim.

— Koşulları halletmeden önce, koşumları halledelim, üst tarafı kolaydır, deyip yanından uzaklaştım.

ADNAN VELİ

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

IDARE : ZİYA GÖKALP CADDESİ 28/1 Yenişehir — ANKARA Telefon: 17 59 70 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari Sokağı: 32 Cağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstanbul, Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

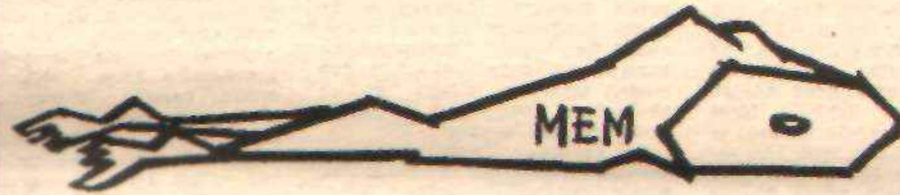
ABONE Yıllığı (52 sayı) 50 T.L. altı aylığı (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı) 12.50 T.L.'dır. 1962 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., Üç aylık 10 T.L.'dır Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

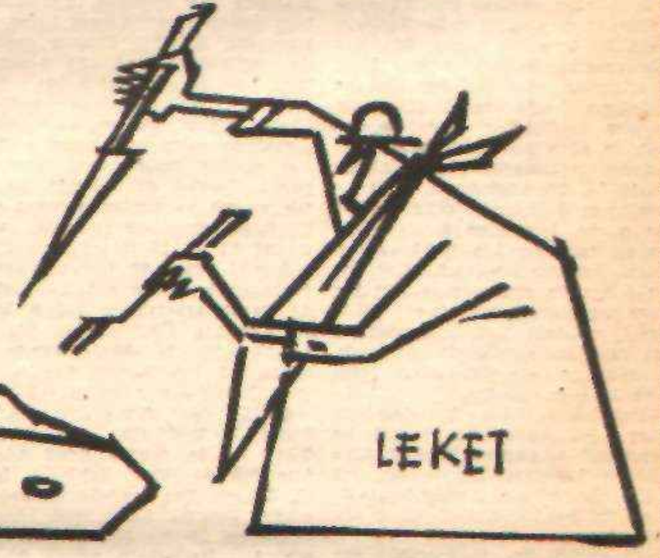
İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dır. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığa tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

YÖN — HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

Sendikaların uyanma saati

Türkiyenin yırısı hazır yiyici (Gazeteler)

YAZISIZ

İşçilerimizin bütün totaliter akımların karşısına dikilmelerini ve demokratik rejime sahip çıkmalarını sevinçle karşılıyoruz. Yalnız bu, 22 Aralık mitinginin bir faşizm gösterisi hâline getirilmek istendiği gerçeğini unutturamaz.

Miting, hâlen faşizmin, memleketimiz için çok daha yakın bir tehlike teşkil ettiğini ortaya koyan canlı bir örnek oldu. Geçen yıl da Aralık ayının sonunda bir işçi mitingi İstanbulda yapılmıştı. Fakat, bugün işçilere nakil vâsıtalarını cömertçe tahsis eden bazı işverenler, o tarihlerde, [illegible] Avrupaya uçak biletlerini [illegible]. İdareciler, günlerce işçileri mitingten vazgeçirmeye uğraşmışlar ve hele işçilerin Taksimde toplanmalarına kesin şekilde karşı koymuşlardı. Bugün işçileri alkışlıyanlar, Ankarada işsizliği protesto için yürüyüş yapan aynı işçileri coplatmışlardı. Bugün faşizmin en bayağı sloganlarını ve aşağılık iftiraları bangır bangır haykıran devlet radyosu, geçen yılki mitingten hiç te gönül rahatlığıyla bahsedememişti. Ankaradaki aç işçilerin yürüyüşünü de radyolar, görmemezlikten gelmişlerdi... Böyle bir radyo, bugün sanki Franco İspanyasının radyosuyla yarışa çıkmıştır. İşçi mitinginde, işçi haklarıyla alay eden faşizm zihniyetli hatipler, işçilere hitap etme cür'etini veya imkânını bulabilmişlerdir. İşçiler arasına karışan bir güdümlü kalabalık, faşizm aleyhine konuşan hatipleri susturmaya kalkışabilmiştir. 27 Mayısçı bir senatör, faşizmlerin nârâlarına muhatap olmuştur.

Kanun nazarında faşizm de, komünizm de suç sayıldığı halde, faşistler, muteber vatandaş muamelesi görmekteler. Meclis Kürsüsünde ve meydan mitinglerinde istedikleri gibi at oynatabilmektedirler. Hattâ ve hattâ faşistlik, suç olmasına rağmen, sahte milliyetçilik kisvesine bürünerek, siyaset alanında kolay ve emin bir yükselme yolu hâline gelmiştir! Halkın iyiliğini, saadetini ve refahını istiyen sosyal ıslahatçıların şüphe altında tutulduğu, halkı sömüren halk düşmanlarının baştâcı edildiği bir ortamda yaşıyoruz.

Bütün bunlar, mitingten kimlerin yararlandığını ve en yakın tehlikenin ne olduğunu açıkça gösteriyor.

Madalyonun öteki yüzü

22 Aralık günü, «Yaşasın işçilerimiz» diye bağıran beylerimiz, paşalarımız acaba işçilerimiz için neler hazırlıyorlar, bir bakalım: 22 Aralık günü, en başta işçilerimizin ve bütün ücretlilerin faydalanacakları en az geçim indirimlerini yükselten kanun hükmünün uygulanması iki yıl geri bırakılıyordu! 150 lira aylıklı bir işçinin, tüccarın yüzde 40'ından çok daha fazla vergi ödediği bir memlekette, komünizmin tel'in edildiği gün, işçilerin kanunla tanınan hakları ellerinden alınıyordu. Ne tatsız tesadüf, değil mi?

Aynı hafta içinde, Hükûmet Temsilcileri, Sendikacılarımızın ısrarla ileri sürdükleri, asgarî ücretlerin yükseltilmesi talebine şiddetle karşı koyuyorlardı. Hayat pahalılığı ise günden güne artmaktadır. Velhasıl vergilere yapılacak zamlar, fiyatları yükselterek, yaşama güçlüklerini daha da çoğaltacaktır. Buna karşılık, ücretlere zam talepleri devamlı şekilde reddedilmektedir. Üstelik kanunla verilen haklar geri alınmaktadır.

Esasen 5 yıllık plân, yüzde 7 kalkınma hızına ulaşıldığı takdirde, çalışanların geniş fedakârlıklara katlanmalarını gerektirecektir. 150 lira ücretli bir işçinin tüccardan çok vergi ödediği az gelişmiş bir memlekette, siyasî iktidar, ziraati ciddî şekilde vergilendiremezse, vergi kaçakçılığıyla mücadele için ciddî tedbirler alamazsa ve sermaye vergileri karşısında gerilerse, kalkınmanın yükü mutlaka çalışanların omuzlarına biner, ya da yavaş bir kalkınma hızına rıza gösterilir. Bu da işsizliğin çığ gibi büyümesi demektir. Her iki halde de zararlı çıkacak olanlar işçiler ve bütün çalışanlardır. Dış yardım konusunda da, evdeki hesapların çarşıya uymaması, güçlükleri arttırmaktadır.

Bu durumda, çalışanlar kaderlerine rıza göstermezler ve haklarını talep etmeye kalkışırlarsa, otoriter idarelere kayış başlar. Sermaye, zorbalıkla kendini koruma yollarını arar. Tanınmış bir iş adamının, büyük bir samimiyetle, «Sermaye ürkektir. Meclis, basın herkes susmalı, sermaye ürkütülmemeli» diye, devlet radyosunda nutuklar attığını hatırlıyalım. Yarın, işçi talepleri kuvetli şekilde savunulup, büyük grevler başlarsa, sermayenin otoriter bir rejimin hasretini çekeceğinden şüphe etmiyelim. Faşizm dediğimiz de bundan başka bir şey değil. Faşist etiketi, sermaye yararına emeğin haklarını reddeden otoriter rejimlere yapıştırılıyor.

Tabii ki sermaye, hiç bir zaman gerçek ismiyle ortaya çıkmaz. Faşizm, «Komünist tehliksi aldı yürüdü, ahlâk çöktü. Milliyetçiler uyanın, gibi câzip sloganların arkasına gizlenir. İşçilerin ve bütün çalışanların gerçek menfaatlerini görmelerini önlemek, onları bölmek ve parçalamak için daha bir sürü oyunlar oynanır.

Ümitler sendikacılıkta

Çeşitli sun'î zorlamalarla kapitalist bir gelişme yoluna itilen memleketimiz, bugün böyle ciddî bir tehlikeyle karşı karşıyadır. Ekonomik ve sosyal güçlükler, bir kaç adamın iyi niyetini rahatca aşarak, bugünkü *yetersiz demokrasiyi de çökertebilir*. Çâre? Çâre, çalışanların şuurlanması ve kuvvetlenmesidir. Bu bakımdan en önemli rol de herhalde sendikalara düşmektedir.

Demokrasinin ve milletçe kalkınmanın dayanağı, sendikalar olacaktır.

Bugün kâğıt üzerinde ileri bir Anayasamız var. Fakat Anayasayı Anayasa yapan, onun arkasında yatan sosyal kuvvetlerdir. Muhafazakâr kuvetlerin elindeki bir Anayasa, ne kadar ileri hükümler ihtiva ederse etsin, fazla işe yaramaz. Bugün bu durumdayız. Anayasa, ancak, çalışanlar bir kuvvet olarak ortaya çıkabildikleri takdirde boşlukta kalmaktan kurtulacaktır.

Demokrasi, hızlı kalkınma ve sosyal adalet, sermayenin değil, çalışanların yararınadır. Çalışanlar güçlü hâle gelmedikçe, istediğiniz kadar, sosyal adalet, hızlı kalkınma ve demokrasi lâfı edin, bunlar geniş ölçüde bir aldatmaca olmaktan öteye gidemiyecektir. Toprak ağalarının hazırladıkları toprak reformunu, sermaye ağalarının ilham ettikleri vergi reformunu gördük.

O halde ümit, sendikalardadır. Demokrasinin yaşaması, kuvvetlenmesi ve kalkınma yoluna girmesi, sendikaların güçlenmesine bağlıdır.

Bugün 300 bin dendikalı işçi var. Toplu sözleşme hakkı, eğer işlerse, önümüzdeki yıllarda sendikaların üye sayısı hızla artacaktır. Mevcut sendika sayısını azaltacak şekilde sendikalarımızın yeniden teşkilâtlanması da işçilerimizin gücünü çoğaltacak, grev hakkı, işçi şuurunu ve dayanışmasını kuvetlendirecektir.

İşçilerimizin siyasî bakımdan teşkilâtlanması da, elbette iyi bir şeydir. Fakat bu teşkilâtlanma çabasının, sendikaları *bölüp, zayıflatmasına* müsamaha edilmemelidir. Bugünün faşizme yatkın şartları altında, sendika birliği ve bütünlüğü herşeyin üstünde tutulmalıdır. Nihayet unutmamak lâzım ki, siyasî teşekküller, sendikaların gücü nisbetinde söz sahibi olacaklardır. Temel, sendikalardır.

Görüldüğü, gibi Türkiyenin demokratik gelişmesinde ve topyekûn kalkınmasında sendikalara ve sendika liderlerine büyük büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu yüzden, sendikaların bütünlüğü kadar, bağımsızlığı da önemlidir.

Sendikaların, hükümetten ve dış memleketlerden yardım almak zorunda kalması, bu bağımsızlığa indirilmiş bir darbedir. Parayı verenin düdüğü çalacağını unutmıyarak, sendikacılar kendi gelirleriyle yaşamasını öğrenmelidir.

Bağımsızlığın ikinci garantisi, sendika içinde demokrasinin tam olarak işlemesidir. Sendika liderliği bir cins memuriyet hâline gelir ve yeni liderlerin yetişmesi ve ön plâna geçmesini engellerse sendikalar güçlenemez ve bağımsızlığını koruyamaz.

Kısaca, faşist maceraların önlenmesi ve demokrasinin yaşayıp gelişmsi, hür ve bağımsız sendikaların birlik içinde hızla kuvvetlenmesine bağlı görünüyor. Sendika liderlerinin uyanma saati artık gelmiştir.

Doğan Avcıoğlu

İşçiler ve geçim derdi

İşçilerimiz komünizmi tel'in için Tandoğan meydanında toplanırlarken, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Geçici ve Karma Vergi Komisyonu, işçilerimizin aleyhine bir vergi kanunu kabul ediyordu!

Milli Birlik Hükümeti, 1963 yılından itibaren uygulanmak üzere, asgari geçim hadlerini yükseltmişti. Bu sayede, 3 — 400 lira ücretli memurlar, hizmetliler ve işçiler, gelir vergisi ödemekten hemen hemen tamamen kurtuluyorlardı. Ne çare ki, indirimin uygulanması, hem de işçilerin komünizmi tel'in mitingi yaptığı bir gün, 1965 ten sonraya tehir edildi...

Halbuki daha bir gün önce, eski Maliye Bakanı Şefik İnan, Mecliste korkunç vergi adaletsizliğini dile getirmişti: Aylık ücreti 150 lira olan bir işçi veya odacı, yılda 252 lira gelir vergisi ödüyordu. Buna karşılık, beyannameye tâbi olan serbest meslek erbabı, tüccar v. s. gibi mükelleflerin yüzde 39 u yılda ancak 202 lira gelir vergisi ödemektedir. Zira, bu adamlar, yüz binlerce lira kazandıkları halde, vergi dairesine, 150 lira aylıklı bir odacıdan çok daha az para kazandıklarını sıkılmadan bildirebilmektedirler. Hükûmet de, bu adamların vergi kaçakçılığını önliyerek, gelir sağlıyacağı yerde, işçiye ve memura kanunla tanınan bir hakkını vermeme yolunu seçmektedir! Ondan sonra da mutlu azınlığın bir kısım açıkgöz temsilcileri, işçilerimizi, «faşizm yok, komünizm var» diye bağırttırmaya çalışarak, bu korkunç adaletsizlikleri gizlemeye kalkışmaktadır!

Vergi kaçakçılığını bir dereceye kadar önliyecek olan servet beyannamesi tamamen kalksın diye Mecliste kıyamet koparanlar, mitingte «kahrolsun komünizm» diye en tiz perdeden bağıranlar arasındaydı.

1961 eylülü ile 1962 eylülü arasında, İstanbul geçinme endeksi (1953 — 100), 233 ten 243 e yükselmişti. Ankara geçinme endeksi de (1953 — 100), 233 ten 244 e çıkmıştı. *Bir yılda, hayat pahalılığı* İstanbulda 10, Ankarada 11 puvan artmıştı. Buna karşılık, işçi ücretlerine zam talepleri, 1960 tan beri devamlı şekilde reddediliyordu.

Asgari ücretler

İşçi ücretleri meselesi, hükûmet ile işçi temsilcileri arasında yapılan son toplantıda, başlıca tartışma konusu oldu. Türk—İş asgari ücretlerin çok düşük seviyede bulunduğunu belirterek, memleket çapında asgari ücretin enflâsyona *gitmeden tedricen 16 liraya* çıkartılmasını istiyordu. Türk—İş Genel Sekreteri Halil Tunç, «Millî gelir somununu büyütelim, fakat bu işi, somunun âdil bölümünü sağlıyarak yapalım» tezini savunuyordu.

Bakanların buna cevabı, müspet olmadı. Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkin, «*16* lira asgari ücret, bu hayal» diyordu. Asgari ücret 16 lira olursa, özel teşebbüsteki birçok müessese iflâs edermiş. Sonra enflâsyon olurmuş, böylece zam yapılsa bile, işçiler, zamdan faydalanamazmış.

Sendika liderleri için bu sudan iddiaları cevaplandırmak zor değildir. Nitekim cevaplandırdılar da... Meselâ Tekstil alanında Bursada, sosyal yardım yapmıyan işletmelerde asgari ücret 820 kuruştu. Yani aylık net ücret 200 lira civarındaydı. Bu rakam, İstanbulda 960, Adanada 920, Konya'da 800 kuruştu. Deri işleme ve *kösele* sektöründe, Ankarada asgari ücret 550, Gaziantepte 500, Bursada 750 kuruştu. Aydında sabun sanayiinde asgari ücret 400 kuruştan ibaretti. Pamuk çapasında, yemekli 5,5 günlük ücret 35 lira, yemeksiz 47 lira idi.

Kısaca, özel sektörde işçilerin büyük çoğunluğu, asgari ücret seviyesinde çalışıyor ve ayda 2 — 300 liradan fazla para kazanmıyordu. Devlet sektöründe ise, geniş sosyal yardımlar mevcut olduğu için, genellikle işçilerin asgari ücreti 14 — 15 lirayı buluyordu.

Asgari ücret 16 liraya çıkarıldığı takdirde, daha çok özel sektörde ücret ayarlaması bahis konusu olacaktı. Özel sektör, bir parça kârından fedakârlık ettiği takdirde, 16 lira asgari ücrete erişmek kolaylıkla mümkündü.

Çeşitli özel firmaların, kâr ve ücret miktarlarını tesbit eden Türk — İş, tezini ispat edecek kuvvetli delillere sahiptir. Meselâ, Emaye Taş madeni eşya saç ve emaye firması, 2,5 milyon lira sermaye ile 30 yıl önce kurulmuş. Şirket, işçilerinin yüzde 80 ine 10 liranın altında ücret ödüyor. Halbuki şirketin resmi 1961 kârı 2 milyon 279 bin lira. Kârın yüzde 10 u, asgari ücret seviyesini *16 liraya çıkarmaya yetecektir.* Plâstik kauçukta bir firma, 132 işçisinin 95 ine 16 liradan az ücret ödemektedir. 500 bin lira sermayeli firmanın 1961 kârı resmi 526 bin liradır! 25 kişi çalıştıran meşhur bir bisküvi fabrikasında 13 kişi, 10 liranın altında ücret almaktadır. Firmanın sermayesi 371 bin lira, 1958 kârı 246 bin, 1959 kârı ise 234 bin liradır. Yün iş dokuma yapan bir firma, 1960 ta 581 bin lira kâr sağlamıştır. Bir yılda sermayesinin yarısından fazlasını amorti eden bu firmada çalışan 230 işçinin 184 ü 10 liradan az ücret almaktadır. Kısaca, kârlar korkunç *derecede* yüksek, ücretler ise korkunç derecede düşüktür. Buna rağmen, bir Bakan, «16 lira asgari ücret hayal» diyebiliyor. Sonra da «Kahrolsun komünizm» . Pekâlâ olsun. Ama bu korkunç adaletsizlikler giderilmedikçe, komünizm lâfla nasıl kahredilir, bilemeyiz.

Bugün «yaşasın işçilerimiz» diye alkış tutan mutlu azınlık, *fedakâr işçilerimiz yarın haklı talep*lerle ortaya çıktıkları zaman ne yapacak, doğrusu merak ediyoruz. Kanunla tanınan en az geçim indirimleri hasıraltı edilir, asgari ücretlerin yükseltilmesine hayır denir, hayat pahalılığı durmadan artar ve bütün bunlar «kahrolsun komünizm» diyerek, unutturulmak istenir.

Bu devekuşu politikası hayır getirmez. Komünizmin panzehiri, sosyal adalettir, palavra değil. Nitekim miting, tarafsız basında tasvip görmedi. Tarafsızlığa en çok yaklaşan, milliyet ve cumhuriyet gibi gazeteler, mitingin *yürütülüş tarzını tenkid ettiler.* Milliyet'in durumu, bu konuda şu hükme varıyor:

«Önceki gün, Ankarada tertiplenen komünizmi tel'in mitingi faydalı olabilirdi. Zira, toplantıda komünizmin ne olduğu herkesçe anlaşılabilecek bir şekilde açıklanabilir, bu fikirlerin Türkiye için neden tehlikeli oldukları izah edilebilir, böylece işçi kütleleri nelerden, niçin sakınılması gerektiğini kavrayabilir, faydalı fikirlerle zararlıları birbirinden ayırdedebilmek imkânını bulurdu. Ne yazık ki bu yapılmamış, sadece «komünizm» kelimesinin lânetlenmesi ile yetinilmiştir. Böyle olunca, üzerine komünizm etiketi yapıştırılacak her nevi fikir, aslında komünizmle ilgili olmıyan faydalı bir görüş olsa dahi zararlı gösterilmeye devam edilebilecek, buna mukabil bu etiketi taşımadan işçi kütleleri arasına sokulacak tehlikeli elemanlar, zehirlerini pek âlâ aşılıyabileceklerdir.

İşte son komünizmi tel'in mitingi bu bakımdan beklediğimiz faydayı sağlıyamamıştır.»

Cumhuriyetin Ankara muhabiri Ecvet Güresin de şunları yazıyor: «Bir yandan konuşanların sözlerini özellikle sosyalizm ve komünizme karşı bellenmiş hücumlar üzerine oturtmaları, öte yandan demokratik sosyalizm dahi yerden yere vurulurken, komünizm kadar tehlikeli bir din kabul edilen faşizmin, gerici cereyanların — bir iki hatip hariç — pek üzerinde durulmaması, mitingi istenilen ve beklenen amacına ulaştırmadı.»

Ordu ve siyaset

Millet Meclisi, Pazartesi günü, Babşakan İnönü'nün Kurultaydaki «ifşaat»ı ve 11 Hava subayının emekliye sevki ile aktüalitesi *artan «ordu ve siyaset»* konusunu tartıştı.

Tartışmalar, bu gibi konuların görüşülmesinde mutad olduğu üzere yumruklaşmaya kadar vardı. Fikret Aka (MP.) ile Bahtiyar Vural (CHP.) kürsü önünde yumruklaştılar.

Mesele Meclise, AP'nin genel görüşme açılması *isteğini taşıyan* önergesi ve MP.'nin Meclis tahkikatı önergesi ile iki koldan getirilmişti. Önce MP.'nin önergesi görüşüldü. *Önerge* sahiplerinden Hüseyin Ataman, hükûmetin Meclisi aydınlatma vazifesinden bahsederek «Başbakan dilinden düşürmediği açık rejim iddialarına rağmen kapalı rejim metodlarından vazgeçmemektedir» dedi. Bağımsız Halûk Nurbaki ise, biraz sonra Başbakan İnönü'nün de *tekrarlayacağı gibi*, bu meseleyi Meclise getiren politikacılara çattı.

MP. lideri Bölükbaşı ise kürsüde, pek çok kimse tarafından bilinen fakat Meclis kürsüsünde henüz söylenmiyen bazı hususları, cesaretine bir misal olmak üzere açıkladı: 15 Ekim 1961 seçimlerinden sonra, bütün siyasi liderlerle üniformalı liderler Adalet Bakanlığında bir toplantı yapmışlardı. Burada üniformalılar siyasi liderlerle Cumhurbaşkanı adaylığı konusunu görümşüşler ve Gürsel'in seçilmesini arzu ettiklerini bildirmişlerdir. Bölükbaşı karşı koymuş, *diğer liderler* arzuya uymuşlardı...

Bu kabadayılık hikâyesi, Seyfi Öztürk'ün Bölükbaşı'ya müdahalesi ile yarım kaldı. Ve parlemanter tartışma, bermutad sen - bene döndü. Bölükbaşı, kendisi C.K.M.P.'den ayrılırken Öztürk'ün ağladığını, Öztürk ise Bölükbaşı'nın «sarhoş» olduğunu kürsüye çıkarak söylediler...

Kurultaydaki ifşaatının, eninde sonunda muhalefet tarafından bu *şekilde Meclise getirileceğini*, büyük, siyasi tecrübesiyle pek iyi bilmesi gereken Başbakan İnönü ise uzun konuşmasında yeni bir şey söylememek hususunda bütün hünerini gösterdi. İnönü'nün meseleyi ortaya koyuş şekline göre, ortada bir disiplinsizlik hâdisesi vardı ve bu hâdise ordunun *kendi disiplin mekanizması* içinde neticeye bağlanmış bulunuyordu. Kurultay'daki tartışmalara gelince, bu partinin iç meselesiydi ve «Kurultay haklıyı haksızı ayırarak bu meseleyi halletmiş» idi.

Başbakanın uzun konuşmasında, ordunun siyasetten uzaklaşma şartının «intikam heveslilerinin yaşadığını hissettiren siyaset cereyanlarını durdurmak» olduğunu söylemesi dikkat çekiciydi. Muhalefet, *hükûmetten orduyu siyasetten* [illegible]mesini isterken, hükû-

SOSYAL DEVLET VE VERGİ ADALETİ

Eski Maliye Bakanı Şefik inan, 21 Aralık 1962 günü Millet Meclisinde yaptığı konuşmada şu rakamları açıklamıştır.

"ELİR VERGİSİNİ KİMLER VE NE ÖLÇÜDE ÖDÜYORLAR ?

Gelir vergisi mükelleflerinin,

yüzde	39.64'ü	yılda	202 lira,
yüzde	27.94'ü	yılda	707 lira,
yüzde	16.17'si	yılda	2.307 lira,
yüzde	8.94'ü	yılda	5.116 lira,
yüzde	7.31'n	yılda	daha fazla

vergi vermektedirler.

Halbuki,

150 lira aylık alan bir odacı yılda	252 lira,
400 lira aylık alan bir memur	786 lira,
1100 lira aylık alan bir memur	2.619 lira,
2000 lira aylık alan bir memur	5.640 lira

vergi ödemektedir.

Aylık hâsılat tutarı yılda 1 milyon 800 milyon lira olan gelir vergisinin alındıkları yerlere göre tasnifi şudur:

Ticaret erbabından	400 milyon lira,
Sanayici ve fabrikatörlerden	243 milyon lira,
Serbest meslek sahiplerinden	72 milyon lira,
Diğer mükelleflerden	114 milyon lira,
İşçi ,memur ve hizmetlilerden	970 milyon lira.

Şefik İnan
Rakamları konuşturdu

Ankara'daki işçi mitingine katılanlardan bir grup
Sadece lâfla, komünizmle mücadele olmaz

metin başı da ordunun siyasete ilgisinin intikamcı siyasi cereyanlardan doğduğuna işaretle yetiniyordu. Ve Meclis tahkikatı vesilesiyle ordunun içine girilmesini, memleketin temel menfaatlerine aykırı gördüğü için de tahkikat önergesinin reddini istiyordu.

Yeterlik önergesi aleyhine konuşma fırsatını bulan Gülek ise, elde yeter delil olmadan isnada uğradıklarının bu suretle tescilinden memnuniyet duyduğunu belirterek «Bu mecliste Anayasa dışı çalışma yapan varsa tahkikat açılmalı ve bu meclisten kovulmalı» dedi.

Oylamada MP. önergesi 129'a karşı 209 oyla reddedildi.

AP.'nin genel görüşme önergesi de Başbakanın ayni gerekçeyi öne sürmesi karşısında reddedilmek akıbetinden kurtulamadı.

Önergenin özelliği, Gökhan Evliyaoğlu ile İnönü'yü Meclis kürsüsünde karşı karşıya getirmesi oldu.

Gökhan Evliyaoğlu, şunları söyledi:

«Türk ordusuna kur yapmak bir mutad haline gelmiştir. Bunu bir tarafa terk edemiyoruz. Eğer bir memlekette o memleketin ordusunda bir hareket varsa, orada bir ihanetin bulunduğunu düşünmek lâzımdır. Başbakan ordunun politika dışında olduğuna dair beyanda bulunmuyor. Anayasanın ifadesi «Herkes yerine beyler, marş marş» dır.

Ordudaki subayların politika hevesi kendi dehlizlerine inanmalarındandır. Memlekette böyle hareket eden Başbakanlar da vardır. Onlar herşeyi kendilerinin yaptıklarına inanırlar.»

İnönü'nün cevabı ise şu oldu:

«Meselenin ordu içinde bir disiplinsizlik hâdisesi olduğunu etraflıca arz ettim. Komutanlarla, büyük komutanın beyanları arasında tezat yoktur. Söz kesilmiş, mesele bitmiştir.

Gizli oturum talep edeyim, gizli oturum içinde herşeyi konuşalım diye düşündüm, kulaktan kulağa nasıl olsa herşey duyulacaktır. Burada, konuşulmamış şey kalmamıştır. Hangi açık rejim dünyada bundan daha açıktır. Sayın milletvekili, ordu mu Meclise, Meclis mi orduya dayanır diyor. Böyle bir mesele yoktur. Ordu, Genel Kurmay Başkanının emrindedir Genel Kurmay Başkanı da Başbakandan emir alır, ordunun bir mensubu ne bir senatörden, ne de Gökhan Evliyaoğlu'ndan emir almaz.

Ortada bir siyasi hâdise yoktur, deniyor. Bunu salâhiyetli komutan söylüyor, Başbakan olarak ben söylüyorum. Mutlaka bir siyasi hâdise olmasını mı istiyorsunuz? Bu orduyu her türlü tahrike, tecavüze karşı korumaya kararlıyız, ordumuz Anayasayı korumaya kararlı ve azimlidir.

Konuşulacak kadar konuşulmuştur, bu hikâyenin uzatılmasında fayda yok, zarar vardır.»

Mesele, Pazartesi günü Meclisde bu şekilde kapandı. Fakat siyasi hayatın önümüzdeki günlerinde de ayni tartışmaların devam edeceğinden şüphe edilemez.

Yine mi kaldı baska bahara?

Dışarıya sızan haberler doğruysa, T.B.M.M. deki bazı milletvekilleri ve senatörler bir araya gelip, Anayasa'ya göre 1963 yılında yapılması gereken Senato seçimlerini bir yıl sonraya bıraktırmak için anlaşmışlar. Aralarında bütün partilere mensup, hattâ bu partilerin grup idare kurullarında görev almış kimseler varmış. İddialarına bakılırsa, Senato'nun üçte biri gerçi Anayasaya göre her iki yılda bir yenilenmeliymiş ama, ilk seçimler 1961 Ekiminde yapıldığı için, önce aradan iki tam yıl geçmeli, yani 1963 Ekimine gelinmeli, seçimler de, seçim Kanunu icabı, 1963 Ekiminden sonra gelen ilk Haziran ayında, yani 1964 Haziranında yapılmalıymış.

Tabii, niyet, seçim yapmamak olduktan sonra, buna benzer türlü bahaneler bulmak, eski medrese hukukçuları gibi her hükümde bir gedik arayıp tevil yollarına sapmak mümkün. Ama, bunlara kimsenin inanmıyacağını da bilmek gerekir. Anayasa, bu konuda açıktır; «aradan tam iki yıl geçmeli» diye bir hüküm Anayasada mevcut değildir. 73. maddenin ikinci fıkrasındaki «Cumhuriyet Senatosunun genel oyla ve Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerinin üçte biri her iki yılda bir yenilenir» hükmüne göre, Senato seçimlerinin (ve bunlarla birlikte, 74. madde ikinci fıkra gereğince, her iki Meclis «ara seçimleri» nin) mutlaka 1963 15 Ekiminden önce yapılması şarttır. Bunun aksi yola gitmek, Anayasaca tesbit edilen seçim sürelerini şu veya bu suretle uzatmak, savsaklamak anlamına gelir ki bu da Anayasanın ruhuna tamamiyle aykırıdır. 1961 Anayasası seçimlerin normal süre içinde yapılması konusunda o derece titiz davranmıştır ki, 74. madde de «TBMM seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimleri» başlığı altında, «savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse, seçimler kanunla bir yıl geriye bırakılabilir» demektedir. O halde, başlıkta T.B.M.M. deyimi kullanıldığına göre, Millet Meclisi veya Cumhuriyet Senatosu seçimlerinin zamanında yapılmaması ancak savaş zamanında ve bir kanunla mümkün olacaktır. Yoksa, şu veya bu maddenin gerisine sığınıp seçim yapmamak imkânsızdır.

Seçim yapmaktan kaçmanların iddialarında bir an için haklı oldukları düşünülse bile, tuttukları yolun tabii sonucu Senato ara seçimleri 1964'de, ondan sonraki Senato ve Millet Meclisi seçimleri ise 1966 da yapılacaktır. Yani, Millet Meclisi seçimleri, Anayasanın âmir hükmüne rağmen, dört yılda değil, beş yılda bir yapılmış olacaktır. Yok, bu konuda Anayasaya saygılı davranıp da Millet Meclisi seçimlerini 1965'te yapmağa karar verilirse, bu takdirde 1964 ara seçimlerini yapmak mümkün olmayacaktır; çünkü, 74. maddenin üçüncü fıkrasına göre «Millet Meclisi genel seçimlerine bir yıl kala ara seçimi yapılamaz». Ama, 1963 yılında seçim yapmamak isteyenler, «bir yıl eniki aydır; onüç ay önce yapılırsa, hüküm bozulmuş olmaz» diyerek ve aylar üzerinde oynıyarak kolaylıkla çare bulacaklardır. Mesele dönüp dolaşıp, «niyet» unsuruna gelip dayanıyor.

Bütün bu olup bitenlerden asıl dikkate değer olan taraf, seçimi geri bırakma fikrinin, seçim şansı yüksek olan A.P. gibi partilerden de taraftar bulabilmesidir. Bunda, herkesin teker teker mümkün olduğu kadar geç seçmen karşısına çıkmak ve seçim zahmetine geç katlanmak istemesinin muhakkak ki payı var. Bir de, seçimler yapılır da, A.P. daha fazla kuvvet kazanırsa, sabırsızlanacak kuvvetler karşısında rejimin daha fazla sürmiyeceği endişesi hâkim. Bu endişe zihinlerde o kadar yer etmiş ki, A.P. gibi partiler, çoğunluğu arttırmaktansa bugünkü sayılarıyla yetinmeğe bile razılar.

Öğretmenler

Öğretmenler, onlara yöneltilen iftiralardan şikâyetçi. Geçen hafta, Türkiye Öğretmen Dernekleri Federasyonu yönetim kurulu, bu şikâyetleri Başkan Gürsele duyurdu. Gürsel, «Öğretmenlere komünist ve dinsiz diyenler, asıl şüphelenilecek insanlardır» diyerek, öğretmenlerin dertlerini dile getirdi. Gürsel, «Köy Enstitülülere komünist diyenler, komünisttir» dedi ve şu itirafta bulundu: «Asıl kabahat benim, 27 Mayıstan sonra, bizzat ben, öğretmen meselesini ele almalıydım, olmadı.»

Öğretmenler Federasyonu, Millî Eğitim Bakanından da şikâyetçi. Bakanın, Tevfik İleri ekolünü tutar davranışları hoş karşılanmıyor. Federasyona karşı tertipler hazırlayan, Tevfik İleri ekolünün temsilcisi Mustafa Cura'ya, bir ay izin verilmesi, çeşitli tenkidlere yol açıyor. Cura'nın bu bir ayı, Federasyon aleyhine teşkilâtlanmak için harcıyacağı herkesin malûmu. Geçen yıl bir yürüyüşe katılan Kırıkkale öğretmenlerinden altısının, beraet ettikleri halde, başka yere nakilleri de, belli bir zihniyetin ifadesi sayılıyor.

Bütün bunlar, Bakan hakkındaki tereddütleri arttırıyor. Nitekim pazar günü, tarafsız öğretmenler adına bir basın toplantısı yapan Ömer Saray, «Bakan, hizip tutuyorsa, şaşmayın» dedi.

1963 plânı

Yüksek Plânlama Kurulu, 1963 yılı programını görüşmeye başladı. Halbuki plân kanununa göre, önce yıllık programın kabulü, sonra bu programa göre 1963 bütçesinin hazırlanması lâzımdı. Bizde işler ters oldu. Önce bütçe, sonra yıllık program hazırlandı!

Bu, kolay kolay göz yumulabilecek bir lâubalilik değil. Bu zihniyetle plân nasıl yürütülür, bilemeyiz.

1962 programının âkibeti de ortada. Nitekim İstanbul İktisat Fakültesi ve Teknik Üniversite Talebe Cemiyetleri tarafından tertiplenen bir açık oturumda, Plânlama Teşkilâtı uzmanlarından Refet Erim, 1962 programının uygulanmadığını, yıllık kalkınma plânının yürütülmesi ve gerekli kalkınma hızının sağlanması için, zaruri reformların ele alınmadığını acı acı anlattı.

Bu arada, Fahrettin Kerim Gökay, plânda yer almadığı halde, İstanbul köprüsünün yapılacağını ilân ederek, plâncılıktan zerrece anlamadığını ortaya koydu. Gökay, yeni dış krediler sağlanıp, bu iş yürütülürse, plân bozulmaz zannediyor. Bunun, dış ve iç kaynaklar üzerinde yapacağı tazyiki görmemezlikten geliyor.

1963 plânının uygulanmasına, işte böyle bir zihniyetle başlıyoruz. Hayırlı olsun.

Kurultay'da fasizm, devletcilik ve toprak reformu

CHP. Kurultayında, hizip mücadelelerinin yanısıra, ciddî memleket meselelerinin konuşulmasını istiyen delegeler de vardı. Ne yazık ki Kurultayda, memleket meselelerinin tartışılmasına vakit kalmadı. Bu arada, doğulu dört delegenin verdiği önerge de görüşülemedi. Önergeyi aynen yayınlıyoruz:

«Doğu Anadolunun, Türkiye'nin en ihmal edilmiş bölgesi olarak ekonomik ve sosyal birçok derin yaralarının bulunduğu bir gerçektir. Memleketin geleceğinde büyük iddiaları olan partimizin, bu tarihi kurultayda, memleketimizin bütünlüğü ve selâmeti bakımından bu mevzuun müzakere ile ilmi neticeler ve görüşler istihsal edilerek umumi efkâra arzında büyük faydalar mülâhaza etmekteyiz.

Bu husustaki görüşlerimizi huzurunuza getirirken, Doğu Anadolu'da kendi kaderlerine terkedilmiş vatandaşların ıstıraplarına bigâne kalmıyacağınıza emin olmak isteriz.

1 — Senelerce, yanlış politik görüşlerin tesiri ile ortaçağın feodal düzenine mahkûm edilmiş olan Doğu Anadolu'ya, partimiz iktidarda olduğu son devrelerde imkânlar nispetinde özel itina göstermek istemiştir. Şunu kabul etmek lâzımdır ki bu, ancak devede kulak kabilinden olmuş ve 1950 yılından sonra ise «memleketin doğusu, batısı yoktur» uyutucu sloganı ile bu dar çaptaki ehemmiyet bile ortadan kalkmıştır. Millî Birlik İdaresini takip eden ve partimizin iştirak ettiği her iki koalisyon hükümetlerinde de bu konuda hiçbir şey yapılmamıştır. Hükûmet ve Parti yüksek kademelerinde vazife alan mes'ul şahısların muhtelif beyanlarına rağmen, ümitle beklediğimiz beş yıllık kalkınma plânı da bu noktayı nedense atlamıştır.

2 — Doğu Anadoluya sanayi, hiç gitmemiş ve dolayısiyle kapalı aile ekonomisi her tarafta hüküm sürmüştür. Münakale imkânlarından mahrum bir bölgede, kapital birikimi beklenemiyeceği için, perakende teşekküllerden başka, ciddî ticarî ve sanayi müesseselerini Doğuda beklemek hayaldir. Böyle olunca, devletçi bir tutumla Doğu'nun kalkındırılması cihetine gidilmesi artık kaçınılmaz bir görüş oluyor kanaatindeyiz.

Doğu'nun ürünleri de işlenmeli ve hakiki kıymetini bulmalıdır.

3 — Toprağın dağılımı, bu bölgede çok iptidaidir. Binlerce dönüm araziye ve hattâ köylere sahip ağaların yanında, milyonlarca vatandaşın hiç toprağı yoktur. Ziraat ilkel usullerle olmakta ve emek hakiki değerini bulamamaktadır. Rasyonel bir toprak reformu ile doğulu köylülerinde arazi ve tarım âletlerine sahip olması gerekmektedir. Bölge reformları idarecilerin elinde suiistimale müsait davranışlara müncer olabileceğinden, Türkiye'de topyekûn toprak reformu olmalı görüşü benimsenmelidir. Doğu Anadolu'da milyonlarca topraksız köylü varken, başka yerlerden vatandaş getirilip yerleştirilmesinin gayri ilmi ve insani olmadığını bilhassa belirtmek isteriz. Bu suretle Doğuyu sömürdüğü kabul edilen şeyhlik ve ağalık gibi müesseseler de kendiliğinden tasfiyeye uğramış olacaklardır.

4 — Memleketimizde ırkçı, faşist ve mürteci akımların gün geçtikçe kuvvet kazandıkları ve teşkilâtlandıkları gerçeğini kimse gizliyemez. Faşizm bu gelişmesinde de zaman zaman Doğu Anadolu hakkındaki hunhar emellerini izhar ederken, hükûmet bu tehlikelere bigâne kalmaktadır. Orta Asya'dan Kırgız getirip Doğuya yerleştirmeden tutup, senatoda doğuluların topyekûn millî düşman olduklarını ilân eden beyanlara giden bu çarpık düşünceler, mazideki sayısız hâdiselerin hâtıraları ile birleşince, biz Doğu Anadolu sakinleri için büyük bir endişe ve şüphe kaynağı olmaktadır.

5 — Doğu Anadolu problemlerinin derinine inmek istemiyen birçok politikacılarımız ve idarecilerimiz, zaman zaman hâlâ polis ve jandarma baskılarını tedbir olarak öne sürmektedirler. Asrımızın ilim ve gerçekler asrı olduğu unutulmıyarak, bu tip sapık kanaat sahiplerinin partimiz saflarında yerleri olmadığı ilân edilmelidir. Bu tedbirlerin yerine, Doğuya ehliyetli memurlar gönderilmeli, bunlara huzur içinde çalışmalarını sağlıyan imkânlar verilmelidir. Erzurum Atatürk Üniversitesi bugünkü yetersiz durumdan kurtarılıp, ayrıca Doğuda Ziya Gökalp Üniversitesi kurularak bölgenin kültürel kalkınması hızlandırılmalıdır.

Doğunun çözüm bekliyen hususlarından ancak belllibaşlılarını arzedebildik. Bu meselelerin kesafeti, Doğu Anadolu'ya özel bir itina gösterme mecburiyetini omuzlarımıza yüklemektedir. Memleketin mukadderatında büyük payı olacak olan partimizin, bu yüklerden kaçınması, tarihi bir hatâ olacaktır. Muhterem kurultayın bu noktalara öncelik tâyin eden direktiflerinin parti yöneticilerine duyurulmasını ve varılacak kararların efkârı umumiyeye bildirilmesini saygılarımızla arzederiz.»

Mecit Hun (Kars delegesi), *Hasan Ünlü* (Tunceli delegesi), *Hâşim Bingöl* (Muş delegesi), *Eyyüp Serhat* (Kars delegesi).

Ankara Türk Devrim Ocağı açıklıyor

Türk Devrim Ocakları Ankara Başkanı Altıner, Türk aydınlarına hitaben şu konuşmayı yapmıştır.

«Yalanı, kara çalmayı, devrim, devrimci ve aydın düşmanlığını zenaat haline getirmiş olan, 27 Mayısla iştahları kursaklarında kalmış bir takım iftiracılar, içlerinin karasını bu kez de Ankara Türk Devrim Ocağı'na bulaştırmağa yeltenmişlerdir. 8 Aralık 1962 günlü Yeni İstanbul'da «Ankara Türk Devrim Ocağı'nın İçyüzü»nü açıklama sevdasıyla kapana kısılan bir talihsizi tanıtmayı, Ankara Türk Devrim Ocağı görev bilir.

Ülkemizi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak için çırpınan, Türkiye ve dünya çapında ün yapmış aydınlarımızı ve onların çalışma alanları olan Türk Devrim Ocaklarını halkın gözünden düşürmeyi amaç edinen jurnalname ye, bu jurnali düzenliyenlerin ve yayınlıyanların alışık olmadıkları bir olgunluk, kesinlik ve açıklıkla cevap veriyoruz.

Evet, Ankara Türk Devrim Ocağı, 27 Mayıs'la devletin malı olan ve Türk Kültür Dernekleri Genel Merkezi'ne verilmiş olan binada kalmaktadır. Temeli Atatürkçülük olan bu devletin malında, amacı Atatürkçülük olan iki dernek elele ,içiçe, birlik halinde çalışmaktadır. Bu devlet Atatürkçü ise, bu hak da Atatürkçü derneklerindir!

Ankara Türk Devrim Ocağı politika ile uğraşmaz. Ankara Türk Devrim Ocağı, Atatürk'ün gençliğe emanet ettiği devrimleri siyasal oyunlarla yıkmak, geriletmek, yobuzlaştırmak isteyenlerle savaşır. Eğer bu, politika ile uğraşmaksa, Ankara Türk Devrim Ocağı politika ile uğraşır.

Ankara Türk Dvrim Ocağı, 27 Mayıs'tan önceki radyo konuşmalarında «Başımıza bütün dertleri bu Devrim Ocağı getirdi» diye bağıran Menderes'le ve onun yolunda yürüyenlerle savaşır. Bunun adı politika ise, Ankara Türk Devrim Ocağı politika ile uğraşır.

Ankara Türk Devrim Ocağı, bir tekke havası estirilen karanlık toplantılarda aydın avına çıkma kararları alanlarla, saldırılar düzenliyenlerle, Attürkçülere çamur atanlarla savaşır. Bunun adı politika ise, Ankara Türk Devrim Ocağı politika ile uğraşır!

Ankara Türk Devrim Ocağı pis politika değil, Atatürkçü politika ile uğraşır. Bu politikanın amacı, Atatürkçülüğü yurdun en uzak

— NE YAPALIM, YOLUN ORTASINDAN GİTSEYDİ!..

> Bir kısım mükelleflerde ikinci bir huy halini almış bulunan vergi kaçakçılığı ile şiddetle mücadele edilecektir. Toplum içinde vergi kaçakçılığının yüz kızartıcı bir suç olduğu inancının yerleşmesine - her vasıtaya başvurularak çalışılacaktır.
>
> (Maliye Bakanının 21 Şubat 1962 tarihli demecinden)

Bir maliye uzmanı, nasıl vergi kaçırıldığını açıklıyor

Vergi kaçakçılığının kapalı ve açık yolları

Lûtfi KILIÇÇÖTE

Vergi kaçakçılığını önlemek, kaçakçılığın nasıl yapıldığını bilmekle mümkündür. Bu bilgiyi önce kanunlarda, sonra kanunların uygulanmasında aramak suretiyle aydınlatmaya çalışacağız:

Kaçakçılığın genel tarifi

Vergi Usul Kanunlarında, kaçakçılık şöyle tarif edilir: «Mükellef veya sorumlu tarafından kasten vergi ziyaına sebebiyet verilmesi». Bu nazikâne tarif içinde esaslı iki unsur vardır:

1 — Verginin hazineye girmesini önleyen bir olayla zayi olması,

2 — Bu olayda mükellef veya sorumlunun kasdının bulunması.

Her ne şekilde yapılırsa yapılsın, hiç bir kaçakçılık olayı bu tarifin dışında kalamaz. Tarife göre, kasıt bulunmayan olayda vergi ziyaı olsa dahi kaçakçılık sayılmamakta ve kastın bulunmadığını ispat etmek ise mükellefe düşmektedir

Vergi ziyaı nasıl olur?

Vergi, vatandaşın, sosyal adalet kurallarına göre, devlet masraflarına iştirak hissesidir. Bu hisse, gelirin azlığına veya çokluğuna göre değişir. Kanunun kullandığı terime göre, verginin zayi olması, ancak, hakiki gelirin yerine daha az bir gelirin ikamesiyle mümkündür. Bunun neticesi olarak, vergi ziyaı aslında devlet hazinesine girmesi lâzım gelen bir paranın,bir takım usullerle çalınarak mükellefin servetinde bir fazlalık hasıl etmesinden başka bir şey değildir. Bu sebeple, vergi kaçakçılığı, vergi ziyaı değil, **tam manasıyla bir hırsızlıktır.** Aleläde bir hırsızlık olayında, çalınan şey ve çalan nasıl aranırsa, devlet malı verginin hırsızlığı daha kolay usullerle aranır ve bulunabilir. Bu sebeple mükelleflerin tabiî bir ortağı olan maliyenin, mükellef servetinde beyan dışı gelirlerle hasıl olan fazlalıkların hesabını sormak vazifesi, vergi sorumlusunun da cevaplandırmak mükellefiyeti vardır. Servet Beyanı bu ihtiyaca cevap vermektedir.

Kaçakçılık olayları ve deliller

Kasıtla vergi ödenmesini azaltan her türlü mükellef davranışları, kaçakçılık olayları içine girmektedir. Vergi mevzuatı bu olayları «Hileli Vergi Suçları» başlığı altında 7 fıkra içinde tarif etmektedir. Biz kanunun tarifini iki bölümde ele alacağız:

1 — Açık vergi hileleri

— Sahte veya muhteviyatı itibarile yanıltıcı vesikalar tanzim etmek,

— Vesikaları tahrif etmek, asıllarına uygun olmayan vesika suretleri kullanmak

— Mecburi defter kayıtlarında tahrifat ve her tuürlü muhasebe ve hesap hileleri yapmak,

— Mecburi defter veya vesikaları yok etmek veya değiştirmek,

— Becburi defter veya vesikaları yok etmek veya gizlemek,

— 20 bin lirayı aşan muhtelif gelir unsurlarını defter veya beyannamede göstermemek,

- Dikkat edilecek olursa, bu maddi hileler, geniş mikyasta vergi kaçakçılığına asla müsait değildir. Profesyonel vergi kaçakçılarının baş vuracakları usuller olmaktan ziyade, küçük ticaret ve sanayi erbabından, acemi hilelerin, defter ve vesaik üzerinde yapılacak dikkatli tetkiklerle her zaman meydana çıkarılmaları ve isbat edilmeleri mümkündür. Bunlar için en ufak açık kapı yoktur. Kapının açıklığı kanunda değil, mükellef kayıtlarının müessir surette tetkik edilmemekte olmasında aramak gerekir.

Ancak, bu bölümde, evrak ve vesaik üzerinde yapılan ve döviz kaçakçılığı ile de karışık, piyasada uygulama yeri bulmuş olan, önemli bir vergi kaçakçılığı şekline temas etmeden geçemeyiz:

Bir kısım, ithalâtçı ve sanayici firmaların, dış memleketlerden aldıkları, ekseri kullanılmış, kapasiteleri düşük, dem de makine ve tezgâhlar revizyondan geçirilerek boyatılmaktadır. Bu mallar yeni rayiç fiatlara nazaran çok ucuza alındıkları halde, faturaları muhtelif suretlerle yenilere göre tanzim ettirilerek fiat tescil dairelerinin damgalarına istinaden kayıtlara geçirilmektedir. Bu şekilde, döviz kaçakçılığından ve millî sermayenin fena tesirlere kapılmadan başka, şişirilmiş yüksek fiatlar dolayısı ile fazla amortisman da ayrılmaktadır. Yâni, döviz kaçakçılığı ile elde edilen gelirden başka amortisman yolu ile de devamlı vergi kaçakçılığı yapılmış olmaktadır. Ayrıca bu döviz ve vergi kaçakçılarının, muhtelif konbinezonlarla dış memleketlere yaptıkları sık ve uzun seyahatlerinin nasıl finanse edilmekte olduğu da kendiliğinden anlaşılır.

II — Kapalı Vergi Hileleri

Bu ikinci bölüm kanunun üç kelimelik bir fıkrasına tekabül etmektedir: «Çift Defter Kullanmak.» İlk bakışta bunun da bir maddî delile dayandığı sanılabilir. Fakat konu derinliğine incelendiği takdirde bu şekilde düşünmenin ne kadar aldatıcı olduğu anlaşılır. Kanun, Çift Defteri şöyle târif etmektedir: «Tutulması mecburî defterlere kaydı gereken hususların vergi matrahının azalmasını tevlit edecek tarzda diğer defter ve evrakta toplanmasıdır.» Yapılan bu târifde, vergi matrahını azaltma unsuru, mecburî defterler dışında yapılan muamelelere bağlanmaktadır. Bu muamelelere ait maddî delilleri teşkil eden evrak ve vesaikin maliyeden gizlenmesinin kolay olmasına mukabil, kaçakçının bu evrak ve vesaik ile elde ettiği beyan dışı gelirlerini, öz sermaye ve servet artışlarında görmek mümkündür Bunun saklanması güçtür. Böyle olduğu halde, binlerce gizli alış verişin maddî delilleri ne şekilde elde edilecektir? Mükellef bile, yapmış bulunduğu bu nevi kaçakçılığı, maddî delillerile değil, ancak, öz sermaye ve servetindeki beyan dışı artışlardan anlar ve hesaplar. Bu hale göre, kanunun (Çift Defter) deyimi ile Maliyenin yakalıyabileceği maddî delil, ya hiç yoktur veya ancak mahdut hâdiselerde rastlanabilir. O halde Çift Defter kaçakçılığını maddî delillere değil, tesirlerile araştırıp meydana çıkarmak gerekir. Bu da, kanunun uygunlanmasını ilgilendiren önemli bir konudur. Halbuki, maliyenin gevşek davranması sebebile olacak, piyasada çok yaygın, büyük ve profesyonel vergi kaçakçılığı bu yoldan yapılmaktadır. Hattâ bu türlü kaçakçılığın piyasada parolası bile yerleşmiştir: Faturalı alış verişe (Kravatlı) denilmesine mukabil, defter dışı faturasız olanına (Kravatsız) adı takılmıştır. Ayrıca, masrafları kabartmak vesair suretlerle kullanılmak üzere, bir mal, hizmet ve masrafa tekabül etmeden, açıktan tertiplenen, fatura ve makbuzlara ise, (Nylon) adı verilmiştir.

İşte, nazenin özel teşebbüsümüzün icat edip piyasaya yerleştirilmiş bulunduğu bu terimleri, Maliyemiz duyabilmiş midir? Bilemeyiz. Bilinen ve duyulun bir şey varsa, o da, her mahallede türeyen milyonerlerin çoğunu, Maliyenin gözü önünde, çift defter kaçakçılığı yapıp yukarıda işaret edilen terimleri pervasızca kullanan kimselerin teşkil ettiğidir

Bu milyonerlerin, yaptıkları ile yetinmiyerek, nüfuz ve baskılarını, Siyasî Partilere, yürütme ve yasama organlarına kadar ulaştırma gayreti içinde oldukları görülmektedir: Servet Beyannamelerinin geri verilip, yerine yeni bir beyanname alınmak istenmesi, bu iddialarımızın bariz ve karakteristik bir delilini teşkil etmektedir.

Servet Beyannamelerinin altında, yukarıda açıklamağa çalıştığımız ve miktarı milyarları bulan vergi kaçakçılık olayları yatmaktadır. Millet malı vergi kaçakçılığını ilgilendiren bu değiştirmenin sorumluluğunu, kimlerin yüklenip taşıyacağını da zaman gösterecektir.

Vergi kaçakçılığında ceza

Vergi kaçakçılığının malî sorumluluğu, kaçırılan verginin aslından başka, üç [illegible] tutarındadır. Bunun dışında, mahkemece, üç aydan üç yıla kadar hapis bir o kadar müddet, ticaret, sanat ve meslek icrasından mahrumiyet cezası verebilir. Ayrıca keyfiyetin gazete ile ilânı cezasına da hükmolunabilir.

Böyle olduğu halde, bugüne kadar bir vergi kaçakçısının, gazete ile teşhir edilmiş olduğuna rastlamış değiliz. Bu sükût da gösteriyor ki: Türkiye de, vergi kaçakçılığı ile mücadele etmek şöyle dursun, geniş bir müsamaha ve yardımın sağlanmakta olduğu, münakaşa kabul etmez bir gerçektir.

Yukarıdan beri açıklamağa çalıştığımız, konu ve olaylardan da anlaşılacağı üzere, memleketimizdeki geniş ölçüde yapılan, vergi kaçakçılığının sebepleri, kanunlardaki açık kapılarda değil, uygulamadaki uyuşuklukta bulunmaktadır.

---

köşelerine duyurmaktır. Devrim düşmanları, devrik iktidar hastaları bilsinler ki, bu ülkede söz hakkı sadece Atatürkçülerindir! Tertemiz alanlara çöp kutuları boşaltmakla devrimcileri sindireceklerini umanlar gaflet içindedirler!

«Ankara Türk Devrim Ocağının İçyüzü» başlıklı yazıyı yazan iki kişi yalan söylüyorlar! Yazısında Türk Devrim Ocağının üyesi diye gösterdiği kimselerin çoğu Ocağın üyesi değildir. Yalana sapmak suretiyle zihinleri bulandıracağını sanan kötü niyetli yazar, eğer daha önce bize başvurmuş olsaydı, kendisine üye kayıt defterimizi verir, işini kolaylaştırırdık. Türk Devrim Ocağının bir işi de, namuslu insan yetiştirmektir. Adlarını üyelerimizin arasında görmekle şeref duyacağımız tanınmış aydınları çirkin imalarla yazısında ardarda sıralıyan Fikret Taşpınar adlı kişiye, hareketinin herşeyden önce suç olduğunu hatırlatırız! Ankara Türk Devrim Ocağı, Atatürkçülerin Ocağıdır; gericilerin değil, kuyruk acısı çekenlerin değil, yobazların değil!. Ocağı kötülemek için sayılan adların kimi milletvekili, kimi senatör, kimi öğretim üyesi, kimi dünya çapında sanatçı, kimi devlet memurudur. Bilmiyorsa üyelerimizden birkaçının adını verelim kendisine: Prof. Vasfi Raşit Sevig, Prof. Enver Ziya Karal, Cevat Dursunoğlu, Ferda Güley, Prof. Tahsin Banguoğlu, Atillâ Karaosmanoğlu, İbrahim Saffet Omay, Kenan Esengin, Esat Çağa, v.b....

Evet, «1961 seçimlerinin sonuçları, gericiliği çoğunlukla parlamentoya sokmuştur. Yalan mı? İşte kanıtı! Atatürkçülere saldırılıyor, Atatürkçü kurumlara saldırılıyor.. Ama, «Türk Ulusunun devrimsel gidişini köstelemek isteyen ırkçı ve sağcıların, toplumsal yürüyüşü geriye çevirmeye güçleri yetmiyecektir.» Ankara Türk Devrim Ocağı bunu bildirmiştir, yine bildiriyor. 27 Mayıs'tan ders alınıyanlar için ikinci bir 27 Mayıs her zaman hazırdır. Devrim düşmanlarını susturmak için —yazıda ima edildiği gibi» Millî Devrim Ordularına güvenmiyoruz. Bize Millî Devrim Ordusu imasında bulunan ağızların vaktiyle Meclis Kürsüsünde «Paşa, Paşa Battal Gazi'nin Ordularına mı güveniyorsun» diye haykıran ağızlardan farkı yok. Biz, devrimleri korumak için sadece bu ülkenin ATATÜRKÇÜ gücüne güveniyoruz. Halâ merak mı ediliyor, merak edenler varsa 27 Mayıs'tan önce «Hodri Meydan!» diye yılışanların akıbetlerine baksınlar!.

Evet, biz Ankara Türk Devrim Ocağı olarak affın aleyhindeydik. Türk Gençliğinin çoğunluğu da böyle düşünüyordu. Hâlâ da aleyhindeyiz. Sokak politikası ile işimiz olmadığı için tutumumuz değişmiş değildir. Biz, Atatürkçü Türk Devrim Ocağı olarak yolumuza aykırı düşen her türlü haretin karşısındayız. Bu bile jurnalnamenin anladığı anlamda politika ile uğraşmadığımızı açıkça göstermektedir.

Türk Devrim Ocakları 1962 de Ankara'da kurulmuştur. Kuruluşundan 27 Mayıs'a kadar münfesih D.P. ileri gelenlerince ne kadar baltalanmış olursa olsun bugün Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı'nın da üyesi olarak onbeş ocakla Sivas'tan Menemen'e kadar ulus ve vatan hizmetindedir. Amacı Atatürk'ün çizdiği yolda ulusumuzun kalkınması için devrimleri yaymak, geliştirmek ve korumak olan ocaklarımızın savaşacağı cereyanları Tüzüğümüzün 5. maddesi şöyle sıralamaktadır.

«Ocakların savaşacağı cereyanlar: 1 — Komünizm, 2 — Irkçılık,, 3 — Vatandaşların millî bütünlüğünü sarsan bölgeci görüşler, 4 — Milliyet, medeniyet ve şahsiyet ilkeleriyle insan hakları yolundaki devrimsel yürüyüşümüze set çekmeye kalkan her türlü doğmatik görüşler, 5 — Atatürk devrimciliğinin savaşmış olduğu irtica zihniyeti, 6 — Fertte şahsiyet duygusunu ezerek onu ruhsuz bir hale getirmek isteyen görüşlerdir.

Bu made bu yazının içyüzünü kamu oyuna göstermiş olmaktadır. Bizim amacımız belli olduktan sonra Yeni İstanbul'daki yazının amacını anlamak ne kadar kolaylaşıyor.

Ankara Türk Devrim Ocağı, ulusumuzun düşünsel gelişmesini sağlamak amacıyla, kültürel konuşmalar, açık oturumlar, tartışmalar, her yıl ilkbahar ve güz sergileri düzenler. Başkentte bu çalışmaların olumlu sonuçlar verdiği Yeni İstanbul adlı gazetedeki saldırıdan da anlaşılmaktadır. Ocağımızı kötülemeye çalışan yazı baştan aşağı şaşkınlık örneği. Yazan ve yazdıranlar, onların saflarındakiler devrimcileri suçlayalım derken suç işlediklerinin farkında bile değiller. Ocağımız giderlerini ,üye ödentileri, bağışlar, resim sergilerindeki satışlardan bağışlardan ve devlet bütçesinden aldığı yardımla karşılar.

Bu ülkeyi karanlığa itmek isteyenlere, her fırsatta Atatürkçülüğü yermeğe, aydınları lekelemeğe ve böylece çıkarlarına uygun ortam yaratmağa çalışanlara, bir yanbancının dernek üyesi olamıyacağını bilmeyecek kadar bilgisi olmayanlara bir kere daha hatırlatırız: «Türk Ulusunun devrimsel gidişini köstelemek isteyen ırkçı ve sağcıların, toplumsal yürüyüşü geriye çevirmeye güçleri yetmiyecektir.» Devrimleri yürütme konusunda azimliyiz. Çalışmalarımızı değil liselere, ilkokullara kadar götürmek amacındayız. Halkımızı kötü niyetli ve çıkarcı kişilerin âleti olmaktan kurtaracağımıza bütün var[illegible]

Kadirli'den Akis'e cevap

Metin Toker'i Kadirlide ağırlayan Kadirliyi Kalkındırma Derneği Başkanı Safa Vayısoğlu, Dernek ve Mehmet Can ile ilgili olarak 439 sayılı Akis'te çıkan yazıyı cevaplandırıyor:

1 — Mehmet Can, bir Vatan Cephesi değil de, bir Kadirli'yi Kalkındırma Derneği kurdu ve teberru toplamaya başladı» şeklindeki iddianız yanlıştır. Çünkü Dernek, Vatan Cephesinin ismi ve cismi yokken 1952'de kurulmuştur. Yönetim Kurulu büyük çiftçi ve çeltikçi Hacı Mustafa Bozdoğan, Dahiliye Mütehasıssı Dr. Hakkı Sayman, Avukat Ali Cafer Sarıaslan (CHP.), Avukat Kemal Saygılı, Eczacı Dursun Paksoy, Avukat İzzet Şişman (AP), Başkan Safa Vayısoğlu gibi kimselerden kurulu tam bir koalisyondur.

2 — «Bütün devlet hizmetleri, Kadirliyi Kalkındırma Derneğine, kaydı kuydu bulunmayan teberrularla satın alınır hâl aldı» ve «Mehmet Can topladığı —senetsiz sepetsiz topladığı— parayı bir kalkındırma derneği gibi özel teşebbüse devretmiştir» şeklindeki iddialar tamamen hilâfı hakikattir. Bu hususta Akis'e ispat hakkı tanırız.

a) Derneğimiz hiç bir zaman, hiç bir kimseden, hiç bir suretle senetsiz sepetsiz bir kuruş almamıştır. Tahsilat daima müteselsil numaralı, koypa kâğıtlı dernek makbuzlarıyla yapılmıştır Ve usulüne uygun sarf senetleriyle masraf yapılmıştır. Alınan paranın birkaç misli de iş başarılmıştır. Aşağı Bozkuyu köyünden Benli Halil Sarı'dan da 15 bin lira alınmıştır. Makbuzla alınan, sarf senediyle memleket imarına harcanan paralar hiç bir zaman rüşvet olamaz.

Kaymakam Mehmet Can'ın tavassut kabul etmeyen, tarafsız icraatından menfaatları haleldar olanlardan bazılarının şikâyeti üzerine İçişleri Bakanlığından sureti mahsusada gönderilen Mülkiye Müfetişi (Ali Akarsu ve Arif Tümer) Kadirliyi Kalkındırma Derneğine ait tanzim ettikleri 3 Ocak 1962 tarihli raporda «Dernek hesaplarının tetkikinde. usulsüz ve kanunsuz hiç bir cihete rastlanmadığını» ifade etmişlerdir.

b) Tekrar Adana Valiliğinin 22 Ocak 1962 gün ve 1/492 Emniyet Müdürlüğü sayılı yazıları üzerine Kadirliyi Kalkındırma Derneği hakkında, Adana Özel İdare Müdürü Ferruh Akdamar vasıtasıyla yaptırılan ikinci teftiş neticesinde de «Kadirliyi Kalkındırma Derneğinin hesabatını inceledim, kurul hakkında yapılacak herhangi bir muamele olmadığı kanaati ile işbu iki nüshadan ibaret olan raporum tanzim ve Vilâyet Yüksek Makamına takdim kılındı. 14/2/1962» denilmektedir.

c) Nihayet 3 Şubat 1963 günü Kadirliyi Kalkındırma Derneği Kongresinde yaptığınız bütün isnat ve iftira, propaganda konuları münakaşa edilmiş ve neticede hiç bir yolsuzluk bulunmadığı gibi, sarfedilen paranın birkaç misli değerindeki imar faaliyetimizi takdir ile karşılamış, idare heyetimizi alkışlarla ibra etmiştir.

3 — Numarasız 25 - 50 kuruşluk pullar meselesine gelince, Adana Toksöz matbasının teknik imkânsızlığı yüzünden mezkûr pullar maalesef numaralanmamış ise de aynı matbaanın 12/10/1960 gün ve 2 numaralı, keza 20/6/1961 tarih ve 244 numaralı, keza 25/11/1962 gün ve 135 numaralı faturalar muhtevası, 10, 5, 2.5, 1 numaralı ve 50, 25, 10, 5 kuruşluk pul bedel tutarı 62 bin lira olarak hesap defterimizin kıymetli evrak sütununda sayılmak suretiyle tasrihen ve imza altına alınmış, ilgili memur ve müesseselere rızaları ile senet mukabili teslim edilmiş, bugüne kadar pul hâsılat tutarı 42.510 lira müteselsil numaralı ve kopya kâğıtlı 95 adet makbuzla teslim alınmış, bakiye kalan 19.490 lira değerindeki pul da dernek kasasında mevcut olup hiç bir yolsuzluğa mahal bırakılmamıştır.

Hem Mehmet Can'ı yolsuzlukla suçlandırıyor, sonra da teberruların «Belediye Reisi sıfatile de, Belediye Bütçesinde bir fasıl açtırarak Kalkınma Derneğine değil de, mezkûr teberruların belediyeye yapılmasını» tavsiye ediyorsunuz. Bu, Mehmet Can Kaymakam sıfatıyla yolsuzluk yapıyor, fakat belediye reisi sıfatıyla yapamaz gibi garip bir tezat.

4 — «Muhtarlıklar teberru ile sağlanan makamlar hâline geldi. Kızılömerli köyü 40 bin lira civarında teberruda bulundu. Ancak para verenler muhtar oldular, diğerleri muhtarlıktan atıldılar.» İddianız da yanlıştır. Misal olarak verdiğiniz Kızılömerli köyünden 11 Ocak 1962 gün ve 359 sayılı makbuzla 1.000 lira, tekrar 5 Mart 1962 gün ve 463 sayılı makbuzla 1.000 lira ki cem'an yekûn 2 bin lira teberru, 442 sayılı Köy Kanunu gereğince derneklere yardım faslından heyet kararı ile alınmıştır. Bu husus, şikâyet üzerine İçişleri Bakanlığının yaptırdığı hususi bir tahkikat ile de anlaşılmıştır.

Derneğin aldığı belli başlı *teberrular şunlardır:*

Kadirli Belediyesinden:

3 bin lira (Makbuz No. 313 — 24/6/1961), 10.215 lira (Makbuz No. 317 — 27/6/1961), 20 bin lira (Makbuz No. 273 — 19/9/1961), 15 bin lira (Makbuz No. 465 — 5/3/1962), 15 bin lira (Makbuz No. 471 — 19/3/1962). Yekûn: 63.215 lira.

Adana Valiliğinden:

15 bin lira (*Makbuz No. 328* — 20/7/1961), 35 bin lira (Makbuz No. 486 — 3/8/1962). Yekûn 50 bin lira.

Öğretmenler Derneğinden:

12.100 lira (Makbuz No. 15 — 5/4/1961), 1.500 lira (Makbuz No. 43 — 14/4/1961). Yekûn 13.600 lira.

Özel İdareden:

3 bin lira (Makbuz No. 420) 1/12/1961).

Çocuk Esirgeme Kurumundan:

1.750 lira (Makbuz No. *299* — 1/11/1961).

Avcılar Derneğinden:

1.000 lira (Makbuz No. 207 — 8/11/1960).

Daha birçok resmi daire ve derneklerden aldığımız bağışlar namı altındaki paralar, makam satış bedeli midir?

5 — «Bütün köylere, okul için angarya kondu» diyorsunuz. Şüphesiz, Milli Birlik Komitesinin çıkardığı kanunu bilmediğiniz için...

Kendi köylerine okul yapılması için, her köyde —birkaç istisna bulunmakla beraber— köy halkının seve seve, gönül rızası ile okulun taşını, kumunu, kirecini *temin etmesi telâkkinize göre* kanunsuz bir angarya ise, haber verelim ki aynı «angarya» bugün dahi câridir. Nitekim, sitayişle bahsettiğiniz Tahta köyü okulu da aynı usulle yapılmıştır. Akis, *bu usulle okul yapmayı* tenkit eden AP liderine ateş püskürttünü unuttu mu?..

«Mehmet Can'ın 32 bin liraya çıkardığı okulların bugün 16 bin liraya inşa edilmesi ise —Tahtalı köyde olduğu gibi— ayrı bir garabettir» diye gafilâne hayret etmektesiniz. Müsaade ederseniz bu husustaki asıl hayret edilecek garabeti ben izah edeyim. Kadirlide köy okulları büyüklüklerine göre 4 tip üzerine yapılmıştır:

1 — Doğu Akdeniz tipi okulları (Mehmet Can, ortalama 30 bin küsur liraya çıkartmıştır).

2 — 5/A tipi okullar (Mehmet Can, ortalama 24 bin liraya çıkartmıştır).

3 — *4/A tipi okullar (Mehmet* Can, ortalama 20 bin küsur liraya çıkartmıştır).

4 — 4/B tipi okullar (Mehmet Can, ortalama 18 bin küsur liraya çıkartmıştır).

Sitayişle bahsettiğiniz Tahta köyü okulu 4/B tipi olup Kadirliye geldiğiniz 18/11/1962 Pazar gününe kadar, içinde ders yapılmakla beraber, henüz ikmal edilmemiş ve kat'i hesabı yapılmamıştı. Ayrılan 20 bin lira tahsisatın kâfi geleceği şüpheliyken bu okuldan 16 bin liraya mal olduğunu yazmanız asıl garabetlerden birincisidir.

İkinci garabet ise, okul sayısı bahsindedir. Şöyle ki:

Mehmet Can'ın Kadirli'ye geldiği 30/7/1960 tarihinde, saltanat ve Cumhuriyet devirlerinde yapılmış okul sayısı 29'du.

Mehmet Can'ın Kadirlide vazife gördüğü 18 ay içinde yapılan (altısı nâtamam *olmak* üzere) okul sayısı ise 38'dir.

Mehmet Can'ın ayrılışından Metin Toker'in Kadirliye geldiği güne kadar ise sadece bir okul (ikmal edilmek üzere olan meşhur Tahtalı köy okulu) yapılabilmiştir.

Görülüyor ki, Mehmet Can, Millî Birlik Komitesinin eğitime gösterdiği ilgiden de faydalanarak Kadirli'deki 67 köyün tamamını kısa zamanda *okula* kavuşturma başarısını göstermiştir.

Üçüncü garabet ise, memleket kanun yoluyla sayılmıyacak kadar hayırlı ve faydalı iş yapan Kaymakam Mehmet Can'ın hakikate uymayan bazı iftiralarla çürütülmek istenmesidir.

Safa VAYISOĞLU

(Kadirliyi Kalkındırma Derneği Başkanı)

Senatör Dr. Seren'e cevap

Türkiye ırkçı faşitlerinin yıllardanberi değişmeyen iki iri parolası var: 1 — Dış düşmanlar 2 — İç düşmanlar. Türkiyede insani, demokratik ve iyi olan her harekete düşman kesilen bu k ideoloji mensuplarından en koyusunun oğluna yazdığı «öğüt mektubu» kapsamı henüz hatırlardadır. O mektupta dış ve iç düşmanlar derece derece sıralanmıştı. A.P. senatörü Dr. Suat Seren bu tasnifi daha da kısaltmış, Senatoda: «Dış düşmanlarımız Sovyet Rusya halkları, iç düşmanımız da Doğu'daki Kürtlerdir...» ve ilâve etmiş «Bu bakımdan nüfusumuzun artması lâzımdır.»

Irkçıların, Turancıların, mukaddesat tüccarlarının körpe Cumhuriyetimizin hayatına kastedebilecek hasta düşüncelerini Büyük Atatürk daha 35 yıl önce mahkûm etmiştir: «Bugünkü Türkiye Cumhuriyetinin artık kendi refah ve saadetinden başka düşünecek bir şeyi kalmamıştır.» Anti emperyalist esaslara dayanan bu görüş uzun zamanlar Türkiye'nin dış politikasının temeli olmuş «yurtta *sulh, cihanda sulh*» parolası Cumhuriyetin zinde kuvvetlerini derinden sarmıştır. D.P. iktidarı ile birlikte Atatürk'ün bu temel prensibi de esasında yok edilmeye çalışılmıştır. Yabancı sermaye ve yerli menfaat gruplarının çıkarını, Türkiye halkının üstünde tutan görüşler, zaman zaman yurdumuzu bir savaş maceralarının eşiğine kadar sürüklemişti. D.P. nin son yıllardaki iç baskı, güney komşularımızdan bazılarına karşı güttüğü saldırganlık emelleri henüz hafızalardan silenemiyecek kadar kısa bir geçmişte ortaya atılmıştı. 27 Mayıs'la birlikte D.P. iktidarı kendi zulüm, baskı ve saldırganlık çukurunda boğuldu sanıyorduk. Atatürkçü, devrimci halkçı subaylar, aydınlar, gençlik ve halk, aradan üç yıl gibi kısa bir zaman geçmesine rağmen, 28 Nisanın despot, saldırgan, mürteci ve koyu ırkçı kuvvetleriyle yeniden mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Bu neden böyle oldu? Gerçek iç - dış düşmanlarımız kimlerdir? Bu soruların cevabı ayrı bir inceleme konusudur. Biz şimdilik A.P. Senatörünün «Kürtler de bizim düşmanlarımızdır» sözünün ardında yatan temaya değinmek istiyoruz:

Önce A.P. Senatörünün şu «bizim» tâbiri ile neyi kastettiği üzerinde duralım. Sanıyoruz ki bu «bizim» zamirinin kapsamına aydını gençliği ve bütün insanca düşünen çevreleriyle tüm Türkiyenin çalışan halkı dahil değildir. Bu durumda Suat Seren «bizim» le olsa olsa şunları kastetmiştir: Vurguncular, mahalle milyonerleri; Eğe - Çukurova v.s. nin büyük toprak ağaları. Politik ortamda bu vurguncu azınlığın sözcülüğünü yapan ırkçı faşistler, yobazlar, düşük devrin çöplüğünde yemlenmiş sürüyle parazit. Türkiyede bütün yurtseverlerin, gençliğin bildiği bir gerçek var: Vurguncular, mahalle milyonerleri, büyük toprak babaları ve onların politik maşaları olan ırkçı faşistler, yobazlar, D.P. çöplüğünün parazitleri aydınlara da, gençliğe de, subaylara da düşmandırlar. Şunun için: Irkçı Faşistlerin uşaklığını yaptıkları vurguncular, sömürücüler bütün halkımızı iliklerine kadar emmeğe çalışırlarken karşılarında ilerici kuvvetleri bulmaktadırlar. Halkı bunların sömürme çarklarından kurtarmaya çalışan, hiç değilse gerçek çehrelerinin maskelerini *aralayan ilericidir. İşte bundan ötürü A.P. senatörünün* temsil ettiği menfaat grupları Türkiyenin bütün devrimci zinde kuvvetlerine, Atatürk'e, devrimlere, 27 Mayısçılara düşmandırlar.

Doğulular belki yüzyıllar süren çilelerinin verdiği tecrübe, belki oynanan komedinin şuuruna varmanın sezgisi ve belki de tamamen bir sağ duyu ile D.P. çetesine daha 1957 de - kitle halinde - karşı koymuşlardı. Bugün de 27 Mayıs'ın ve O'nun getirdiği hür, insani, demokratik düşüncenin savunucuları yanında yer almışlardır. D.P. mirasçılar Doğuda gelişmek imkânını - kullandıkları çeşitli ayak oyunlarına rağmen - bulamamışlardır. D.P. mirasına konan ırkçı faşistleri çileden çıkaran budur. Şimdi hemen söyliyelim ki, evet biz Doğulular Türkiyenin bütün devrimci, Atatürkçü, Yurtsever kuvvetleri gibi gericiliğin, vurgunculuğun ve ırkçı faşizmin düşmanıyız. Çünkü ırkçı faşistler ve onların efendileri de bizim düşmanımızdır. Doğulular daha da ezilmemek, sürülmemek, kitle katliamlarına kurban gitmemek için bir ön sezi ile kaderlerini yurdumuzun zinde, devrimci kuvvetlerine bağlamışlardır.

Devrimci, yurtsever, ilerici kuvvetlerin safında yer alarak ırkçı faşizme karşı duran Doğulular şüphesiz Suat Seren ve benzerlerini çileden çıkarmıştır. Hem bundan ötürü böyle bir nöbete yakalanmışlar ki; «doğumun kontrolü» gibi tamamen bilimsel, teknik bir konuda ve hiç yolu yordamı yokken «Doğudaki Kürtler de bizim düşmanımızdır, bu bakımından nüfusumuzun artması lâzımdır» diyecek kadar akıl ve man*tık ölçülerinin tamamen* dışına *çıktıklarını* gösterdiler. Bu ne *telâş! Bir* kitleye pervasızca katliâm tehditleri savrulmaktadır... Millî Yol'un: «Doğudan bize ne destek gelir, ne de sevgi. Çünkü orada Kürtler yaşıyor. Tek çare Kırgız Kazak göçmenlerini aşiret silâhlarıyla getirip oraya yerleştirmektir» saçmalarını ciddiye almıyanlar, artık iyice düşünmelidirler: Irkçı Faşizmin bu yaygarası Meclise, Senatoya kadar gelmiş; kürsülerden haykırılmaya başlanmıştır. Ama şaşmıyoruz bu suyıklamalara. Türkiyenin mutluluğu, kardeş ve dost olan kitlelerin beraberliği ve daha insanca yaşama düzeyine eriştirilmesi konusundaki çabaları istediğiniz kadar torpilleyin!... Halka hükmetmek, halkı sömürmek için istediğiniz kadar kitleler arasına nifak ve düşmanlık tohumlarını ekin!... Biz ırkçı Faşizmin ne denli korkunç, kana susamış bir düzen olduğunu biliyoruz. Doğu'lular bunu sezinliyor... Türkiyenin devrimci, halkçı kuvvetleri; gerçek amaçlarınızın, çevirmek istediğiniz dolapların farkında. Sizlerden, sizleri besliyen vurgun çevrelerinden çok daha güçlü Hitler ve Mussolininin ırkçı faşizmi bile kendi kan, hırs, ateş, ayırıcılık ve zulüm bataklığında boğuldu. Sömürülen, ezilen insanların kurtuluşuna; halkların kardeşçe, dostça yaşamasına doğru akan tarihin seyrini hiç bir gerici - sömürücü kuvvet değiştirmedi, değiştiremez.

Kaya YILDIRIM, *Yusuf* KARAGÜL, Mustafa EMRE, M. Ali ASLAN, Ümit YOLCU, Veli AYTAÇ, Mustafa BAYHAN, Ömer BESTAN Ahmet AYGÖREN, Mehmet KUBİLAY, Yusuf EKİNCİ, Hamdi TURANLI, M. Selim ATAK, Celâl TAŞ, Veysi OYMAK, Fahri AYKAÇ, Mehmet YANARDAĞ, Hasan KOCADEMİR, Kahraman AYTAÇ, *Hüseyin YILDIZOĞLU, Kâzım UTMA,* Celâl KIZILKAYA, Cevat ERCİALİ, Lütfü GÜLERGÜN, Selâhattin FESÇİ, Nadir ERİMKAN, Nejdet ÜNAL, Hüseyin ELVENME, Osman TANER, Şehmuz ÖZKAYNAK

komünizm nedir?..

Herkes komünist tekhlikesinden söz ediyor. Fakat komünizm nedir, komünist kimdir bilen yok, söyliyen yok. En masum sosyal görüşler, komünizm sayılıyor. Eski yargıtay Başkanlarından Halil Özyörük'ün dediği gibi, «Halkımız, sadece halkımız değil, yargıçlarımız dahi komünizm mevzuunda aydınlatılmamıştır.»

Komünizmi ciddi şekilde târife calışan tek doküman, Halil Özyörük'ün Adalet Komisyonu Başkanı sıfatıyla 23.11.1951 ve 26.11.1951 tarihlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığı konuşmalardır. Bu konuşmaların en önemli kısımlarını ya yınlıyoruz:

Memleketimizde herkes, komünizmin şiddetle cezalandırılmasından bahsediyor. Fakat ne söylenen sözlerde, ne de yazılan yazılarda komünizm ile nenin cezalandırılmak istendiği açıklanmamaktadır. Gaye komünizm propaganda ve faaliyetlerini ortadan kaldırmak, fakat bunu yaparken fikir cereyanlarını ve içtimai ve demokratik faaliyetleri müdahaleden masun tutmaktır. İşte bu sebepledir ki, komünizm mevzuunda neyi cezalandırmak gâyesini tâkip ettiğimizin tâyini icabeder. Böyle bir tâyini yapmak iktidarını, bize ancak «cebir unsuru» temin edebilir.

Zararlı ve zararsız fikir cereyanlarını ayırdetmek *imkânı, bu suçta cebir unsuru* sayılmazsa bulunamaz.

Sosyalizm ile komünizm her şeyden evvel sarih olarak tefrik edilmelidir. Çok aşırı bir sosyalizmin, komünizm telâkki edilmesi mümkündür. Fakat mutedil bir sosyalizmin sosyal bir islâhat istemesi bakımından zararlı bir cereyanı sayılması mümkün değildir. Nazari olarak sosyalizm ile komünizm arasındaki fark şudur: Sosyalizm, yalnız istihsal vasıtalarının müşterek hâle getirilmesi taraftarıdır. Bundan öteye gitmez. Fakat komünizm hem istihsal vâsıtalarında ve hem de istihlâkte iştiraki kabul eder. Görülüyor ki bu fark korkunç bir düşünce gibi gözükmüyor. O halde komünizmin nefret uyandırıcı cephesi nedir?

Bu fark, nazari bir farktır. Halbuki, tatbikat, gaye ve bu gâyeye ulaşmak için kullanılan vâsıtaların mahiyeti, komünizmin korkunç tarafını ortaya koyar. Bu gâye ve bu vâsıtalardan ayrı olarak nazari bir komünizm düşünülemez. Çünkü gâye ve vasıta komünizm fikriyatında ona fikir ile perçinlenmiş, onun bünyesine karışmış bir haldedir.

Bu gâye ve bu vâsıta nedir?

Komünizm vasıtası cebir, gâyesi amele diktatoryasıdır. İşte komünizmin şimdiye kadar geçirdiği bütün istihalelerde hiç değişmiyen ve belki de hiç değişmiyecek olan vasıfları bu gâye ve bu vasıtadır. İşte Yüksek Meclise sunulan tasarıdaki «sınıf tahakkümü» ve «cebir» tâbirlerinin hakiki mânası ancak bu suretle anlaşılabilir.

Komünizmdeki: (Her cemiyetin tarihi), bir sınıf mücadelesi tarihidir. Bu mücadele nihayet bir ihtilâlle kopanır.

Bugünkü cemiyet, burjuva cemiyetidir. Bu cemiyet, feodaliteyi yıktı, fakat sınıflar arasındaki tezadı, ortadan kaldıramadı. Onu sadece basit bir hâle getirdi. Artık ortada *yalnız iki sınıf kaldı: Burjuva ve proletarya.*

Şüphesiz, eski derebeylik devrinin kırpantılarını teşkil eden bâzı sınıfların bakiyeleri hâlâ mevcuttur. Meselâ «aristokrat sınıf» fakat, bu sınıf da iki büyük sınıf karşısında parçalanmakta biri diğerine iltihak etmektedir. Orta çağdan sonra burjuva sınıfı dünyaya hâkim oldu. Bu hâkimiyet, büyük merkezlerin kurulması, mülkiyetin mahdut ellerde toplanması ve bunların neticesi olarak da siyasi kudretin merkezileşmiş bulunması sayesinde temin edilmiştir.

Bu sırada din *telâkkileri, sosyal* cephesini kaybetti. Ve din adamları burjuva sınıfının emrine girdi. Fakat asıl amele esaretini doğuran şey, makinelerin tekâmülü olmuştu. Makinelerin tekâmülü ve iktisattaki iş bölümü sistemi, proleterleri âciz hâle soktu. Ameleyi bir makinenin en ehemmiyetsiz ve yerine kolaylıkla başkasının ikamesi mümkün bir parçası haline getirdi.

Burjuva diktatörlüğü çok kuvvetlidir. Bu diktatörlüğün kendi kendini yıkacağı zannedilmemelidir. Ancak bütün dünya ameleleri birleşecek olursa ve cebir kullanılırsa bu diktatörlük yıkılabilir.

Bu nokta komünizmin yıkıcı cephesidir.

Burjuva cemiyeti yıktıktan sonra ne yapılacaktır. Daha doğrusu, geniş mânâda, emekçilerin meydana getirdiği tek sınıflı bir dünya cemiyeti vücut bulacaktır. Böyle bir cemiyette elbette artık sınıf mücadelesi olmaz. Acaba, bu tek sınıflı cemiyete ulaşmak *için yol nedir? Yegâne yol, muvakkat* zaman için amele diktatoryasını kurmaktır. Amele sınıfı, diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümü sağladıktan sonra burjuva sınıfının tesirleri izale edilmeye çalışılacak ve burjuva sınıfı ve onun kültürü tamamiyle ortadan kaldırıldıktan sonra, artık amele sınıfının dikktatörlüğü, yâni cebir unsuru da ortadan kalkacaktır. O halde amele diktatörlüğü bir intikal safhasıdır. Bu diktatörlük cebir yolu ile olacaktır. Bu sebeple, bu intikal safhasına *komünist doktrinde amele ihtilâli* adı verilmektedir. Amele diktatöryası kurulduktan sonra bu ditatörlüğe karşı gelenler, birer suçlu değil, birer düşmandır. Düşmana karşı müsamahalı hareket, bahis mevzuu olamıyacağından diktatörlüğün kuruluşunda ve muhafazasında cebir daima esas şarttır.

Sosyalizme gelince..

Sosyalizmde devlet müessesesi muhafaza edilir. Hattâ kuvvetli bir devletçilikle bâzı sosyal ve iktisadi adaletsizlikleri ortadan kaldırmak mümkün olduğundan devlet bu gâyeye ulaşmak için iyi bir vasıtadır. Bu sebeple devleti yıkmadan başa geçmek icabeder. Binaenaleyh o memlekette anayasa ve kanunlara göre normal yollarla, meselâ seçim yolu ile iktidara gelmek doğru olur. Sosyalist Partilerin umumî programları ve kullanacakları vasıtalar arasında bir vahdet sağlamak maksadiyle 1904 te Amsterdamda İkinci Enternasyonal toplanmıştı. Bu toplantı, Avrupa memleketlerinde hâlen sâdece sosyalist kalmış partilerin fikir cereyanlarına kaynak olmuştur. Bulundukları memleketlerin kanunlarına uygun ve cebir unsurundan uzak bir çalışma yoluyla iktidarı elde etmek usulleri, her sosyalist partiyi komünist partisinden ayırt eder. Bugün Avrupadaki belli başlı sosyalist partilerinin gerek programları, gerek tatbikatı, komünizm ile mukayese edilirse mutedil bir manzara arzetmektedir. Kaldı ki, az çok sosyalizme kaymıyan siyasi bir parti esasen mevcut değildir. O halde, siyasi ve iktisadî bir mezhep olan sosyalizm, siyasi bir kuruluş olan demokrasi ile tezat halinde değildir. Hattâ bir çok sosyalist liderler, demokrasinin olmadığı yerde sosyalizmin de tahakkuk edemiyeceği kanaatindedirler. Bu kanaat faşizm ve nasyonal sosyalizmin ve umumiyet itibariyle tek parti veya *diktatörlük rejimlerinin iktidarda olduğu* devirlerde niçin tam bir sosyalizmin tahakkuk edemediğini de izah eder. Sosyalistler, bir ihtilâl taraftarı değildirler. Bir sosyal inkılâp taraftarıdırlar. Bu inkılâp derece derece olacaktır. Bunun için demokratik yollarla mücadele etmek, hattâ başka partilerin de kurduğu hükümete iştirâk sûretiyle işçi menfaatlerini korumak ve iktidara kendilerine geçince, programlarını tahakkuk ettirmek arzusundadırlar.

Halbuki, 1919 da Moskovada toplanan Üçüncü Enternasyonal; Rusyada muvaffak olmuş usulün, her memlekette muvaffak olabileceği, bu sebeple sosyalist anlayışın Marksizmi zayıflatmaktan başka bir şeye yaramadığı neticesine vardı. Moskova toplantısına göre demokratik yollarla çalışmak, Burjuva Cemiyeti ile anlaşmak mânasına gelir. Bu anlaşmada her iki taraf dahi fedakârlık edecektir. Bunun neticesinde sınıflar arasında daha az sert bir mücadele ortaya çıkacak, fakat bu uyuşmak, amele sınıfını parçalıyacak, dünya amelelerinin birleşmesine, yâni, beynelmilelciliğin tahakkukuna mâni olacak ve neticede dünya çapındaki amele kudreti meydana gelmiyecektir. İşte bu Üçüncü Enternasyonal Bolşevikliği, yâni hakiki komünizmi, dolayısiyle şu anda cezalandırılması istenilen şeyi meydana getirmiştir.

Lâhey konferansı

Üçüncü Enternasyonalin cebir ve ihtilâle dayanan sosyalizmi, ilk önceleri nazari bir tehdit mânasına alındı. Fakat sonra bu plânın bâzı Avrupa memleketlerinde tahakkuk ettirilmek teşebbüsleri karşısında, hukukçuların da bir reaksiyon gösterdiklerine şahit oluyoruz. Bu meyanda bilhassa Lahey Konferansı kararlarını hatırlatmakta fayda vardır. Bu kongreye göre:

1. Komünizm Üçüncü Enternasyonal yâni, cebri unsur sayan sosyalist telâkkilerdir... Bu sebeple bu yolda propaganda ve faaliyet ve Üçüncü Enternasyonallere bağlı bütün teşekküller, suçlu sayılmalıdır.

2. Bu suçun teşebbüsü, tam fiil gibi ceza görmelidir

3. Yabancı memlekette veya kendi ülkesinde yabancı devlete karşı işlenen suçlar da tecziye edilmelidir.

4. *Bu çeşit faaliyet ve propagandada* aleniyet şart koşulmalıdır.

5. Komünist suçluları, siyasi suçlu sayılmamalı, bu sebeple suçluları geri verme usulü bunlar hakkında tatbik edilmelidir.

Lahey Kongresinin bizce de ehemmiyeti vardır. Çünkü İtalya Ceza Kanununda bu kongre kararlarından geniş mikyasta faydalanılmıştır. Bu sebeple o kanunu (1930 tarihli İtalya Kanununu) almak suretiyle bu fikirler bizim mevzuatımıza da intikal etmiştir.

Bu reaksiyon, Moskovadan gelen talimatla karşılanmak istenmişti. Esasen artık komünizm, bolşeviklik hâline gelmiş, Leninin münferit düşünceleri, sosyalizme hücuma başlamıştır.

1928 de Moskovada yapılan bir toplantıya göre, komünist mücadelesinde şu dört esas gözönünde tutulacaktı:

1. Proleter, ihtilâle hazırlanacak, Burjuva Rejimi yıkılacaktır. Bu, ancak cebir yolu ile olabilir. Cebri inkâr etmek, komünizme ihanet etmektir.

2. Burjuva Rejimini yıkmak için Marksist ve materyalist felsefeden gayri bütün düşünce şekilleri ortadan kaldırılmalı ve sınıf mücadelesi en şiddetli hâle getirilmelidir.

3. Proleterya diktatörlüğü kırılmalıdır.

4. Bu suretle kurulacak diktatörlük, terör ile muhafaza edilmelidir.

Lenine göre komünist ihtilâli, üç safhada husule gelebilir;

a) İhtilâlin hazırlanması;

b) İhtilâlin icrası;

c) Elde edilecek neticeden azami fayda sağlamak.

Bu üç safha içinde bilhassa bizim memleketimiz için ehemmiyetli olan birinci safha, yâni ihtilâlin hazırlık safhasıdır. İkinci safhayı, yâni ihtilâlin yapılmasını karşılıya-

Eski Yargıyat Başkanı Halil Özyörük

«Önce komünizmi tanıyalım....»

...ak kanuni müeyyideler, esasen mevcuttur.

Lenin der ki, bu üç safhadan en mühimi, birinci safhadır. Eğer hazırlık iyi olmuş ise icra, çocuk oyuncağından ibarettir. Gene Leninin düşüncelerine göre (ki bu düşünceler, muhtelif memleketlerdeki komünistlere tâlimat hâlinde gönderilmiştir) hazırlık safhası şöyle olacaktır:

a) Her vasıtadan istifade ederek propaganda ve kargaşalık çıkarılmalıdır. Bunun için bilhassa grevlere başvurulmalıdır. Grev, ameleyi yetiştirmek hususunda bir mekteptir.

b) İş yerlerinde ve bilhassa demiryolu, posta, telgraf, umumi nakliyat ile ilgili âmme hizmetleri işletmelerinde, hücreler kurulmalıdır.

c) Silâhlı mücadele için gruplar tesis olunmalı, silâh depoları temin edilmelidir.

Bu umumi izahlardan sonra bir nokta üzerinde daha durmak lâzımdır. Memleketimizde hakiki komünizm fikriyatının ne olduğu bilinmiyor. Halkımız, sadece halkımız değil, yargıçlarımız dahi komüniz mevzuunda tenevvür edilmemişlerdir.

Cebir unsuru şart

Üçüncü Enternasyonalce kabul edilmiş olan esas, cebir yoliyle ihtilâl yapmak, cebren ihtilâli tahakkuk ettirmektir. İkinci Enternasyonalin kabul ettiği esasa göre ise, cebre dayanmıyan bir komünist faaliyet, hiç bir zaman komünist faaliyet telâkki edilmez. Cebir unsuru bugün mevcut olmadığı halde, hakikaten bugün için de bir çok tehlike meydana gelebilir. Cebir unsuru kullanılmazsa bütün esas teşekkülleri yok etmek mümkündür. Cebrin saiki bulunmadığı takdirde, bugünkü *mevzuata göre bu müthiş bir silâh* olarak kullanılabilir.

Binaenaleyh cebir unsuru lâzımı gayri müfariktir. Esasen varılan netice odur ki, Üçüncü Enternasyonal tamamen bu şekilde bir *faaliyeti istilzam eder. Silâh tedarik etmek*, ihtilâl hazırlamak ve günün birinde karar verildiği anda, ihtilâli cebir yoluyla tahakkuk ettirmek ister.

Bugün elimizde yürürlükte bulunan kanunun cebir unsurunu ihtiva etmemesi dolayısiyle tahassül etmesi mümkün olan kötü neticelerden korunmak için, behemehal bu cebir unsurunun mevcudiyeti şarttır.

Zira Üçüncü Enternasyonalin kabul etmiş olduğu prensip ve mücadele şekline göre, bu ideolojinin tahakkuk ettirilmesi için takip edilecek fikir, gâye ve vasıtanın mutlaka cebre istinat etmesi lâzım gelir. Cebir olmayınca sosyalizm ile aralarında bir fark gözetmeye imkân olmayacağı ve bunu muslihâne bir şekilde yürütmek ve tahakkuk ettirmek imkânı şimdiye kadar elde edilmediği için, Üçüncü Enternasyonalin cebre dönmüş olması müvacehesinde cebir unsurunun kanuna konulması zaruridir.

Komünizm, irticaı istismar eder...

... Kapitalizmin bâzı mahzurlar tevlit ettiği âşikârdır. Bu sebeple her kapitalizmi yıkmak veya tahdit etmek istiyen fikir cereyanının komünistlik sayılması doğru olmaz. Sermaye istismarının önüne geçmeye çalışmak, komünizm demek değildir. Diğer taraftan fert mülkiyetinin kuvvetli tahditlerine taraftar olduğu halde, komünist olmıyan fikir cereyanları da vardır. Aşırı veraset vergileri veya mirasçılık derecelerini çok tutmak gibi, sosyal ve hukuki düşüncelerin komünizimle alâkası yoktur.

Din aleyhtarlığına gelince; bu hususta şöyle düşünülmelidir: Memleketimizde din aleyhtarlarına komünist demek âdet olmuştur. Halbuki komünizm dini inançları vâsıta *olarak kullanmaktadır. Burada şu akla gelebilir*: Komünizm, dini uyuşturucu bir müessese telâkki ettiğine göre ve dinin burjuva cemiyeti ile uyuştuğu ve ona hizmet ettiği komünistler tarafından ileri sürüldüğüne göre nasıl oluyor da dini hisleri komünistler istismara kalkıyor? Burada ilk nazarda göze çarpmayan bir usul mevcuttur. Koyu dindarlık, taassup derecesine varmış din telâkkisi, bütün beşerî hâdiseleri ferdin iradesi dışın*da bir kudrete irca eder. Her şey*, bu üstün kuvvet öyle istediği için böyle olur. Fert bunun aksini yapamaz. Bu iradeye karşı gelemezdi. Komünizm telâkkilerine göre de bütün beşeri hâdiseler, mutlak bir determinizm içinde cereyan eder. Ferdin her sahadaki hareketlerinin hakiki mânasını ortaya koyar. Görülüyor ki, gerek taassup gerek komünizm fert iradesini inkâr bakımından ayni yolda gidiyorlar. Ferdin iradesi inkâr edilirse artık ferdin hürriyetinden bahsedilemez. İşte bir bakıma gerek komünizm, gerek dini taassup buradan geliyor. Komünizm, irticaı istismar eder. Çünkü, muayyen bir yola kadar düşünceleri aynidir. Fakat bir mesafeden sonra yollar ayrılacaktır.

Netice olarak, söylemek lâzım gelirse denilebilir ki, din mevzuunda daima inkılâp prensiplerini müdafaa eden kimselere komünist damgası vurulmamalıdır. Bunun aksine tam mânasiyle laik olmak ta mümkündür. Hattâ din müessesesinin geri kalmış cemiyetlere has bir müessese olduğu kanaatinde bulunanlar da olabilir. Yeryüzünde öyle dinler vardır ki, bir reforma tâbi tutulmadıkları takdirde, hiç sosyal hizmette bulunamazlar. Bilâkis din adamlarının istismarını sağlar.

Antinasyonalist fikir sahiplerine de komünist demek doğru olmaz. Şüphesiz, komünist dahi bir antinasyonalisttir. Fakat bu iki fikrin hareket noktaları ayrıdır. Komünistlere göre, amelenin vatanı yoktur, milliyeti de yoktur. Proleter, siyasi kuvveti ele almak suretiyle bizzat kendisi bir millet hâline gelmek mecburiyetindedir. Sâdece antinasyonaliste gelince; antinasyonalist millet duygusunun devrini ikmal etmiş, hattâ zararlı olmaya başlamış bir duygu olduğuna inanır. Çünkü onun telâkkisine göre, milliyet duygusu derebeylik zamanındaki dâhili harpleri önlemek maksadiyle yaratılmış bir duygudur. Yâni bu duygu sulh ve sükûnu sağlamak maksadiyle icad edilmiştir. Artık küçük dahili harpler devri geçmiştir. Bu fikir, gerek milletlerarası sahada; gerek ırkçılık nazariyelerine bürünerek memleket içinde dirliği parçalayıcı ve mücadeleyi kışkırtıcı bir hâle gelmiş bulunmaktadır. İşte fikirleri hülâsa *eden antinasyonalistler milliyetçi değil*, hümanistlik, beşeriyetçilik taraftarlarıdırlar. Bunlara bâzan beynelmilelci deniliyor. Bu tâbir, karışıklığa meydan vermektedir. Çünkü, komünistler de beynelmilelcidir. Fakat onlar, dünya amelesinin menfaatleri ve müşterek hareketleri bakımından beynelmilelcidirler. Halbuki antinasyonalist, herhangi bir sınıf gözetmeden beşeriyetçidir. Bu bakımdan her komünist beynelmilelci her beynelmilelci komünist değildir.

Müstemlekecilik düşmanlığı da komünizm sayılmamalıdır. Buna mukabil müstemlekecilik düşmanlığını komünistler istismar etmeye çalışmışlardır. Bilhassa Doğuda müstemlekeciliğin zararlarını görmüş milletlerin, komünistleştirilmesine bu usûl çok hizmet etmiştir. İnsaniyetçilik bakımından beynelmilelci olanların en kuvvetli göründüğü tarih devresi, yaşadığımız günlerdir. Halen insan hakları demeci, bu fikir cereyanının resmi vesikasını teşkil ediyor. Bu asrın hukuku beşer beyannamesi, insan hakları demecidir.

Umumiyetle ahlâk telâkkilerinde cemiyetin ekseriyeti tarafından kabul edilmiş ideelere inanmıyanlara yâni immoralistlere de komünist denilmektedir. Şüphesiz, komünizm bugünkü cemiyetin ahlâk telâkkilerini kabul etmez. Bu ahlâk telâkkilerini burjuva cemiyetinin menfaatlerini korumak, onu idame etmek için uydurulmuş kaideler sayar. Komünistlere göre aile, ahlâkı dahi bir istismar kaidesinden ibarettir. Burjuva tipi ailede kadın sâdece bir istihsal vasıtasıdır.

Kadında iştirâk hususunda komünistler şöyle düşünür: Bu iştirâk tarihin her devrinde esasen mevcut idi. Hattâ burjuva aile tiplerinde dahi. *O halde riyakâr bir düzen yerine* açık, resmi ve kadın erkek irâdesine dayanan, cemiyetin düzumsuz muamelesine ihtiyaç göstermiyen bir düzen şayanı tercihtir. *Bu komünist anlayışına mukabil, immoralist* ahlâk telâkkilerinin esasını maddi bir anlayışa meselâ menfaate irca eder. Dünya edebiyatında immoralistlik, bir edebi mektep hâlinde bir aralık revaç bulmuştu. Bu edebiyatçıların hemen hiç biri komünist değildi.

Hülâsa, din, sermaye, ahlâk, milliyet ve milliyetçilik düşmanlığı gibi hususların hiç biri yüzde yüz komünistliğe delâlet etmez. Komünizm hiç değişmiyen vasfı, amele diktatörlüğünü cebir yolu ile tesis etmektir...

Nasıl mücadele?

Şimdi halledilmesi gereken bir mesele daha kalıyor. Komünizme karşı nasıl mücadele edeceğiz? Bu mühim bir suâldir. Çünkü Komünizme karşı faşistler de mücadele etmiştir. Demokrasiler de mücadele ediyor. O halde bizim komünizme karşı mücadelemiz, *faşistler gibi mi olacaktır, demokrasiler gibi* mi? Bu hususu iyi ayarlamak lâzımdır. Çünkü komünizmle mücadele edelim derken, bilmiyerek, istemiyerek genç demokrasimizi kendi elimizle yıkmamız mümkündür. Faşist ve nasyonal sosyalist telâkkilerinin mahiyeti malûmdur. Bu anlayışa göre devleti tek bir fert veya onun emrindeki mahdut bir zümre idare eder. Bu zümre siyasi bir sınıf değildir. Bu sebeple burada bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakkümünden bahsedilemez.

Memleketimizde de ırkçılık ve bölgecilik cereyanları vardır. Bir çeşit biyolojik ırk anlayışı, Orta Asyaya doğru gitme istekleri ve nihayet Türk ırkından olan dışarıdaki soydaşları kurtarmak gibi devleti maceralara sürüklemek istiyen fikirler uzun zaman itibar kazanmıştı. Bundan daha tehlikeli diğer bir fikir cereyanı da Anadolu Türklüğünü yalnız Konyadan Şimale çekilen bir hattın şarkında kalanlara hasreden, onun dışında ve bilhassa garbında kalanların, ezcümle İstanbul, İzmir gibi mıntıkalardaki kimselerin karışık ırklardan geldiği iddiası, şu veya bu kimsenin ırk durumunun tetkiki gibi Alman ırkçılığının kopyasını teşkil eden fikirler, bilhassa Nazi tesirlerinin memleketimizde de kendini gösterdiği devirlerde mevcut idi. Bölgecilik ve rejyonalist telâkkiye mensup olanların mücadele metodu, muhtelif siyasi kilit mevkilere geçmek ve icabında bir hükûmet darbesi yapmaktı. Almanların Münih toplantıları ile İtalyan faşistlerinin Roma üzerine yürüyüşlerinin memleketimizde de tahakkuk edeceğini zannedenler olmuştu.

Bu fikirler bugün belki çok tehlikeli sayılmıyabilir. Fakat bir reaksiyondan daima korkmak lâzımdır. Çünkü demokrasi iyi fikirler kadar, zararlı fikirler için de müsait bir hürriyet zemini teşkil eder. İşte bu maksatla tasarının 141 inci maddesinin üç numaralı bendi vazedilmiştir. Komünizmi cezalandırırken ırkçılık veya faşist fikirlerin teşvik göreceği zehabını bu bent önliyecektir. Ve memleketimizde komünistlere karşı açılan mücadelenin faşist emellerin tahakkukuna hizmet etmediğini de gösterecektir...

Yeni tasarı komünizmin ne olduğu ve ne olmadığı bilinerek hazırlanmıştır. Cebir kullanma *saiki, hususi kasit halinde kanun*da yer almazsa şu dört mühim netice ortaya çıkar.

1. Cebir unsuru konulmazsa bütün siyasi teşekkülleri yoketmek mümkündür. Yürürlükte olan kanun bu bakımdan çok tehlikelidir. Bu sebeple Hükümetimizin sevkettiği tasarı metnindeki cebir unsuru hiç şüphesiz iyi niyet mahsulüdür.

2. Cebir saiki kanunda yer almazsa demokrasi yıkılır, ferdin fikir hürriyeti çiğnenir. Ve 141 inci maddeye girmiyecek sosyal bir fikir tahayyül etmek dahi mümkün olmaz.

3 Cebir saiki unsur sayılmazsa her hangi bir hükümet elinde bu madde müthiş bir silâh olur.

4. Cebir saiki unsur sayılmazsa bilhassa iki şey tehlikeye girer: Matbuat hürriyeti ve kürsü hürriyeti.

(Yön'ün notu: Eski Temyiz Başkanı Halil Özyörük'ün Adalet Komisyonu Başkanı sıfatiyle yaptığı bu konuşmaya rağmen, 141 ve 142 nci maddelere cebir unsuru eklenmemiştir. Bugünkü hükümetler de, Menderes hükümetleri gibi, komünizmin sarih bir şekilde târif edilmesine yanaşmıyorlar. Böylece hükümetler, en masum sosyal ıslahat fikirlerini cezalandırma imkânını ellerinde tutmuş oluyorlar.)

Yeni neslin savaşı

Şevket Süreyya AYDEMİR

Şu sözleri Robert Kolejli bir öğrenciden dinledim:

— Bize Atatürkü bir heyecan konusu olarak anlatmak artık kâfi değildir. Biz Atatürkü bir fikir ve aksiyon adamı olarak incelemek istiyoruz. Atatürkçülüğü ilmî bir sistem olarak öğrenmek ihtiyacındayız..

Bu sözleri söyleyen, Robert Kolejin mühendislik kısmını bitirmek üzere olan bir gençti. O gün Kolejde bir konferans vermiştim. Bu konferansta Atatürkü ve Atatürkçülüğü, tarihî zaruretlerin bir mahsülü olarak ve tarihin mantıkı içinde incelemeye çalışmışım. Heyecan unsuru ve sübjektif görüşler yerine, Atatürk hâdisesinin objektif dayanaklarını ve getirdiği yeni anlamları belirtmeye çalıştım. Konferanstan sonra benimle konuşan öğrencilerin, bu davranışı gereği gibi değerlendirdiklerini görüyordum.

Benimle konuşanlardan yukarıda sözlerini naklettiğim genç, derhal göze çarpan müspet vasıflar taşıyordu. Bizim, onun yaşında bulunduğumuz zamanki öğrenci neslimizden başka türlü düşünüyordu. Başka bir dil konuşuyordu. Tahsili ve genel formasyonu, bizim o zamanki neslimizden çok daha sağlamdı. En az bir yabancı dile kuvvetle sahipti. Bizim ansiklopedik heveslerimiz yerine o, belirli bir ihtisas yolundaydı. Yerli ve yabancı kaynaklardan çok şeyler okumuştu. Okuduklarını hazmetmişti. Memleket ve dünya meselelerinin içindeydi. Çağdaş akımları tenkitçi bir süzgeçten geçirerek muhakeme edebiliyordu. İstekleri belliydi ve bunları şuuruna maledebilmişti.

Fikir meselelerinde, hele Atatürk konusunda ise, ucuz ve harcıalem malzemeyi bir tarafa itmesini bilmişti.. Bu konuda, objektif sentezlerin verdiği dayanaklara, doğru ölçülere kıymet veriyordu. Hulâsa bizim millî varlığımızda, gururlanılacak bir genç neslin hem bilgili, hem idealist mensubuydu.

Beraber bulunduğumuz uzunca bir süre içinde onun ve arkadaşlarının suallerini zevkle cevaplandırmaya çalışırken, bir taraftan da benim ve onun nesli arasındaki özellikleri kendi içimde karşılaştırmaya ve değerlendirmeye çalışıyordum. Fakat sonuçlar daima onun neslinin lehine çıkıyordu.

Evet, biz belki daha hâileli şartlar yaşamıştık. Daha onsekiz yaşına varmadan mektep sıralarından koparılan, Güneyde çöllerden Kuzeyde karlı dağlara kadar çeşit çeşit cephelere savrulan, vaktinden evvel olgunlaşmış bir nesildik. Bu hâileden yaralı bereli çıkanlarımız, çıkmayanlara göre sayılamayacak kadar azdı. Sonra dağılışlar, esaretler, harpler, ihtilâller görmüştük. Meçhuller içinde yaşamıştık. En sonra da kendimizi yeniden toplamak, yeniden yaratmak, bir şeylere benzetmek ve bir şeylere yaramak mücadelesi başlamıştı. Kendimize ve topluma karşı yaşımızın kaldıramıyacağı sorumluluklar içindeydik. Yeni bir toprak, yeni bir devlet, yeni bir nizam yaratmanın baş döndürücü problemleri karşısındaydık.

★

İstanbuldaki konferansımdan büyük bir iç ferahlığı ile dönmüştüm. Fakat gördüklerimin, dinlediklerimin muhasebesi içinde devam ediyordu. O günlerde Atatürkün son ölüm yıldönümünü yaşıyorduk. Konuşmalar, tartışmalar, radyolarda, basında, mekteplerde, lokallerde hep Atatürkü anma ve onu anlatma çabası hummalı bir faaliyet halindeydi. Ama o günler geçip olan bitenleri sükûnetle derlemek ve sıralamak imkânlarını bulunca iki nokta içimde önce oynak birer istifham, fakat sonra kesin kanaatler olarak yerleşti:

1 — Atatürkün bu ölüm yılında gençlik, mektepler ve gençlerin yönettiği teşekküller, onu bugüne kadar görülmeyen bir hareketle ele almıştılar. Toplantıları, tartışmaları tertipleyenler asıl onlardı. Resmi makamların veya yaşlı ilgililerin tepkileri hiç denecek kadar azdı. Yaşlıları bulanlar, onları kollarından, eteklerinden sürükleyip, tertipledikleri oturumların kürsülerine sürükleyenler gene gençlerdi.

2 — Fakat bu toplantılarda, bu tartışmalarda, hattâ bir kısmı Atatürkün devrinden gelen yaşlıların, politikacıların, gazeteci, yazar veya Üniversite mensuplarının, Atatürk hakkındaki konuşmaları, çoklukla bir kelime ve heyecan göstermesini geçemiyordu. Bunlar Atatürkü görmüşler, hattâ onunla konuşmuşlardı. Onun işlerini, davranışlarını biliyorlardı. Ama Atatürkü ve Atatürkçülüğü objektif bir fikir ve prensipler sistemi halinde derlememişler, işlememişler, yani vazifelerini yapmamışlardı.

Eğer Atatürk bunların diliyle ebediyete nakledilecekse, hâsıla çok hazin olacaktı. Hulâsa gençlik kendine düşeni yapmıştı. Onları aramış, söylenenleri dinlemiş, yazılanları okumuş, fakat doymamıştı..

Bu kanılar içimde gün geçtikçe yerleşti. Kesinleşti. Bir tarafta arayan, isteyen ve vasıflı bir gençlik âlemi, öte tarafta yorgun, dağınık ve satıhta Atatürk Sahâbileri.. Durum yeis vericiydi.

★

Bu hazin neticeyi şu şekilde aydınlatmak mümkündür:

Türkiyede Atatürk, daha ziyade bir bayrak gibi azizleştirilmiş ve Atatürkçülük, sadece bir kelime Atatürkçülüğü haline getirilmiş, yani dondurulmuştur. Zaten bizde ve hele son zamanlarda yalnız Atatürkçülük değil, fikir, inanca ve prensiplerle ilgili diğer anlamlar da, köksüz bir lâfazanlık şeklinde garip bir kelimecilik haline getirilmiştir: Kelime milliyetçiliği, kelime dinciliği, kelme ırkçılığı, kelme siyasetçiliği gibi. Hattâ bu kelimecilik bazan tıpkı eski mezhep taşkınlıklarında olduğu gibi kör bir saldırganlık halini de almıştır.

Bu arada meselâ, ömründe başını secdeye koymamış birinin bir din mürşidi, yahutta haritada Türklerin yayılış sahalarını gösteremiyecek bir avârenin müteassıp ırkçı olarak ortada dolaştıkları her gün görülen şeylerdir. Gene bunlara benzer olarak, kalabalıkların pisikolojisinde yaratabileceği tepkileri hesaba katmak ferâsetinden yoksun bir takım sorumsuzların, meselâ antikomünizm şeklinde komünizmi yaygın hale getirmelerini seyrederken, bunların ancak kelime antikomünistliği içinde kendi gölgeleriyle savaştıklarını görmemek kabil değildir. Halbuki kelimecilik, düpedüz cahilliktir. İlimlerin, dinlerin, doktrinlerin, inançların dinamik hayatiyetlerini kaybedip donmalarıdır. Bu donmuş, kökünden kopmuş ve sokak adamlarının malı olmuş anlamlar artık yaşayan değerler olmaktan çıkarlar. Onlar artık cehaletin malı olmuşlardır. Cehalet muzaffer olabilir, ama zaferini devam ettiremez.

★

O halde bir tarafta aydınlar, uzmanlar, iyi niyetliler ve meselâ şu yukarıda bir temsilcisini verdiğim Koleji genç gibi müspet faktörler Türk sahnesinde yaşarlarken, diğer taraftan pespâye demagog, ucuz işporta edebiyatı, müteassıp kelimecilik nasıl oluyor da Türk toplumunda nefes almak imkânını buluyorlar Hattâ yalnız nefes almak imkânını bulmak da değil nasıl oluyor da bazan hattâ kanlı S. Barth'elemy facialarını yaratmak ihtiraslarıyla toplantılarda, basında, sokaklarda saldırı gösterileri yapabiliyorlar.

Sanıyorum ki bunun cevabı basit: Bir toplum idealist önderlerden yoksun kalır, ilgililer toplumun üstün değerlerini korumayı vazife edinmezlerse, orada ancak başıboşluk ve Kaos hükmeder. Meselâ bizde çocuk edebiyatı adına Mayk Hammer'ler sokakları doldurmuyor mu? Filim sanayii bir gangsterlik ve fuhuş endüstrisi değil mi? Hiçbir kayda tâbi olmadan çıplak kadın resmi ve bunun neticesi olan şeyleri veren dergiler yüzbinleree satılmıyor mu? Bütün bunlar toplumun kendi içinde kendisini koruyamadığının delilleri değil midir?

O halde bir toplum hakiki değerleri bu kadar arka plâna atar ve sinesini Pompeinin son günlerinde revaç bulan kıymetlere açarsa orada idealistin, hakiki fikir ve yazı adamının ürkmesi, sahneden çekilmesi ve meydanı sokağın sahiplerine bırakması elbette ki mümkündür.

★

Bu çözülüş böyle devam edebilir mi? Etmesi de mümkündür. Hem de şimdi iç çöküntülere dış faktörler de karışmaktadır. Aşırı sağcı, bir Ezher camii vaizi halinde köylere yayılmaktadır. Halbuki bizzat Ezher medresesi Kahirede şimdi kendini çağın icaplarına göre çekip düzenleme dâvasındadır. Aşırı solcu, kafasında ve kendi seviyesinde yaşattığı bir suni havanın cezbesi içinde işi kelimeciliğe ve terimciliğe dökmüştür. Halbuki Bizzat Moskova, şimdi adına i n s a n denilen en paha biçilmez kıymeti, standartlığın ve formalizmin önüne geçirmek kaygusundadır. Irkçının ata binip, oklarını kuşanıp sefere çıkmak istediği yollarda şimdi bambaşka dâvalar esiyor. Hem çıksalar ya Doğu Anadoluya. Çıksalar ya Güneydoğu Anadoluya. Hem de bütün bu topraklar, tarih öncesinden beri ve tarih öncesi bir sefalet içinde bir kurtarıcı bekliyorlar. Bilginin, tekniğin, plânın ve insânın kurtarıcısını

★

Hayır, demagoji ile fikir sistemlerini artık birbirinden ayırmalıyız. Bize lafazanlar değil, bilgi ve fikir adamları ile uzmanlar lâzım. Hem de idealist Uzmanlar. Sokak, anarşiden ve kaostan başka hiç bir şey vermez. Kelimecilik ise, ilimde, inancada, doktrinde donmak ve cansızlaşmaktır.

Bize kalırsa yeni neslin asıl savaşı, işte bu sokak değerlerine ve mumyacılara karşı olacaktır. Biz bu savaşta genç nesille beraberiz.

öhhöööö

Masal gibi...

Göz varmış; gözün bakması hak, görmesi suçmuş. Dil varmış; dilin susması h a k, dönmesi suçmuş. K u l a k varmış; kulağın işitmesi hak, dinlemesi suçmuş. Beyin varmış; beynin çalışması hak ,doğruyu bulması suçmuş. El varmış; elin avuç olması hak, yumruk olması suçmuş. Velhasıl, bir ülke varmış; bu ülkede baseğmek hak, başkaldırmak suçmuş.

Ve bu ülkede bir Firavun varmış. Yüzünü görmek suç, görmemek suç, astığı astık, kestiği kestik bir Firavun... Yerin göğün sahibi... Ve bu Firavun kendine bir piramid yaptırmak istemiş. Piramid demek, mezarın zulmü demektir. Ve bu Firavun, mezarıyla bile halka zulmetmek istermiş.

Kamçı, kırbaç, sille, tokat... Ülkenin bütün emekçileri, Firavun'a mezar yapmağa zorlanmış. İşçiler harıl-harıl çalışadursunlar, Firavun da tahtına kurulmuş, çenesini bastona dayamış, çalışanlara gözcülük edermiş. Tahtının çevresinde yüzlerce mızraklı koruyucu... İşçiler, sırtlarında dilim dilim kırbaç yarası, gece demez, gündüz demez, habre çalışırlarmış. Ölen ölür, kalan sağlar kırbaçtan geçirilirmiş.

Günler geçmiş, geceler geçmiş... Firavun, çenesi bastonuna dayalı, tahtında oturur, işçiler harıl-harıl çalışırlarmış. Hiçbiri de gözünü kaldırıp, Firavun'dan yana bakmazmış. Bakmak ne haddine!.. Tepede güneş, sırtta dilim dilim kırbaç yarası... Ve Firavun, çenesi bastonunda dayalı, öylece otururmuş tahtında. Çevresinde bir alay mızraklı koruyucu...

Günler, haftalar böylece geçmiş... Ve birgün, birdenbire yuvarlanmış Firavun, Koruyucularda bir teläş, bir korku.. İşçilerde şaşkınlık...

Bir de bakmışlar ki, kurt düşmüş Firavun'un ölüsüne... Bastona böcek işlemiş.

Koruyucular mızraklarını sallamışlar havada:

— Firavun öldü!

İşçiler atmışlar çekiçleri:

— Eeey aptal sürüsü!

Evet, meğer Firavun bir ay olmuş öleli... Meğer böcek işlemişmiş bastonuna. Meğer kurt düşmüşmüş ölüsüne...

Kurultay sözlüğü

Solcu, Orta solcu ılımlı solcu, Yumuşak solcu, Sert solcu, Aşırı solcu, Sivri solcu, Müfrit solcu, Keskin solcu, Milliyetçi solcu.

Komünist, Ilımlı komünist, Sert komünist, Yumuşak komünist, Tatlı - sert komünist, Aşırı komünist, Müfrit komünist, Koyu komünist.

Sosyalist, Milliyetçi sosyalist, Yumuşak sosyalist, Güdümlü sosyalis, Ilımlı sosyalist, Orta - Şekerli sosyalist, Okkalı sosyalist, Müfrit sosyalist, Aşırı sosyalist, Keskin sosyalist.

Komünizan, Sempatizan, Sosyalizan, Irkçıyan, Turancıyan, Şeriatçıyan, Nurcuyan, Gericiyan, Oportünizyan Düşükyan, İstemezükyan, Faşizyan, Legal, İllegal, Laval, İllaval, Dögal İldögol, Lefter, İllefter, Gol İllögol, vesaire

Açık konuşalım

Ortada bir «komünist», «moskof uşağı», «satılmış» sözüdür dolaşıyor. İlgilisinden ilgisizine, okumuşundan cahiline, yetkilisinden yetkisizine, heskesin ağzındaki sakız bu!

Açık konuşalım: Nedir bu sözlerin arkasındaki? 27 Mayıs ve sonrasında niye yoktu bu sözler?

Kafatasının içinde iki gram beyni olan anlar bunu. Affa karşı olanlar, moskof uşağıdır. Atatürkçüler, komünisttir. CHP'liler komünisttir. Faşizme düşman olanlar, satılmış moskof uşaklarıdır. Köy enstitülerini savunanlar komünisttir. Anayasayı savunanlar, komünisttir, moskof uşağı, satılmış kimselerdir.

Satılmış, moskof uşağı, komünist olmıyanlar kimlerdir bilir misiniz? 27 Mayıs'ın yakıp devirdikleri ...

Hüseyin Korkmazgil

"AT SIRTINDAKİ ADAM„

Ordunun Politikadaki Rolü :6

(Londra Muhabirimiz Mete Tunçay, Prof. E. E. Finer'in kitabını özetlemeye devam ediyor)

Kışlaya Dönüş

Ordular siyaset sahnesinden niye çekilirler? Bu, cevaplandırılması güç bir sorudur. Askerlerin açıkça doğrudan idareleri hâlâ bir çok memlekette (özellikle, Asya örneklerinde) devam etmektedir. Diğer bazı tecrübelere bakarak, Doğrudan veya Yarı — sivrilmiş askerî rejimlerin üç şart bir araya gelince, sona erdiğini söyleyebiliriz:

1 — İhtilâli yapan grubun zamanla kendi içinde bölünmesi.

2 — Hükümeti yönetmekte olan cunta ile aktif kuvvet komutanlarının, değişen çıkarlardan ötürü aralarının açılması.

3 — Rejimin siyasî güçlüklerinin ortaya çıkması.

Ordunun bir cuartelazo ile başa gelmesi demek, memleketi ordunun hepsi idare etmeğe başladı demek değildir. Bes belli ki, yönetim mevkiinde bir avuç *asker olacaktır. Bu durum, kilit* yerlerindeki subayları tatmin etmek zorunluluğunu ortaya çıkarır. İhtilâlci gruplar, hemen ordunun aylıklarını çoğaltırlar, yeni techizat ve malzeme temin ederek askerlerin meslekî ihtiyaçlarını doyurmaya çalışırlar. Sonra da, ileri gelen subaylara yüksek idare sandalyeleri, elçilikler, siyasî görevler, müfettişlikler dağıtırlar. Bu mükâfatların yanısıra mücazat da zaruridir. Gürsel'in 7.000'e yakın subayı tasfiye etmesi, tesadüfen değildir. Bir çok örneklerde, sıkı bir emniyet teşkilâtı da (Seguridad Nacional) silâhlı kuvvetleri zabtü rapt altında tutmaya çalışır. Bütün bu tedbirlere rağmen, idareci gurubun bölünmesi mukadderdir. Böyle bölünmeler, askerlere has olmamakla birlikte, ordu rejimlerinin başında işe fesat ve şiddet korışmış olduğu için, askerî hükümetin içinde tefrika çıkması sivillerinkinden daha vahim olur. MBK. den önce 14'lerin sonra Madanoğlu'nun uzaklaştırılması, hemen bütün bu tip tecrübelerde paralelleri olan bir olaydır. Siyasî güçlükler de her rejim için söz konusudur. Fakat askerî bir idare ortamında siyasî güçlükler, cuntanın dışındaki askerler için fırsat teşkil eder. Her askerî hareketin liderinden, hem orduda hem de bütün vatan sathında sadakatı devam ettiren bir Kemal Atatürk çapında olması beklenemez. Başka bir zorluk da, ihtilâlci askerlerin siyasî yetersizlikleridir. Victor Hugo, aynı zamanda ahçılığını yapan metresinin yemeklerinden şikayet eden bir dostuna, kadıncağızdan mutfakta da yataktaki kadar becerikli olmasını istemenin haksızlık olacağını söylemişti. Peron, Jiménez ve Rojas Pinilla gibi askerî Lâtin Amerikan diktatörlerinin pek kötü iktisatçılar olmalarına şaşmamak gerek. Sonuç olarak, ortaya çıkan ordu rejimleri Sovyet örneklerinin tersine, totaliter olmaktan çok, renksiz baskı idareleri olurlar. Bu rejimlerin hiçbirinde özel sektör ilga edilmez, siyasî gruplaşmalar halk arasında devam eder. Bu ise, sivil idareye dönüş yolu hazırlanıyor demektir.

Üstünde duracağımız son bir problem de, orduların siyaset sahnesinden gerileyerek çekileceklerine, ilerleyerek son safhada giriştikleri yarı — sivilleştirme sürecini canlı ve sürekli bir gerçekliğe kavuşturup kavuşturamayacaklarıdır. Örneğin, bugünkü Mısır deneyi böyle gelişebilir mi?

Bu konuda başarı kazanmış iki ülke vardır: Meksika ve 1960'dan önceki Türkiye. Aşağı yukarı aynı sıralarda başlayan bu iki hareketin, diğer askerî idare kurma teşebbüslerinden farklı bir ortak özellikleri, başlangıçta ordularının muntazam ve muvazzaf olmaktan ziyade, ihtilâlci halk ordularını andırmasıdır. Bunun anlamı, meslek ruhunun yokluğu ve siyasete halkın iştirakine ordu ideolojisinin elverişliliğidir. Yine de, sivilliğin kökleşmesi her iki ülkede de uzun sürmüştür. Türkye'de ilk sivil Cumhurbaşkanı (Bayar) hareketten otuz yıl sonra, Meksika'da (Alemân) otuz beş yıl sonra çıkabilmiştir. Her iki devlette de askerilikten sivillemşeye geçiş, tek bir siyasî parti aracılığıyla gerçekleştirilmiştir: Meksika'da Millî Devrim Partisi, Meksika Devrimi Partisi, Devrimci Kuruluşlar Partisi (aynı partinin çeşitli safhalarda aldığı farklı adlar), Türkiye'de de Anadoluda ve Rumeli Müdafaa—i Hukuk Cemiyeti, Halk Fırkası, Cumhuriyet Halk Partisi. Her iki parti de devletle aynı şey olmuştur. Siyasetin gerçekten sivilleşmesi, müesseseleşmesi geniş ölçüde bu faktörlerin eseridir. Yalnız, bu deneylere bakarak, Mısır'daki gibi yarı — sivilleşmiş bir askerî rejimin büsbütün mahiyet değiştirilebileceğine hükmetmek doğru *olmaz. Çünkü, Türkiye'de kurulan sivil* müesseselerin 1960'da çetin bir engelle karşılaşınca çöktüğünü, Meksika'dakilerin ise henüz böyle bir imtihan geçirmediklerini unutmamalı.

Askeri müdahalelerin geçmişi ve geleceği

Askerler, çok eski çağlardan beri, siyasete karışagelmişlerdir. Bu kitapta anlatmaya çalıştığımız «askeri müdahale» kavramı ise, henüz iki yüz yaşına girmemiş hayli modern bir oluşumdur. Yeni müdahalelerin, eskilerinden en önemli farkı, sosyal ve politik bir muhtevaları olmasıdır. Nitekim, Roma'da «Sezarizm» diye bilinen Praetor birliklerinin ve lejyonların, imparator yapıp bozmalarında, bütün mesele belli bir adamı tutmaktan ibaretti. Bu askerlerin sosyal ve politik bir programları olmadığı gibi, toplumdan ayrı bir varlık olma şuurları da yoktu. Ortaçağ İtalyan şehir devletlerinde de, siyasete bolca girip çıkan askerler, bu bakımdan atalarından, farklı değildiler.

Memlûk ordularının ve Yeniçerilerin politikaya karışmaları da, şahsî sadakat duygularından ve özel grup imtiyazlarını koruma arzularından doğuyordu. Belki, 17 nci yüzyıl İngiliz Devriminde ortaya çıkan yeni model ordu, modern örneklere bir miktar yaklaşmıştır. Fakat, bu tecrübe uzun yıllar tek kalmıştır. Diğer ülkelere etki yaptığı da söylenemez. Bugün gördüğümüz ordu müdahalelerinin: gerçek kökü, 1789 Fransız Devrimine ve Napoleon İmparatorluğuna dayanır. Askerlerin siyasete karışmalarını gerekli kılan bütün şartlar, bu büyük hareketin eseridir.

Orduyu politikaya iten bir numaralı âmil, subayların profesyonelleşmesi olmuştur Profesyonelliğin tesiri, bir bakıma, işbölümü dolayısiyle askerlerin kendi işlerinden başkasına karışmamaları yönünde gelişmişse de; profesyonel subaylık şuuru askerlik meselelerine bağlılıkları yüzünden dış ve hattâ iç politika meselelerinin üstüne eğilmeyi gerektirmiştir. Eski rejimlerde, politikayı tâyin edenle cephede döğüşenin aynı sınıf, yani aristokrasi olmasına karşılık; modern toplumda profesyonel ordu, ayrı bir unsur olarak politikacının önüne çıkmıştır. İkinci âmil, milliyetçiliğin ve millî devlet kavramının doğuşudur. Böylelikle, eskiden bir hanedana sadakat borçlu olan ordu, bunun yerine millete yönelmiştir. Milliyetçilik, halk kütlelerine yayıldıkça, ordu sembolleşmiş, bir yandan da bu inancı bir ideoloji olarak kullanmaya başlamıştır. Eski rejimlerin ordularında devlete sadakatla hükümet edene sadakat aynı şey demekti. «Millet» kavramı sahneye çıkınca, askerler için hükümetin milleti ne derece temsil ettiği söz konusu oldu. Bazı durumlarda, millete sadakat ödevi, hükümete sadık olmaktan çıkmayı gerektirebilirdi. Bu ikinci âmille sıkı sıkıya ilgili olarak beliren üçüncü bir müdahale faktörü de, halk hâkimeyi dogmasıdır. J. J. Rousseau'dan mülhem olarak, Sieyes'in 1789 arifesinde yayınladığı «Qu'est — ce que le Tiers Etat?» şu tezi ilân ediyordu: Hâkimiyet halkındır ve halk millettir. Bunun anlamı, hükümetlerin meşruiyetini demokrasiye uygunluğuna bağlamak oldu. Meşru iktidar, bir hükümdarın elindeyken, durum sarihti. Vox Populi vox dei (Halkın Sesi Hakkın Sesi) kabul edilince, iş karıştı. Halk neydi, sesi neydi? Askerler, o zamandan beri halkın «gerçek» iradesine dayandıkları iddiasiyle, kendi iktidarlarına meşruiyet kazandırma yolunu buldular. Bu gelişmelere bağlı olarak, dördüncü bir âmil doğdu: Ayaklanıcı ordular. Bu orduların amacı, vatanı kurtarmak, yahut mevcut sosyal düzeni değiştirmektir. Böylece askerler, mahiyetleri icabı siyasete girerler. Yeni bir devlet, bu tip bir ordu hareketiyle kurulunca, siyasetçiler ordu kadrosundan çıkar. Askerler bir çeşit bekçilikle yükümlenirler Meselâ, Türk Ordusu, kendi eseri olan Kemalizmin bekçisidir. Güney Amerika'nın kurtarıcısı Bolivar'dan sonra, Ekvator'da Slores, Venezuela'da Paéz, Bolivya'da Santa — Gruz, Kolombiya'da Santander hep onun vârisleri sıfatiyle hükümet etmişlerdir. Beşinci bir müdahale faktörü, sömürgelikten çıkış egemenliklerine kavuşan yeni devletlerin kurulması olmuştur. Bu ülkelerin çoğunda iktisadî, ırkî ve dinî gruplaşmalar vardır. Milliyetçi akım sömürgeci devletin baskısını kaldırınca, bu farklar tehlikeli bir hal alır. Dolayısiyle, güçlü bir merkezî hükümet gerekir. Bu durum, askerlerin politikaya girmelerini davet eder.

Fransız devrimi ve Napoleon imparatorluğu

Bütün bu hareketler, etki ve karşı tepki yoluyla 1789 Fransız Devriminden ve Napoleon İmparatorluğundan kaynak almıştır. Bazı bakım... Amerikan bağımsızlık savaşının öncülük ettiği söylenebilir. Fakat, bir kere, bu deneydeki halk hâkimiyeti anlayışı salt değildi. Kuvvetli bir yönetenler sınıfı vardı, başlangıçtan beri müesseseleşmiş tahditler muvazeneli bir sistemin bozulmasını önledi. Sonra, Amerikan bağımsızlık ordusu, diğer ayaklanıcı ordulardan pek farklı... hemen altı ay geçince, 700 kişiye indirildi. Yeni kurulan devlet de, daha sonraki bütün örneklerin tersine, içinde çelişkili unsurlardan âriydi. Zaten Amerikan tecrübesinin tesirleri, çok geçmeden patlak veren Fransız Devriminin gürültüleri arasında kaynadı ve eriyip gitti.

1) Halk Hâkimiyeti

Bu prensip 1789 İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesi ile ilân edilmişti, ama Kralın devrilmesine kadar lâfta kaldı. 10 Ağustos 1792 de Paris halkının Tuileries'i basıp İsviçreli muhafızları doğramasını takiben: 22 Eylülde kurulan Cumhuriyet, «Kayıtsız şartsız halk hâkimiyeti» ne dayanıyordu. 2 Haziran 1793 te Jakobenlerin elindeki Paris Komününün konvansiyonu olarak Jironden idaresine son vermeleri, yine bu prensip adına olmuştu. Gariptir ki; Jakobenler de 9 Thermidor 1794 te Halk Hâkimiyeti adına devrildiler. Bütün bu olaylarda halka danışılmamıştı. Ancak daha ilerilerde, Napoleyn önce Birinci Konsül, sonra Temelli Konsül ve nihayet imparator ilân edilirken halkın tasvibi alındı.

Bu devirde halkın iradesinin ifade aracı, askerlerin kılıcı oldu. 1795 te, ordu yeniden teşkilâtlandırıldı. 13 Vendemiaire'de Pariste çoğunluğu teşkil eden krallar, Tuileries'e yürüdükleri zaman, karşılarında Barras'ın komutasında orduyu ve topların başında Napoleon'u buldular. Askerler, yine halk adına kralcıları ezerek Thermidor iktidarını kurdular. 18 Fruetidor 1795 te, Thermidor hiziplerinin birini ötekinin lehine bastırmakta, ordu ilk modern hükümet darbesini yaptı. Daha sonra Direktuvar idaresi te, Jakoben ve kralcı rakiplerine karşı orduya dayandı. Direktuvar'ın savaş politikası bir yandan askerlerin nüfuzunu arttırırken, bir yandan da bakımsızlık yüzünden onları rejimden soğuttu. 18 Brumaire 1799 a gelene kadar, Sieyes grupu Direktuvar'ı yıkacak bir kılıç aramıştı: Önce Joubert bulundu, o ölünce de Napoleon. Napoleon olmasaydı, üçüncü bir aday mutlak bulunacaktı.

2) Milliyetçilik ve Millî Hâkimiyet

«Quest — ce que le Tiers Etat?» da, bu prensipler de halk hâkimiyeti doktriniyle bir solukta geçiyordu. Aslında bütün devrim, millet fikrinin somutlanması demek oldu.

17 Haziran 1789 günü, Üçüncü Meclis (Tiers Etat) genel meclisin bir bölümü olmayı reddederek, kendisini *Millî Meclis ilân edince. Millî Hâkimi*yet ilkesi ilk defa siyaset sahnesine çıktı. 1792 savaş da yeni doğan vatanseverlik duygularına bir derinlik getirdi. Bugün alelâde bir millî marş olan La Marseillaise o zamanların milliyetçilik ruhunu pek güzel anlatır. Bu marş, tebaanın değil vatandaşlarındır: Enfants de la Patrie. Patrie (memleket) sözlüğünün bir krallık (Un Royaume) olarak anılageler Fransayı ifade etmesi yeni birşeydi. Milliyetçilik devrimle kökü kazınmaya çalışılan Roma Katolik Kilisesinin yerine geçecek lâik bir din gibi teşkilâtlandı... ... duları da, karşı — tepkiler yaratmakla bu milliyetçiliği Fransanın komşularına bulaştırdılar. Yabancı milliyetçilikler zinciri, 2 Mayıs 1808 de Madrit halkının İspanyol papazların önderliğinde dinsiz müstevlilere karşı ayaklanmasiyle başladı. Aynı yıl Fichte, Prusya'da «Alman milletine nutuklar» ını yayınlıyordu.

3) Halk Orduları

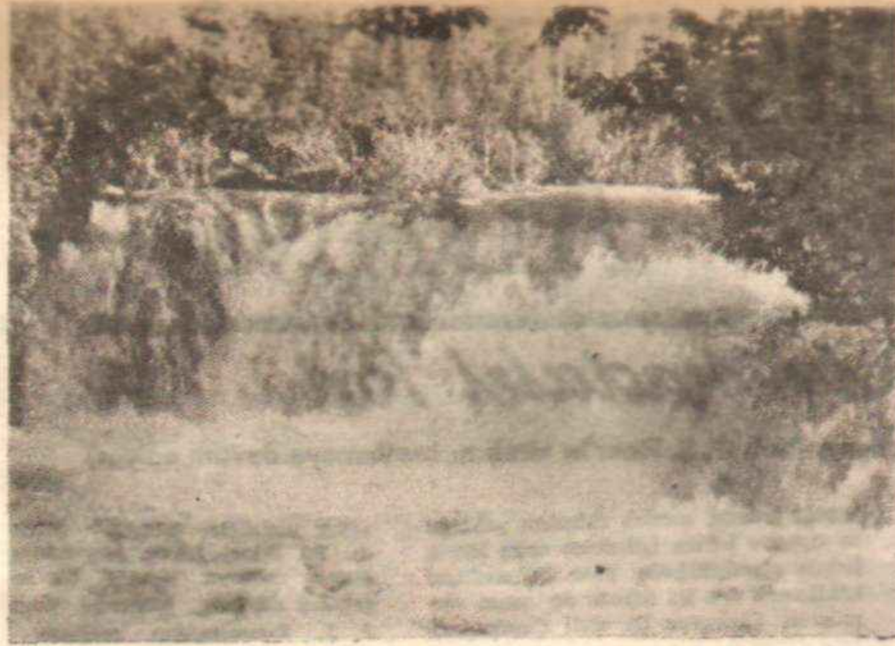
Fransız Cumhuriyetinin ilk orduları, ayaklanıcı yahut ihtilâlci ordular değildi. Eski askerler hemen aynen muhafaza edilmişti. 1795 ıslahatından sonra, yeni bir ordu kuruldu. Subaylar eskiden olduğu gibi, sadece aristokrat sınıftan alınmamış, kabiliyet esasına göre her tabakadan seçilmişti. Bu sebeple, eşitlik ilkesine heyecanlı bir bağlılık duyuyorlardı. Gönüllü askerler de, devrimin dinamik ideolojisini ordu saflarına taşımışlardı. Bu ordunun zaferleri, komşu ülkelerde karşı — millîyetçilikler uyandırmakla kalmadı, yapıca benzer orduların teşkiline de yol açtı. İspanyadaki mukavemet hareketi bütün halktan çıkan ayaklanıcı kuvvetlerle gelişti. Düzensiz Guerilla (yani, «savaşçık») bu suretle doğdu. İspanyol örneği, Lâtin Amerikan sömürgelerinden başlıyarak bircok ülkede taklit edildi. Balkanlarda, meselâ Elenler Türklere böyle başkaldırdılar.

4) Profesyonellik

Ordusu olmıyan milletler, partizan usulü döğüşmeyi keşfeden yeni ordular kurarlarken: zaten ordusu olan milletler, aynı tesirlerle başka bir istikamette, amatörlükten profesyonelliğe doğru gelişiyorlardı.

Prusyanın Fransız ordularına Jena'da ve Auerstadt'ta yenilmesi, Kral Frederick wilhelm III ün askerî ıslahata girişmesine yol açtı. Stein ve Scharnhorst, Alman ... tin acısını çıkaracak hale getirmeye çalıştılar. İlk olarak, subay seçiminden sosyal sınıf tercihleri kaldırıldı, sonra da eğitime önem verildi. On dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren kurmay yetiştirilmesine başlandı. Fransa, Alman örneğini bir adım geriden takip etti. İngiltere biraz daha yavaş davrandı. Fakat 1914 e gelinceye kadar, yüz yıl önce hiçbirinde bulunmayan profesyonel subay kadroları her üç devlette de yerleşmişti.

Su kaçakçılığı

Suriye'ye kaçırılan Çağçağ suyu

Kadirli ağaları, kamuya ait suyu halka satarlar. Bir de Afyon kaçırır gibi, Suriyeye su kaçıranlar var. Çağ—Çağ suyu Türk halkına değil, Suriyelilere satılır. Açık göz su tüccarları, sudan yüzbinlerce lira kazanır. Suyun, Suriyeye kaçırılmasını önlemek maksadiyle geçen hafta, hudutta bin metreye kadar çeltik ekimi yasak edildi.

Çağ—Çağ, Mardin ilinin Midyat ilçesi dağlarından çıkan Aksu ve Karasu'nun birleşmesinden meydana gelir. Suriyenin geniş bir bölgesini suladıktan sonra Fırata dökülür. Saniyede akıttığı su miktarı 8 ilâ 10 metre küptür. Kurak geçen mevsimlerde dahi suyu azalmadığı için Çağ—Çağ ideal bir sulama suyudur.

Çağ - Çağ sulama şebekesi kurulunca, Suriyenin büyük ve zengin bir istihsal bölgesi, kuruma tehlikesine maruz kaldı. Kaçakçılık, bu yüzden ortaya çıktı.

Nusaybin ovasında sulanan bir tarlanın getireceği yıllık gelirden fazlasını, Suriyeye su satışı sağlayınca, tarımdan vazgeçip, işi su kaçakçılığına dökenlerin sayısı çoğaldı. Kaçakçılık mesleğinde, en kârlı iş su kaçakçılığı oldu. Bu kaçakçılığa büyük paralar yatırıldı.

Devlet Su İşleri Onuncu Bölge Müdürü Yüksek Mühendis Recai Kutan ve arkadaşları, bu kaçakçılığı önlemek maksadıyla geceli gündüzlü çalışmak zorunda kaldı. Sulama Şebekesi İşletmesini, bir saat gibi muntazam çalıştıran mühendis Abdülkadir Kaya, güneşin batmasıyla birlikte, bütün gece devam eden kaçakçılık mücadelesine başladı. Su kaçakçılığı için en elverişli zaman gecedir.

Bu satırların yazarı, su kaçakçılığı mücadelesini bir gece, sabaha kadar adım adım takip etti.

Müdür Abdülkadir Kaya saat 20'de pikabına atladı. Biz de peşindeyiz. Bölge Müdürü, ana kanalları, yedek kanalları sıkı kontroldan geçiriyor, kanal başlarında durup, bir elektrik fenerinin yardımıyla kanal kapaklarını gözden geçiriyor, su kaçırılması mümkün olan mecraların kuru olup olmadığını inceliyordu. Abdülkadir Kaya, Jandarma Tugayına ait müfrezelerin kurdukları pusuların içinde mayin tarlalarının kenarında ölümle kolkola geziyor, şafakla birlikte, aynı kontrolleri ve işlemleri yaparak işletmeye dönüyordu. Bölge Müdürü, su kaçakçılığında büyük paralar döndüğünden, ayda 200—300 lira ücret alan kanal bekçilerine haklı olarak güvenemiyordu.

Müdürün kaçakçılığa karşı giriştiği bu başarılı mücadele, su tacirlerini çılgına çevirdi. Bölge Müdürünü ölümle bile tehdit ettiler. Mücadele henüz bitmiş değil.

Meselenin bir de iktisadî kalkınmamızla ilgili tarafı var: Çağ—Çağ'da kurulan sulama tesislerinin modern kanallarıyla, işlenmemiş bâkir Nusaybin Ovası, örümcek ağı gibi örülmüştür. İstihsal artmıştır.

Yalnız bu gelişi güzel kalkınmadan sadece mütegallibeler faydalanmıştır. Bütün partilere hâkim olan mutlu bir ağa azınlığı, gelir vergisine tâbi tutulmayan milyonlar kazanmış, bölge halkı, aç, sefil ve perişan kalmıştır.

Bu örnek, sosyal adalet ve kalkınma elele yürütülmedikçe, gerçek kalkınmaya ulaşılamıyacağını gösteriyor.

Fikret Asena

5) Yeni devletlerin doğuşu

Avrupa imparatorluklarının boyunduruğundan sıyrılan sömürgelerin ilki, A. B. D. oldu. Hayata elverişli şartlarla başlıyan bu örnekten sonra, dünyaya yeni gelen devletler, bu kadar bahtlı çıkmadılar. İspanyol Amerikasındaki ülkelerin kendi kendilerini idare gelenekleri yoktu. Nüfus bölük pörçüktü. Melezler İspanyollardan nefret ediyordu. Her iki grup da, asıl yerlilerden yarı [illegible] lerden korkuyordu. Aşağı tabakalar, köle ve serfti. Varlıklılar bir avuçtu. Önce, Haitili köleler uzun bir mücadeleyle 1804 te Fransız efendilerinden bağımsızlıklarını kopardılar. Kıtadaki asıl çözülme Napoleon'un 1808 de İspanya hükümdarı Ferdinand VII'yi devirmesinden sonra oldu. Restorasyon, bu hareketi duraklattı; fakat 1820'lerden itibaren, devrim orduları birer birer zafer kazanarak bağımsız devletler kurdular.

Tarihi gelişim

İncelediğimiz beş faktörden ikisi asıl, üçü tâlidir İngiliz düşünürlerinden Burke'ün «silâhlı doktrinler» dediği milliyetçilik ve halk hâkimiyeti kavramları, sömürgelikten kurtuluşun, ayaklanıcı orduların ve profesyonelleşmenin kaynağı olmuştur. On dokuzuncu yüzyıl boyunca bu iki prensip bütün Avrupaya yayıldı. 1878 de tâviz vermeden kalan iki devlet, «milletlerin hapishaneleri» diye anılan Osmanlı İmparatorluğu ile Çarlık Rusyası idi. Yirminci yüzyılın başlarında bunlar da sarsıldı ve yeni devletler kuruldu. Eskiden bütün dünya, çok sayıda milleti sinesinde barındıran imparatorluklar arasında parsellenmişti. Milliyetçilik ve halk hâkimiyeti fikirlerinin tesiriyle önce Lâtin Amerikadaki İspanyol ve Portekiz sömürgeleri eridi. Sonra, Avrupa Türkiyesinin halkları koptular. 1919 da halkların kendi mukadderatlarını tâyin hakları muteber bir doğma oldu. Birinci Dünya Savaşını takiben Alman, Avusturya, Rus ve Türk imparatorlukları dağıldı. Bugün son büyük dalganın içindeyiz İkinci Dünya Savaşından beri, Britanya, Hollanda, Fransa ve Belçika imparatorlukları, Asya ve Afrikada birçok yeni devlet doğurarak çözüldüler. Bu gelişme süresi, ayaklanıcı orduların teşekkülüyle hız kazandı. Lâtin Amerika ve Balkanlar, kendilerine has askerler çıkardılar. Rusların kızıl ordusu, Çinin önce Kuo—min—tang sonra komünist kuvvetleri. Fransız devriminin ideolojik savaş geleneğini sürdürdüler. Günümüzde ise, milliyetçi ve komünist kurtuluş orduları devam ediyor Yeni devletler bir kere kurulunca, profesyonelleşmenin de başlaması kaçınılmaz olur

Şu anda yeryüzünde yüz küsûr egemen devlet yaşıyor. Dikkat edersek, bunlardan bilhassa eski imparatorluk arazilerinde kurulanların askerî zelzele bölgelerine girdiklerini görürüz. Ordu müdahaleleri kronoloji sırasiyle şöyle olmuştur:

1 — 1810 — 24 : Portekizle İspanyanın, Lâtin Amerikadaki vârisleri.

2 — 1829 — 1914 : Osmanlı İmparatorluğunun Avrupadaki vârisleri (Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan; Romanya, Arnavutluk) ve Türkiyenin kendisi.

3 — 1914 — 1946 : Rus, Alman ve Avusturya İmparatorluklarının Doğu Avrupadaki vârisleri (Baltık devletleri ve Polonya) ile Osmanlı İmparatorluğunun Arap vârisleri (Irak, Suriye, Lübnan, Ürdün ve Mısır).

4 — 1946 sonrası: Hollanda, Belçika, Fransa ve Britanya İmparatorluklarının vârisleri. (Bu gruptaki devletlerin çoğu daha on yaşını doldurmadığı halde, şimdiden Endonezya, Laos, Güney Vietnam Burma; Pakistan; Sudan ve Kongo askerî müdahaleden paylarını almışlardır.)

İran, Fransa, Almanya; İspanya ve Portekiz gibi birtakım eski devletlerde ordu siyasete karışmıştır. Hindistan ve Seylân gibi bazı yeni devletler ise — şimdilik — askerî müdahaleye karşı bağışıklık göstermişlerdir. Yine de, genel olarak, siyasete giren askerleri yeni devletlere hâs, karakteristik bir vasıf saymak doğru olur. Bunun nedenleri üstünde biraz [illegible]

1 — Meşruiyet meselesi: Bir devletin milliyetçilik ve halk hâkimiyeti adına bağımsızlığına kavuşması, milletin ve demokrasinin mevcut olduğu anlamına gelmez. Bu [illegible] mazlar, özlemleri gösterirler. Sloganları ortaya atan, hükümet eden [illegible] yönelmiş seçkinlerdir. Onları az buçuk takip eden, mutavassıt bir sınıf da vardır. Fakat, büyük kütle gelenekçidir; eski hanedana, dine, kabileye ve bölgeye sadakatinde ısrar eder. Nüfusun bu üç unsurunun oranı toplumdan topluma değişir. Ama genel olarak batılılaşmış politikacı, memur ve subay grupları küçük bir azınlık teşkil ederler. Dolayısiyle, milliyetçilik ve halk hâkimiyeti ilkeleri, yeni bir devlette millî birlik havası yaratmaya yetmez. Önderler, toplumun geleneksel değerleriyle uzlaşmaya yeltenirler. Nâsır'ın Mısırda, Arap milliyetçiliğini Pan—İslâmizle karıştırması, Nkrumah'ın Gana'da Afrika Birliğini amaç edinmesi, U Nu'nun Burmada bir çeşit Budhist Marksizme bağlanması. Ngo Diem'in Güney Vietnamda bir personnalisme tutturması, Sukarno'nun Endonezyada hafiften Markizme çalan bir [illegible] mesi, hep bundandır. Aslında, devlete bağımsızlığını kazandıran milliyetçilik ve halk hâkimiyeti prensipleri [illegible] birliği yaratmak şöyle dursun, çözdürücü bir etki de yaparlar. Çünkü, küçük küçük topluluklar bu prensiplerle ayrı varlıklarının şuuruna ulaştıkça, bildikleri gibi almak, merkezden kaçmak isterler. (Nehru, Pakistan örneğini takip ederek, Hindistandan ayrılmak istiyen Şihlara, iç savaşa yol açsa bile, izin vermeyeceğini söylemişti.) Kısacası, yeni devletlerde meşruiyet meselesi halledilmemiştir; yani siyasî kültürün mânevi şartları noksandır.

2 — Maddî şartlar: Hükûmetin sivil halka güvenle dayanabilmesi için, toplum, rejime düşman azınlık gruplarının toplamından farklı birşey olmalıdır. Irk, kavim din bölümlerinden homojen bir ortama geçiş; sendika, şirket; gönüllü dernek; siyasî parti gibi sivil müesseselerin kökleşmesiyle kabildir. Fakat bunların hepsi, geleneksel bir toplum yapısında kolay tutunamıyacak, modern müesseselerdir. İktisaden geri bir ülkede, ileri bir sosyal seviye tasavvur edilemez. Şehirleşme, haberleşme, okumuşluk ve siyasete katılma gibi faaliyetlerin biribirlerine bağlı olduklarını araştırmalar göstermiştir. Dolayısiyle Güney Amerika, Orta Doğu: Güney Doğu Asya ve Afrikada, yeni doğan devletlerin, iktisadî ve sosyal temellerinin güçsüzlüğü, siyasî istikrarsızlığı mukadder kılar.

3 — Askerî [illegible] sömürgeci efendilerinden anlaşma yoluyla ayrılan ve barış içinde kurulan bazı yeni devletler: sivil hâkimiyeti geleneğiyle hayata başlayabilirler. Fakat, bağımsızlıklarını kurtuluş savaşı yapmış bir orduya borçlu olan ülkeler, askerlerin siyasete karışması için ömürleri boyunca elverişli bir vasat teşkil ederler. Nitekim, İspanyol Amerikasında cumhurbaşkanlığı fiilen en büyük askerî rütbedir. Bu temayül (sadece o kıtaya inhisar etmez. Örneğin, Asyanın en yeni devletlerinden Burma'da Endonezyada ve Güney Vietnamda japon işgaline tepki olarak doğan millî ordular da, bağımsızlıktan hemen sonra, siyaset sahnesine çıkmışlardır.

Geleceğe bakış

Yeni devletler, kuruluşlarından sonra, iki safhadan geçerler. Önce, bir millî heyecan fırtınası vardır. Bunun dinmesiyle sosyal karışıklıklar ortaya çıkar. Böyle ülkelerde, bağımsızlıkta başı çeken parti iktidara gelir. Bütün duygular liderlerin şahsında toplanır. Fakat, mücadele sırasında millî dâvaya ihanet sayılacak ihtilâflar, artık böyle olmaktan çıkarlar. Ayrı yollar belirir. Heyecanlar eskir. Sosyal problemler baş kaldırır. Hükûmet, halkı hiç değilse mânen tatmin etmek çabasiyle gösterişli projelere girişir. Lüks Gana Havayolları, Mısırdaki gayri iktisadi asgarî ücret kanunları v. s. millî tasarrufu aşan, mevcut altın ve döviz stoklarını eriten bu gibi durumlar, sağ ve sol kuvvetleri [illegible] lıkları olan ülkelerde, ırk ve kültür farkları yüzeye çıkar. Çoğu kere, çözülüp dağılmayı önliyen, sembolleşmiş kahramanların, yani karizmatik liderlerin varlığıdır. Fakat, Pakistanda Cinnah'la Livâkat Ali Han'ın ölümünden sonra olduğu gibi, bu önderlerin kaybı halinde, siyasî hayatta doldurulamıyacak boşluklar açılır. Kargaşalıklar kaçınılmaz olur.

Yeni kurulan devletlerin izleyebilecekleri, galiba, dört yol vardır: Şimdi, bu şıkları birer birer inceliyelim:

(a) Sivil Yarı - Demokrasi. Meksika ile Türkiye'de uygulanan «resmî parti» düzenlerini geçen yazımızda görmüştük. Bu tecrübeler baskıcı olmakla birlikte, totaliter değildi. Cumhuriyet Halk Partisi de, İhtilâlci Müesseseler Partisi de, kurdukları güdümlü sivil teşkilâtlar sayesinde, Batıcı şehirli seçkinleriyle gelenekçi köylü kütleleri arasındaki uçurumu nisbeten daraltmaya muvaffak oldular. Bu sistem, meselelerin seçim plâtformlarında şişirilecek yerde, partinin içinde uzlaşma yoluyla çözülmesi esasına dayanır. Afrika'da Gana, Tunus, Gine, Fildişi Sahili, Senegal, Somali, Tanganika, Nyasaland gibi yeni bazı deneyler de bu yönde gelişmektedir. Böyle tek parti sistemlerinin, askerî idarelere alternatif olarak daha da yayılacağı söylenebilir.

(b) Sivil «açık» Demokrasi. Demokratik sivil hükûmet imkânının en ümit verici belirtisi Hint tecrübesidir. Hindistan'ın, Nehru'nun önemli kişiliği; subay, idareci, serbest meslek ve memur kadrolarını dolduran yetişmiş bir orta sınıfı; zenginle fakir arasında bir köprü kurmayı başaramıyorsa da, buna çalışan bir sosyal politikası ve köylerde kökleşmiş hâkim siyasî partisi gibi bazı avantajları var. Fakat, gelişmeyi engelleyici faktörlerin eşine de başka ülkelerde rastlamak kolay değil: Büyük bir arazi 300 küsur milyon nüfus, çok düşük bir adam başına yıllık gelir ortalaması, yaygın cahillik, dil ve cemaat kalabalıkları. Hint deneyi başarıya doğru ilerledikçe, bu yolunda diğer yeni devletlere açık olduğunu kabul etmek gerekir.

(c) Sivil Totaliterlik (Komünizm). Bu idare tarzı, geniş ölçüde, Rus orduları tarafından (Doğu Avrupa ve Balkanlara) ya da Çin'in askerî desteğiyle (Kuzey Vietnam'a) getirilmiştir. Ama ileride daha çok yayılma ihtimali büyüktür. Komünizmin yeni devletlere çekici gelen bir takım özellikleri vardır. Milliyetçilik dalgası durulup da, servetle siyasî iktidarın aynı ellerde olduğu göze batmaya başlayınca, sınıf savaşı fikri taraftar toplar. Sonra, Sovyet örneği, alçalarak eski Batılı efendilerin izinden yürümeye hacet kalmaksızın, millî gururdan fedakârlık etmeden Batılılaşmanın bir yoludur. Komünizm, Batı modellerinin tersine hızlı kalkınma sağladığı için de caziptir. Nihayet bu doktrinin demagojik bir tarafı vardır: hem popüler hem otoriterdir. Aydınlar, memurlar, subaylar, «Halkın halk için bir seçkin grubu tarafından yönetilmesi» formülündeki «seçkinler» kadrosuna girmeye dünden hazırdır.

(d) Askerî Müdahale. «Yarı» olsun «açık» olsun demokrasinin, yeni devletlerde sağlam ve sürekli olacaklarına inanmak güçtür. Fransa, Almanya, Japonya gibi ilerlemiş ülkelerin demokrasiden askerî müdahaleye nasıl kaydıklarını düşününce, Hindistan gibi geri bir memleketin korkunç güçlüklere rağmen ordu idaresinden masun kalacağı kolay söylenemez. Tek parti idarelerinin de dertleri çoktur. Bu mekanizma çok geçmeden köhneleşir. Meksika deneyinde, menfaat gruplarını tutabilmek için, resmî parti soldan gitgide sağa yanaşmıştır. Türkiye-

Kooperatifçilik dolabı

Hilmi Özgen

Yine bir eski anımızla söze başlayalım.

Yıl 1946. Bir Bakanlık müfettişi dostum, Karadeniz bölgesinde Fındık Tarım Kooperatiflerinin teftişlerinden dönmüş. Sayın Bakan da Karadenizli. Görüşmek için yanına çağırır müfettişi. Müfetiş daha önce Bakanın fındık bahçelerinden alınan ürünleri ortakçısının aracılığı ile piyasaya sattığını öğrenmiş. Halbuki o bölgenin Tarım Satıs Kooperatifine kayıtlı bir üye sayın Bakan. Serbest piyasada kabuklu fındık on kuruş fazla fiatla satıldığından Bakanın ortakçısı mektup yazıp sormuş, sayın Bakan da on kuruşun hatırına Kooperatifçilikten vaz geçerek fındıklarının piyasaya satılmasına razı olmuş.

Müfettiş odasına girdiği zaman Bakan güler yüzle karşılar. Fındık mahsulünün durumunu sorar. Fiatları sorar ve kooperatiflerin nasıl çalıştıklarını öğrenmek ister:

— Çok kötü beyefendi, Kooperatif inancı yerleşmemiş.
— Neden acaba?
— Çünkü ortaklar piyasada bir kuruş fazla fiat bulsalar hemen dışarı satıyorlar. Aksi olunca da piyasadan toplayıp Kooperatife veriyorlar...
— Cahil millet anlamaz ki Kooperatifçiliği.
— Okumuşlar da yapıyorlar, beyefendi.

Bakan biraz şaşırmıştır ama dilinin ucuna gelen soru kaçıverir ağzından:

— Meselâ kimler?
— Zâtıâlinizin fındıkları da bu sene piyasada satılmış.
— Ha buni ben ne bileyum. Binbir işin arasinda.
— Size mektup yazıp muvaffakatınızı aldığını söyledi ortakçınız.

Sayın Bakan bozulmuştur. Kaşlar çatılmıştır. Öfkeli bir sigara yakılıp hava dumanlanmış ve tatlı başlayan konuşma kötü sonuçlanmıştır. Gelelim iki milyon ortağı olmakla övünen Kooperatifçilik oyununun iç yüzüne.

Yurdumuzda gerçek anlamıyle Kooperatifçilik inancına dayanmayan ve fakat hukukî görüşleri bakımından kooperapif kişiliğinde olan 5347 Kooperatif mevcut olup bunların türleri ve ortak sayıları aşağıda gösterilmiştir:

Kooperatifler	Koop. sayısı	Ortak sayısı
Tarım Kredi Kooperatifleri	1575	941.799
Tarım Satış Kooperatifleri	215	156.257
Küçük San'at Kooperatifleri	147	73.289
Yapı Kooperatifleri	430	120.000
İstihlâk Kooperatifleri	2050	97.658
Pancar İstihsâl Kooperatifi	357	39.325
Diğer İstihsâl Kooperatifleri	16	238.488
Yardımlaşma Kooperatifleri	357	100.045
Sigorta Kooperatifi	196	42.350
Orman Kooperatifi	3	2.552
	1	1.650
Toplam	5347	1.813.412

Bu kooperatifleri işleyişleri ve uğraşı konuları bakımından dört grupta toplayabiliriz:

1 — Tarımsal Kooperatifler,
2 — Esnaf Kefalet Kooperatifleri,
3 — Küçük Sanat Kooperatifleri,
4 — Çeşitli Kooperatifler.

A) TARIM KOOPERATİFLERİ

Bunlardan birinci grupta toplanan Tarım Kooperatifleri Ziraat Bankasının desteğiylel ayakta duran Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatifleri ile Şeker Şirketinin yardımlariyle kurulan Pancar Üretim Kooperatiflerinin ortak sayıları toplamı yurdumuzdaki Kooperatif üyelerinin üçte ikisini teşkil etmektedir.

941800 üyesi olan 1575 Tarım Kredi Kooperatiflerinin durumu yukarda Ziraat Bankası bölümünde anlatılmış olup 15 bin köye dağılmış yüzbinlerce fakir çiftçiye Ziraat Bankasınca kredi verilebilmesi için bu banka tarafından kurulan ve banka kredilerinin kesildiği anda hiç birisi ayakta duramayacak olan zoyıllık ömürleri olan bu Kooperatiflerin raki ve yapmacık Kooperatiflerdir. 25 çeyrek asırda ancak 190. milyon varlıkları birikmiş olup 1960 yılında bunlardan 906 sı masraflarını karşılayabilmiş ve geri kalan 666 Kooperatif ikibuçuk milyon lira zarar etmişlerdir.

Ziraat Bankasının bu Kooperatifler eliyle küçük çiftçiye dağıttığı bir milyar liralık tesis ve işletme kredileri tamamen donmuş durumda olup ödeme zamanında şuradan buradan borç alınıp bankaya yatırılan ve tekrar alındığında alacaklılara dağıtılan kısır ve verimsiz paralardır. Zaten bu kooperatiflerin kuruluşları anormal olup bu ihtiyacı duyan çiftçiler kendi aralarında bir kuruluş sermayesi toplayıp bankaya baş vuracakları yerde Ziraat Bankasınca Kooperatif kurulan yerlerde köylülere dağıtılan her bin liradan 20 0lirası kesilip «bu paralar sizin sermaye hissenizdir» diye ayrı birhesaba konulmaktadır.

Tarım Satış Kooperatifleri de aynı şekilde anormal yaratıklar olup yurdumuzun değişik bölgelerinde incir, üzüm, pamuk, fındık ve ipek kozası gibi ürünleri yetiştirenlerin mahsullerini teslim edecekleri ve tek elden satıp kâr sağlayacakları kuruluşlardır. Ama gerçekte yukardaki örneğimizde gösterdiğimiz gibi piyasa fiatı Kooperatifin ödeyeceği paradan 10 kuruş fazla olunca Bakanlık sandalyesine oturan Vekil üyelerin bile ürünlerini dışarı sattıkları yapmacık kurullardır. Bunların bağlı oldukları birliklerde yıllar boyunca öyle büyük yolsuzluklar olmuş ve bu birliklerin yüksek kademelerdeki idarecilerinden öyle büyük sermaye ağaları yetiştirmiştir ki alın teriyle ürettiği mahsulünü bu dalavere kurumlarına teslim eden saf yürekli ortaklara acımaktan başka ne gelir elimizden...

15 yıllık Ticaret Bakanlığı müfettişliğimiz sırasında bu Birliklerin yüksek makamlardaki idarecileri hakkında öyle önemli soruşturmalar yapmışızdır ki bunlardan birinin Umum Müdürü 10 yıl önceki varlık bildirisinde Emlâk Bankasına 30.000.— lira borçlu bir küçük apartman katına sahip olduğunu bildirdiği halde 27 Mayıs'tan sonraki mal beyanında bir buçuk milyon liralık varlık göstermiştir. Ama bu Umum Müdürün masasındaki özel bir defterde Ticaret Bakanlığındaki bir çok kodamanların ayakkabı numarası yazılı olup pabucu eskiyen bazı Umum Müdürlerin İstanbula telefon ederek bu becerikli kişiden pabuç istediklerini kulağımızla duymuşuzdur. Bu sağlam pabuçların hatırına sayın Umum Müdür 10 yıl süre ile gemisini kolayca yürütmüş ve değişik üç Bakanlık müfettişi tarafından yapılan beş soruşturmayı kazasız belâsız atlamıştır.
keller görünene kadar.

Tâ ki 27 Mayısda takkeler düşüp Kuvvet şırıngası ile ayakta tutulan bu 215 satış Kooperatifinden 1960 yılında Ziraat Bankasının alacakları toplamı ,24 milyon liraya ulaşmakta olup bu paraların dörtte birinin tahsiline gidildiği anda bütün Kooperatiflerin yıkılacakları açık bir gerçektir.

B) ESNAF KEFALET KOOPERATİFLERİ

Bu Koperatiflerde de Halk Bankasından kredi alabilmek için 73.000 ortak toplanmış olup kuruluşları 10 yılı aşan bu kooperatiflerin ortakları üzerinde Halk Bankasının 66 milyon lirası donmuş durumdadır Esnafa dağıtılan bu paraların yrut ekonomisindeki önemli rolü hakkında bir fikir edinebilmek için Bankaca yayınlanan yıllık blânçoların sonlarındaki istatistiklere göz atmak kâfidir. 73.030 üyesi olan bu 147 kooperatifin ortaklarından:

8200	bakkala	14.000.000	lira
3066	kahveciye	5.000.000	»
3200	manifotura ve tuhafiyeci	6.000.000	»
1411	berbere	2.000.000»	»

kredi dağıtılmış olup buna karşılık yurt ekonomisinde yaratıcı bir gücü olan:

1115	tornacıya	2.000.000.—	lira
893	taşçıya	1.760.000	»
1545	dericiye	2.680.000	lira

kredi dağıtılmıştır.

Halk Bankasında bu Kooperatiflere açılan kredilerin 1/4 kesildiği anda bunların 4/3 ü yıkılacak olup taşıma suyla döndürülen bu dolap bakalım daha ne kadar sürüp gidecektir?

C) KÜÇÜK SANAT KOOPERATİFLERİ

Bunların durumu ise büsbütün yürekler acısı olup savaş yıllarının voli ve vurgun imkânları içinde ithâl mallarından tahsis alabilmek için kurulmuş ve dağıtılacak mal kalmayınca hepsinin varlıkları kâğıt üzerinde kalmış hayalî teşekküllerdir. Bu gün kayıtlı görünen 120.000 ortaktan 120 ortağın yıllık aidatlarını ödediği adlariyle açıklanabilirse ne mutlu Türk Kooperatifçiliğine ...

1946 yılında bu Kooperatiflerden birinin 80.000 liralık sermayesini yiyen bir müdür hakkında soruşturma yaparken Kooperatifin İdare Meclisi üyelerinin bu hırsız müdürden nasıl çekindiklerini ve onu kurtarmak için nasıl savunduklarını görmüş ve şaşırmıştık. Bir gün yüzleştirme sırasında hırsız müdürün tepesi atıp sayın İdare Meclisi üyelerine bir zabarta vermişti ki ortaya atığı gerçekler hâlâ kulağımdadır:

«Sizler Bakanlıktaki Umum Müdürlere para yedirip ortaklara dağıtacağız diye ithâl lisansı ve mal tahsisi koparıp Yahudi tüccarlara satan kara borsacılar değil misiniz? sizler... Sizler»...

Bu açık oturumda içlerinden birisi iki devre mebusluk yapan sayın İdare Meclis üyelerinin hepsi sus pus olmuş ve bu hırsız müdürü hâkim önünde bile savunmaya mecbur kalmışlardır. Tencere dibin kara öyküsü... Ben o hırsız müdüre yıllarca sonra bir kere daha rastlamıştım. Daha büyük bir işin başına geçmişti. Şimdi kimbilir nerelerdedir?...

D) ÇEŞİTLİ KOOPERATİFLER

İstiklâk, Yardımlaşma, Yapı, Sigorta gibi sair çeşitli Kooperatiflere gelince, bunlarda da değişik şekillerde aynı dolaplar dönmekte olup bir Yapı Kooperatifine yakasını kaptırıp 3 üncü devre verem olmaktan kurtulabilen vatandaşlarımızın sağlam yapılarına hayran olmamak mümkün mü?

Bu işler neden böyledir? Kâğıtlar üzerinde 5347 kooperatifin 1.813.412 üyesi vardır diye öğündüğümüz bu göstermelik kuruluşların ve bunların bağlı bulunduğu Türk Kooperatif Kurumunun bu gülünç hâle düşmelerinin sepebleri nelerdir?

Güney komşumuz İsrail'de 2396 Kooperatifin 750.000 üyesi (2) milyon nüfuslu bu genç devletin bütün ekonomik gücünü elinde tutuyor da bizim 2 milyon ortağı ile öğündüğümüz 5347 kooperatif fakir bütçemize milyonlarca liralık ağırlıklar veriyor? Kimler yiyor bu paraları? Hiç mi inanç kalmamış bizde?

Bütün bu sorularımızda büyük bir gerçek payı olduğu şüphesiz. Ama asıl sebep bunların dışındakiler. Gerçek Kooperatifçilik toplumsal bir inançtan, sosyal dayanışmadan ve imeci üretim sevgisinden güç alır. İsrail'de 225 Kibutzla, 320 Moşav'ın 187 bin üyesi iki milyon vatandaşın tarım mahsulü üretirken bizim 941.000 ortaklı Kredi Kooperatiflerimiz yorlar. Kooperatifçiliği emziren ana, karkendi idare masraflarını bile çıkaramışılıklı dayanışma ve sosyal adalet inancıdır. Kooperatifçilik bir çeşit sosyalizmdir. Soygun düzenin iki dayanağı olan özel teşebbüs ve liberal ekonomi devlerinden ağulu süt emen Kooperatifçilerimiz bu raşitik yapısiyle ancak kâğıtlar üzerinde yaşatılabilir beyler... Gerçekte bunlar kokuşmuş cesetlerden başka bir şey değildirler. Şuradan buradan bağışlar sağlayıp on katlı saray yapmakla Kooperatifçilik yükseltilmez. Tek katlı bir yer odasında bile ülkücü kişilerle daha büyük başarılar sağlanabilir.

Güney komşumuz İsrail'de Meclis Reisliği maaşını üyesi olduğu Kibutz'a bağışlayıp geçimini oradan sağlayan ve haftada bir gün inek sağıp bulaşık yıkayan ülkü adamları kutsal Tevrat'ın aydınlık yarınlara doğru giderken bizler soygun düzenini ayakta tutabilmek için elimizden geleni yapıyoruz. Biz de bi yana doğru hızla gidiyoruz ama, Kovadis beyler, Kovadis?...

→

de Halk Partisinin aynı yönde taviz vermesi yetmemiş ve DP. tomurcuklanmıştır. Bunun on beş yıl sonra doğurduğu sonuç ortadadır. Çok partili sistemlerle ayakta durmaya çalışan yeni devletler ise, Endonezya örneğinde Sokarno'nun Partisi, komünistler ve askerler arasında kurulan bir çeşit koalisyon iktidarı gibi istikrardan yoksun tertiplere başvurmaktadır. Gerçek şudur ki, bütün değişme iddialarına rağmen gelenekler yerlerinde inat ederler. Pakistan ve Sudan'daki askerî diktatörlükler, İngiliz askerî valisiyle ordusunun yerine yerlilerinden başka nedir? Orta doğudaki hükûmetler, Osmanlı - Memlûk usulü oligarşi - sürekli memurlar - «ulema» sınıfı idaresinden farklı mıdır? Lâtin Amerikan Cumhuriyetlerinin çoğunda siyasî iktidar İspanya kıralının valisinden mutlak — Başbakanlara geçmekle pek mi değişmiştir? Ne var ki, yenileşme çabaları politik istikrarın sağlanmasını büsbütün güç hale sokuyor.

Bu gibi ortamlarda, bir de, askerî darbelerin salgın gibi ülkeden ülkeye sıçrama özellikleri vardır. Peron'un 1945 başarısı, 1947'de Paraguay'da, 1948'de Peru ve Venezuela'da askerî darbeleri tahrik etmiştir. Irak'ta 1936 Bekir Sıtkı hareketi Atatürk'ten mülhem olmuştu, sonra da 1941'e kadar bir darbe - karşı darbe serisine yol açtı. 1952 Mısır devrimi, 1957'de Ürdün'deki başarısız ve 1958 deki Irak'taki başarılı ayaklanmalara örnek oldu. Irak devrimi, Burma'daki Ne Win diktatörlüğü, 1958'de General de Gaulle 'ün dolapları, Eyüp Han'ın Pakistan'daki darbesini hazırladı. Yönelimlere bakılırsa, lâtin Amerikan ve Orta Doğu tatbikatının, Asya ve Afrika'da yeni kurulan devletlerde tekrarlanması pek muh temeldir.

★

Bu kitabın değer yargılarıyla ilgisi yoktur. Fakat yine de, bütün bu tahlillerden sonra, askerlerin siyasete karışmalarına karşı iyi - kötü bir tavır takınılması istenirse, belki şu noktaların tesbiti faydalı olur. Bir kere, askerî müdahelelerin sıklığı toplumun siyasetçe olgunluktan uzak oluşunun delilidir. Böyle ortamlarda temsil müesseseleri yakıştırma kalır. İkinci olarak, ordunun bir grup olarak bencil menfaatını, gözetmesi bu siyasî olgunsuzluğu sürdüren bir âmildir. Atatürk'ün ki gibi yapıcı askerî müdaheleler enderdir. Üçüncü olarak, saikler ne olursa olsun, netice - vasıtalı vasıtasız - grup despotluğudur. Askerî rejimlerin amaçlarının yüceliği, mahiyetleri hakkında bizi yanıltmamalı. Son olarak, ordu müdahelelerinin mazeretlerini daha ciddî bir tenkitten geçirerek ele almalıyız. Bir askerî rejimi tasvip etmemiz istendiğinde, getirdiği istikrar ve refahı, götürdüğü güvenlikle, açtığı yeni müdaheleler, şantajlar ve ayaklanmalar yolunun zararlarıyla tartmalıyız. Ama biz de, askerlerin pek güçlü ve sivillerin biribirine girmiş ve zayıf oldukları öyle ülkeler vardır ki, buralarda bir değerlendirme yapmaya kalkışmamız boşuna olur. Askerî rejimler hakkındaki duygularımız ne olursa olsun, bu gibi hallerde toplumun yapısının müdaheleyi kaçınılmaz kıldığını tesbitle yetinmeliyiz.

— SON —

ABD - AVRUPA

Kennedy — Mac Millân görüşmeleri Batı Savunma sistemi ile ilgili önemli meseleleri yeniden ortaya çıkardı. Skybolt füzelernden vaz geçilmesi İngiltere'nin prestijine darbe vurdu.

Başkan Kennedy ve Başbakan Mac Millan
Düğümlenen meseleler

Aşağılanma

Bahama adalarında Nassau'da Batı dünyasının iki büyük lideri arasında yapılan görüşmelerin sonuçları. İngiliz basını tarafından «aşağılanma» kelimesi ile vasıflandırıldı. Son NATO Bakanlar Konseyi toplantısında Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere arasında Skybolt füzeleri ile ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlık, bu «küçük kriz» de İngiltere aleyhine çözümlendi.

Skybolt 12 metre uzunluğunda iki katlı, katı yakıt kullanan ve özel bombardıman uçaklarının kanadı altından atılabilen bir füze. Washington 1960 da, bu füzelerden İngiltereye vermeyi taahhüt etmiş. Londra da bunun üzerine 25 milyon dolar harcıyarak, Vulcan II uçaklarını bu füzeleri atabilecek hale getirmiş. Amerikan Hükümeti ise stratejik hava kuvvetleri (SAC) ne bağlı B—52 uçaklarının kullanacağı bu füzelerin imali için 657 milyon dolar ödenek ayırmış. Bu arada, İngiltere Blue Streak füze projesini iptal etmiş. Zira, bu füze karadaki bir üsten atılmak üzere hazırlanmış, uçaktan atılabilecek Skybolt yanında sakıncalar gösteriyor.

İngiltere füze alanındaki bütün ümitlerini böylece Skybolt'a bağlamış oluyor. Nassau görüşmelerinin sonunda ise, *Skybolt füzelerinin* imali durdurulmuştur.

Polaris

Amerikan hükümeti, yeni yıl bütçesine Skybolt için herhangi bir ödenek koymamıştı. Savunma Bakanı Mc Namara, iki hafta önce, Londrada meslektaşı Thorneycroft'a bunu izah etmeye çalıştı. Füzenin yapılan ilk beş denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Ayrıca füze, son derece karışık bir yapıya sahipti. Amerika, bunun yerini tutacak başka silâhları geliştirmiş bulunuyordu. Süratle ateşlenen kıtalararası Minuteman bunlardan biriydi.

Bu nedenler İngilizleri tatmin edecek çeşitten değildi. İngilizler, bunu daha çok siyasal hesaplara bağladılar. Amerika Birleşik Devletleri İngilterenin bağımsız bir nükleer kuvvete sahip olmasını arzulamıyordu. Skybolt projesinin iptali üzerine. İngiltereye NATO klâsik kuvvetlerine daha fazla iştirakte bulunması yolunda baskı yapmak kolaylaşabilirdi. Özellikle, bu son noktanın Amerika Birleşik Devletlerinin uzun vadedeki hedeflerine uygun olduğu biliniyordu. Üstelik, ileri sürülen teknik nedenler de kandırıcı mahiyette sayılamazdı. Polaris dahil olmak üzere, bütün geliştirilmiş füzeler, ilk denemelerinde başarısızlığa uğramışlardı.

Nassau anlaşması ile Skybolt füzesi tarihe karışıyordu. Tarihe karışan bir diğer nokta İngilterenin nükleer bağımsızlığıydı. Gerçekten Skybolt yerine, İngiltere'ye verilmesi hususunda anlaşmaya varılan Polaris füzesini kullanmak için bu tip güdümlü mermileri fırlatabilecek denizaltılar lâzımdı. Bu denizaltıları İngiltere'nin inşa etmesi 1970 yılına kadar sürecek ve bu tarihe kadar U.K. nükleer bağımsızlığını muhafaza edecekti. Fakat, İngiltere, helva yapmak için şekere sahipse de, unu bulamıyordu. Füzesi olmıyan bir nükleer kuvvet ne dereceye kadar etkili olabilirdi? Polaris füzelerine ağırlık verilmesi İngiliz savunmasının kilit noktasını havadan denizaltına indiriyordu. Böylece eski deniz imparatorluğunun geleneksel üstünlüğü yeniden ortaya çıkacak, kendini gösterecekti. Fakat bunun bütçeye yükliyeceği malî külfet, Avam Kamarasında fırtınalar koparabilecek ve hattâ Muhafazakâr Partiye seçimleri kaybettirecek çeşittendi.

Fransa

Nassau anlaşmasının bir ucu, Fransaya dokunuyor. Başkan Kennedy, General De Gaulle'e, Mac Millan'a yaptığı aynı teklifi ulaştırdı. Paristeki Amerikan Maslahatgüzarı tarafından sunulan mesaj, Elysee Sarayında mahdut *üyeli bir kabine toplantısının* konusu oldu. De Gaulle'ün millî bir nükleer kuvvet meydana getirme tasarısına verdiği önem biliniyorken, Başkan Kennedy'in teklifinin sempati ile karşılanması beklenemezdi. Nitekim Dual D'Ossay sözcüsü, «nükleer başlıkların ve denizaltılar imalinin ortaya çıkardığı meselelerin muhtemelen uzun zaman alacak ayrıntılı incelemelerde bulunmayı gerektirdiğini» söyledi.

General De Gaulle, Polaris füzeleri teklifini reddettiği takdirde, Fransa'nın nükleer bağımsızlığını korumaya kararlı olduğu bir kere daha doğrulanmış olacak. Bu durumda Observer'in başyazısına koyduğu başlığın anlamı, daha iyi anlaşılıyor. Haftalık İngiliz gazetesi, on yıl sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği dışında, dünyadaki tek nükleer kuvvetin Fransa olacağını ileri sürerek, İngilterenin nükleer bağımsızlığı hakkında «bir hayalin sonu» neticesine varıyor.

NATO

Aslında bütün bu meseleler, büyük bir bütünün parçaları. Bütün, NATO'nun savunma sistemi ve stratejisi. Strateji içinde Atlantik İttifakının nükleer savunması başyeri kaplıyor.

Nükleer strateji meselesi «Spiegel» olayı ile de söz konusu edilmişti. McNamara'nın ve genellikle Pentagon (ABD. Savunma Bakanlığı) un Avrupa savunması için klâsik silâh ve kuvvetlerin artırılması merkezinde. Bununla birlikte Amerika'da bazı askerî ve sivil uzmanlar, bu görüşe katılmıyor. Skybolt füzesinin imaline devam edilmesini savunan askerî uzmanlar ve Amerikan kurmay heyetleri başkanları, İngiliz ve Amerikan hava kuvvetlerinin Skybolt füzesine sahip olmaları Sovyetler Birliğini çok pahalıya malolan bir hava savunma sistemini muhafaza etmeye zorlıyacak. Bu projeden vazgeçilirse, Sovyetler, sağlıyacakları tasarrufları daha büyük bir kıtalararası balistik füze kuvveti kurmaya ayıracak.

Sivil uzmanlar arasında en yetkililerinden biri olan Profesör Henry Kissinger de «Foreign Affairs» dergisine yazdığı son yazıda, Avrupanın bağımsız bir nükleer kuvvete sahip olma tezini savunmaktadır.

1 Ocak 1963 te NATO başkomutanlığından ayrılacak olan General Lauris Norstad da bu konuda McNamara ve Pentagon'la uyuşmazlık halindedir. Norstad, NATO'nun çok taraflı bir nükleer kuvvete sahip olma tezini daima savunmuştur.

NATO'nun ortak bir nükleer politika izlemesine en büyük engelin, General De Gaulle olduğu muhakkak gibidir. De Gaulle, Büyük Fransa, emeline uygun olarak bağımsız bir nükleer vurucu kuvveti, NATO veya başka bir teşekküle bağlı olmaksızın kullanmak istemektedir.

Nassau görüşmelerinde çok taraflı bir NATO nükleer kuvveti kurulması yolunda bir adım atılmıştır. Ancak bu, Fransanın vereceği cevaba bağlıdır.

MacMillan'ın daha çok yenilgisini örtmek için öne sürdüğü karşılıklı bağımlılık (İnterdependance) doktrini, şüphesiz günümüzün uluslararası politikasına hâkimdir.

Bundan sonra yapılacak teşebbüs, De Gaulle'ü bu doktrin çerçevesine sokmak amacını güdecektir.

YEMEN

Birleşmiş Milletlere kabul edilen Cumhuriyet hükümetini Ankara henüz tanımadı.

Kennedy ve Cumhuriyet

Amerika Birleşik Devletleri'nin genç başkanı bir ay süren yoklama ve görüşmelerin sonucunu geçen hafta aldı. Şüphesiz Yemen Cumhuriyet rejimini tanımak için bu kadar zaman gerekip gerekmediği sorusu ortaya atılıyor. Kennedy'in petrol imtiyazları söz konusu dahi *olsa, imamlık gibi çağımıza uymayan*, gerici bir rejimi desteklemesi zaten beklenmiyordu.

Washington hükümetinin San'a ve Kahire ile yaptığı bir aylık temasların başlıca amacı, silâhlı çatışmaların Yemen sınırları dışına taşmasını önlemek ve bu arada Mısır hava kuvvtlerinin Suudi Arabistan başkent ve diğer şehirlerine âni hücumlar yapması ihtimalini ortadan kaldırmaktı. Bir ay önce Başkan Kennedy'in Yemen Cumhurbaşkanı general Sallal ve Mısır devlet başkanı Nasır'a özel mesajlar yollamasının yanısıra, İmam El Bedr'e *aynı şekilde* müracaatta bulunmaması dikkati çekmişti.

Kennedy yönetimi bu yönde davranmakla kazançlı çıkmıştır, denebilir. Zira, Cumhuriyetçilerin duruma hâkim olduğunu dolaylı da olsa kabul etmekle, bazı şartlarını daha kolay ortaya koyabilmiştir. San'a hükümetinin tanınması, Mısır'ın Yemen'deki kuvvetlerini bazı şartlarla da olsa geri çekmeyi taahhüt etmesini, İhtilâlcilerin de komşu ülkelerle imzalanmış olan sınır anlaşmalarına riayet edileceği hususunda söz vermelerini gerektirmiştir.

Washington hükümetinin Yemen Arap Cumhuriyetini tanımasına karşılık, Sallal hükümeti, Yemen ile Suudi Arabistan arasındaki 1934 Taif anlaşmasını kabul ediyor ve böylece Fizan ve Nefran bölgeleri üzerindeki hak iddialarından vazgeçiyor. Kennedy yönetimi bu pazarlıkta müttefiki İngiltereyi de unutmadı. Londra hükümeti, ihtilâlin başlangıcından bu yana Aden ve Güney Arabistan Emirlikleri Federasyonunun geleceği hakkında daha ciddi endişeler beslemeye başlamıştı. Kennedy, 1934'de İngiliz hükümeti ile İmam Yahya arasında imzalanmış olan anlaşmanın da *tanınmasını* istedi. San'a hükümetinin bunu kabul edip etmediği konusunda kesin bir belirti yok.

Sallal ve arkadaşlarının bu arada Mısır'ın baskısına da uğradıkları gözden uzak tutulmamalı. Gerçekten, Time dergisine inanmak gerekirse, Yemen harekâtı Mısıra günde bir milyon dolara mal oluyor.

Albay Sallal
İşin güç safhasında

Ayrıca savaşların çete mücadelesini andırır tarzda cereyan etmesi, kesin zaferler kazanılmasını güçleştiriyor ve Mareşal Amr'ın prestiji belirli bir ölçüde kayba uğruyor. Bu arada Mısır kuvvetlerinin teçhizat ve insan bakımından da kayıpları olduğu gözönüne alınmalı.

Yemen Cumhuriyet hükümeti bu baskılar ve tavizler karşılığında, milletlerarası durumunu kuvvetlendirmek ve özellikle halka vaad edilen sosyal ve ekonomik reformlar için kaçınılmaz görünen malî ve teknik dış yardımı sağlamak olanaklarını kazandı.

Nitekim, Washington hükümetinin San'a hükümetini tanımasından bir kaç gün sonra, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Cumhuriyet rejimi temsilcilerini kabul etti. Bu arada Kanada ve İtalya gibi NATO üyeleri de Cumhuriyet rejiminden yana çıktılar.

Artık başarı şansı kalmamış olan düşük İmam Mansur Billah El Bedr bile, «asilerin, Amerika Birleşik Devletleri tarafından tanınması, dış alanda bizi zor durumda bırakacaktır» derken Ankara hükümeti bu konuda uykudan uyanmadığı intibaını vermekte devam ediyor. Yemen Cumhuriyet rejimini tanımak için İngiltere'yi mi beklemek lâzım?

TİYATRO

Üç oyun

Ülkü TAMER

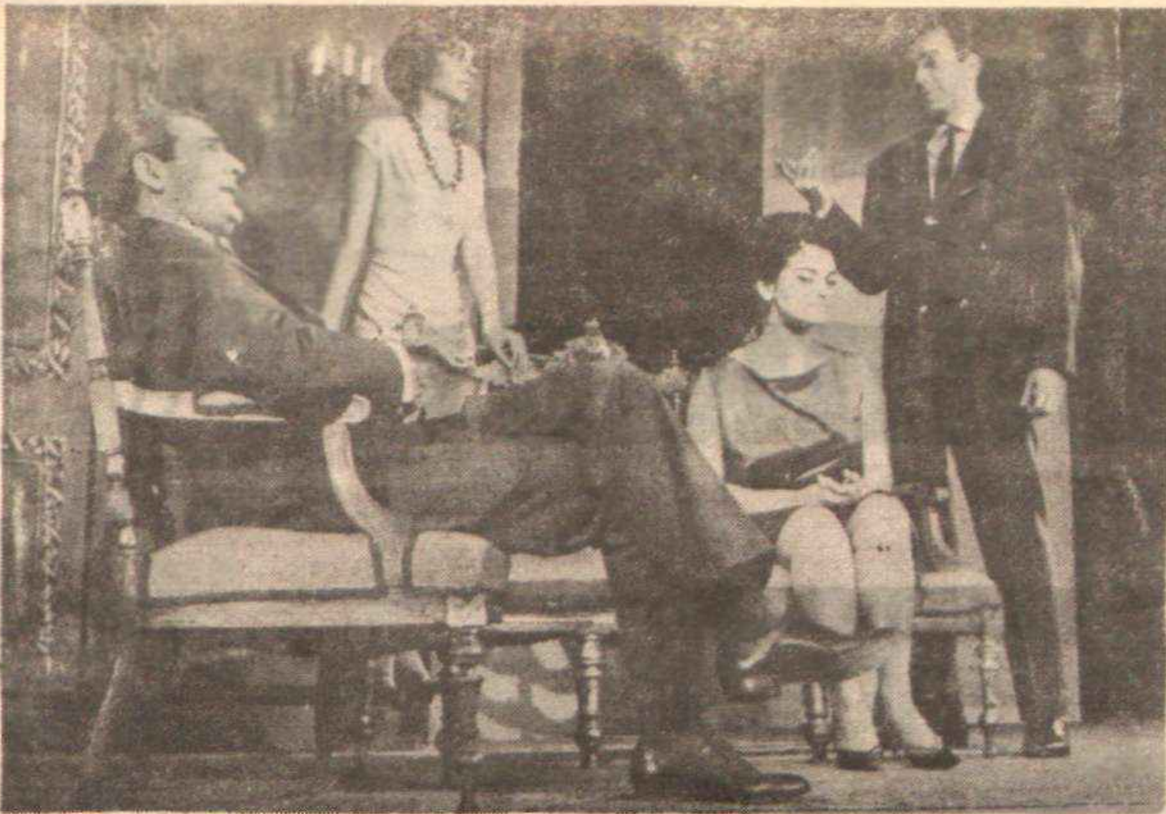
Arena Tiyatrosu, Sıraselviler'deki sevimli salonunda iki oyunu birden sürdürüyor. Ülkemizde eşine pek sık raslanmıyan bir olay: Gerek iki oyun, gerekse oynanacağı belirtilen öteki oyunlar, Arena Tiyatrosu'nun bir tutumu olduğunu gösteriyor. Ayrıca, oyunların sahneye konuşu ve oynanışı da aynı tutumu desteklemekte. Ellerine ne geçerse hemen seyirci önüne çıkarmıya kalkan, kendilerine uygun bir rol bulunca fırsatı kaçırmıyan bazı tiyatrocularımız ne der, bilmem; ama Arena'cıların bu davranışı insana «plâncılık»ın getirdiği bir güven duygusu veriyor.

Toplumun belirli kurumlarıyla, düzenleriyle alay eden oyunlar kişinin aklına bir takım «esrarengiz» düşünceler getiriyor: Ne Übü, ne de Başkalarının Kellesi, üç yıl önce Türkiye'de oynanamazdı, bu apaçık ortada. Ama bir de şu var: Bir Türk yazarı kalkıp Übü gibi, Başkalarının Kellesi gibi bir oyun yazsa bugün ülkemizde oynatabilir mi? (1) Yanılmış olmayı çok isterim, ama hiç sanmıyorum. Jarry'nin oyunu Polonya'da, Aymé'ninki de Poldavya'da geçiyor. Ben neşemi buldum: Bir başka ülkeye uyguladım iki oyunu da, tatlı tatlı seyrettim. Görmemiş olanlara salık veririm, gidip Arena Tiyatrosundaki iki oyunu da görsünler; yalnız sahneye konuş ve oynanış güzel olduğu için değil, ufacık — tefecik Türk yazarı — zavallıcığın neler çekmekte olduğunu anlamak için de...

Aya gidenlerin hepsi de komünist değil ya...

Arena'da bir kral

İlk olarak 1896'da Paris'de oynanan ve büyük bir skandal yaratan Übü, aynı skandalı İstanbul'da yaratmadı (yalnız devrimci Milliyet'in devrimci Ulunay'ı bir şeyler yazdı ama o zaten başlıbaşına bir skandal). Başörtülü bazı kadınlar gelip ilgiyle seyrettiler oyunu. Bu, İstanbul seyircisinin aydın mı, yoksa kuzu gibi mi olduğunu gösteriyor, bilmiyorum. Bildiğim bir şey var, o da şu: oyunu gören her kişi, karşısında saygı duyulması gereken bir çalışma ve bu çalışmanın getirdiği başarılı bir temsil buldu.

BAŞKALARININ KELLESİ: Tuncer Necmioğlu, Nurhan Nur, Serpil Gence, Remzi İnanç

Bu başarı, kişisel çabalardan değil, bir «takım birliği»nden gelmektedir. Sahneye konuş, dekor, kostümler, müzik, danslar ve oynanış hep o aksamıyan «takım birliği»yle yürütülmüştür. Bu konuda fazla yazmayı gereksiz buluyorum, çünkü Übü çoktandır özlediğimiz bir başarıyla verilmektedir. Yönetici Asaf Çiğiltepe ile şunu söyler. Savcı Bertolier'in karısı da doğrulamaktadır bunu İşin içine karısı girince bir düşünce alır Savcı Bertolier'yi. «Üzülme,» der mahkûm Valorin'e, «seni serbest bırakır, kaatili buluruz.» «İyi ama, kaatili bilmiyorsunuz ki...» Bertolier cevap verir: «Bir kaatil gerekirse adalet muhakkak bulur!»

Türk yazarları haa, Tanrı günâhlarını bağışlasın.

Başarılı bir oyun olan, Türkçeye de aynı başarıyla aktarılan Başkalarının Kellesi, Übü kadar etkili değil. Bunda, sahneye konuştaki tutarsızlığın da payı olsa gerek. Örneğin, bir Savcı Bertolier «Fars» oynarken öteki oyuncular kendi havalarını çalıyorlar. Oyuncuların sık sık sahnenin önüne ilerleyip seyircilere «Poz vermesi» de rahatsız edici.

Savcı Maillard'ı oynıyan Remzi İnanç'ın diksiyonu o kadar temiz değil; üstelik oyununda bir rahatlık yok, oldukça kuru. Mahkûm Valorin rolünde Başar Sabuncu soğuk kalıyor; ayrıntılara inememiş, *düz bir çizgiyi sürdürüyor.* Tuncer Necmioğlu Savcı Bertolier olarak oyunun en başarılı kişisi. Savcı da övünür: «Üstelik a leyhinde kesin deliller yoktu!»

Mahkûm Valorin, idam edilmeden bir gece önce kaçar. (Herhalde ertesi günkü aksam gazeteleri, CANAVAR ASILDI diye manşet atamamışlardır, yazık!) Savcı Maillard'a gelerek suçsuz olduğunu, cinayet gecesi Savcı Bertolier'nin karısıyla birlikte bir otelde bulundu

İkinci oyun, Başkalarının Kellesi, adalet düzenini hiçeden bir eserdir.

Savcı Maillard, adam öldürmekten sanık bir mahkûmu idam cezasına çarptırtmayı başardığı için çok keyiflidir. Karısı, dostları, meslektaşları onunla «iftihar» eder Übü Baba'yı oynıyan Ergun Köknar'ı ayrıca kutlamak isterim.

Neşeli Adalet

(Başkalarının Kelleri Tuncer Necmioğlu'nun verdiği fars havasıyla oynansaydı iyi olurdu diyeceğim). Önceleri yadırganan bir savcı. Ama oyun ilerledikçe içyüzü anlaşılıyor savcının, Tuncer Necmioğlu'nun oyunu da bir anlam kazanıyor. Mehmet Gülervüz ile Tunca Yönder, zaman zaman aynı hareketleri tekrarlamakla birlikte, kirahk kaatilleri iyi veriyorlar. Belki sinemanın bıraktığı alışkanlıktan olacak. Nurhan Nur, gerektiğinden de donuk; ama genel olarak başarılı denebilir.

Küçük Sahne

Mevsimi Tütün Yolu gibi her bakımdan sağlam, oturmuş bir oyunla açan Küçük Sahne, yazık ki aynı başarıyı sürdüremiyor. Tiyatro olarak geri bir anlayışta, bugünün seyircisini pek ilgilendirmiyen zayıf yapılı Aklın Oyunu, Engin Cezzar'ın gücüyle ayakta durabiliyor. Engin Cezzar çok iyi oynuyor orası öyle; ama amaç Cezzar'ın oyununu göstermesi idiyse bir başka eser bulunabilirdi.

Sahneye koyuş sağlam ve belirli değil. Örneğin, koridor sahnesinin oyundaki yeri nedir? Gerekli iniş — çıkışların sağlanamaması, eserin çığlıklarla başlayıp çığlıklarla bitmesi nedendir?

Kostümler de öyle: oyuncuların bazıları 1900 yıllarının kıyafeti içindeler, bazıları da yırtmaçlı, üç düğmeli ceketler, naylon çoraplar giymisler

Engin Cezzar'dan başka Gülriz Sururi'nin, Cüneyt Türel'in, Gülbin Eray'ın (zaten çok kısa iki rol) ve bir yere kadar da Âli Yalaz'ın adlarını anabilirim. Öteki oyuncuların, özellikle Mehmet Akan'ın, pek başarısız oyunlarında suçun yalnız sahneye koyucuda olduğunu hiç sanmıyorum.

Bana kalırsa, Aklın Oyunu, Küçük Sahne'ye yine Küçük Sahne tarafından verilmiş çok ciddi bir ihtardır.

(1 Bir arkadaşım notu: İnşallah oynatabilir.

AKLIN OYUNU: Engin Cezzar ve Gülriz Sururi

Tütün Dumanı

Samim Kocagöz

Köyde

Geçen hafta içinde Ege'de tütün piyasası açıldı. *Tütün piyasasının açıldığı günler. Ege'nin en renkli günleridir.* Hani Bektaşiye, «Erenler, şarap haram. Haram olduğunu bilirsin de niye içersin?» Diye sormuşlar. O da, «İçip içip bitirip, kökünü kurutmak için!» karşılığını vermiş. Bizimkisi de o hesap. Hergün içtiğimiz şu zıkkımın dumanı yüzüsuyu hürmetine, alış—verişi ile ilgileniyoruz! Ne kadar içsek, kökünü kurutamıyacağımıza göre büyük bir yurttaş topluluğunun, çiftçinin geçim işi olan bu konu ile elbette ilgileneceğiz. *Tütünün tozu dumanı para! Memleketin ekonomisinde* büyük, önemli bir yeri var. Tütün üzerine geçmiş yıllarda ünlü (!) iktidar az dolap mı çevirmedi? Ege'de büyük bir çiftçi topluluğunun geçim ürünü olan tütünün piyasasının açılışını, geliniz birlikte bir köyden izleyelim:

...tenqum, ...sı, piyasasının açıldığı gün (17 Aralık 1962) Tekel, baş fiyat olarak tütüne 14 lira değer koyunca, bütün ekici köylerde bir bayram havası esti. *Bizim köyün meydanında davullar vurmaya* başladı. Millet, çepeçevre davulun zurnanın etrafına toplanmış, oyunların, zeybeklerin ardı arkası alınamıyor. Durup durup hepbir ağızdan «Ya ya şa... Ya ya şa! İsmet Paşa çok yaşa!» diye bağırmaktayız. Meydanın berisindeki kahvede yaşlılar, ağırbaşlılar oturmuş eğlenceleri seyretmekte, tekelcilere kahve çay koşturmakta, ama bir gram tütün satmıya yanaşmamakta. Nedenine gelince, «Dövlet baba, işi sağlam kazığa bağlamış. Nasıl olsa alacak. Köylüye arka çıkmış. Ortalıkta bir sürü lâf dönmekte. «Bu işin yirmi bangonota dek yolu vardır arkadaşı» «Bana sorarsan, birinci malımı, yirmi iki bangonottan elimi öpene veririm...» «Ulen şöyle böyle derdiniz... İsmet Paşa için zart zurt ederdiniz. Gördünüz mü Paşa'yı! Baba adam vesselâm!. Dokuz Palalı paşayı cebinden çıkarır...» Kahvenin içinde dönen sözlerden, ocağa yakın oturan Topsakal Memiş son derece dertli. Ağzını bıçak açmıyor. «Yoksa bu fiyatı beğenmedin mi?» Diyenlere, suratını ekşite ekşite, «Bundan iyisi can sağlığı...» Karşılığını veriyor ama yüreği kan ağlıyor; durup durup «Ah namussuzlar ah!. Ah dönekler ah!» Diye söyleniyor. İsmet Paşa Çok Yaşa! Diye bağırmıyorlar mı, saçı sakalı diken diken oluyor. Yaklaşıp soruyoruz Memiş'e. «Hiçbir şeyciğe yanmam, Adnan beğciğime yanarım... Bu akılları İsmet Paşa'nız, hep rahmetlikten öğrendi. Şimdicek onun silâhı ile bizi vurmakta. Bakın şu milletin haline, bir zamanlar *Adnan beğime bağırırlardı çok yaşa diye...* Neydi onun günleri, neydi? Tütünü taban yere ek, dağa ek, taşa ek, çıksın. İsterse yerden tütün yerine ot çıksın. Lâhna yaprağı gibi tütün yaprağı olsun. Basardı parayı alırdı. Sonunda aldığı tütün, cigaraya gelmezmiş, bir işe yaramazmış. Gelmesin, yaramasın. Basardı parayı köylüyü memnun etmek için. Allah da şahit, cebimiz para gördü. Derler ki, nereden bulurmuş Menderes bunca parayı? Nereden bulursa bulsun. Bizi elâkader etmez. Dövlet işine biz karışmayız. İsterse gazete basar gibi para bassın. Bize para bulup veriyor ya... Biz de ona reyimizi veririz. Tamam mı arkadaş? Şimdicek bakıyorum, şu hale bakıyorum, İsmet Paşa'nın aklı başına yeni geldi. Bize Menderes siyaseti göstermekte. Yuf olsun şu bizim köylüye ki, böylecene oyuna gelmekte...» Memiş, daha söyleyecekti. Ortalıkta bir kaynaşma oldu: Geliyorlar!. Geliyorlar! Diye bağırışıldı. Bir de baktık, köye renk renk, boy boy lüks otomobiller girmekte!..

Tüccar

İzmir'deki yazıhanelerde oturup saç baş yolmaktansa tüccar, varıp köylü ile konuşmayı, işleri (mahallinde) incelemeyi uygun görmüşlerdi. Arabalardan indiler. Kahveye girdiler. Bir vakit, iki yakalarını alan köylüyü gözleri görmedi. Yazıhanelerinden beri giriştikleri tartışmayı, aralarında sürdürüyorlardı:

«Bu, özel sektöre vurulan darbe!» Diye bağırıyordu gençten bir tüccar. Orta yaşlı, göbekli bir başkası, içi kan ağlaya ağlaya, ona takılıyordu:

«Seni bu durumda, Ali Can bile kurtaramaz. Memlekette (hususî teşebbüs) ölüme mahkûm edilmiştir. İsmet Paşa'nın eski azılı devletçilerden olduğunu bilmez miyiz sanki? Niye geldik buraya? Ne yapacağız? Tekel karşımızda. Devlet gücü bu!»

«Bütün tütünü alamaz devlet.»

«Elbette alamaz. İhtiyacından fazlasını ne yapacak?»

«Devlet tüccar mı oldu?»

Bir köylü söze karıştı:

«Dövletimiz, Alamanya'da, başka memleketlerde pavlike kurmaktaymış. Bütün tütünümüzü alacak. Cigara yapacak, satacak. Bize göre hava hoş. Ha dövlet almış, ha siz... Kim parayı basarsa o alır tütünü.»

Yaşlıca bir tüccar söze girişti:

«Bakın ağalar, ben size bu işi iyice anlatayım: Amerika bizim tütünlere bir elliden, sizin anlıyacağınız, bir dolar elli sentten fazla vermiyor. Bu da bizim parayla onüç buçuk lira eder. Biz, böylecene tütününüzü satamayız. İşlenmesi, masrafları, banka faizleri ne olacak? İki misli tutar bunlar. Açık açık söyleyorum. Amerika iki dolar bile verse, bu fiyatla, 14'den, sizden tütün alamayız..»

Yaşlı bir köylü,

«Orasını senin paşa gönlün bilir beğim..» Dedi ve ekledi: «Hem zorla Amerika'ya satacağım diye niye uğraşıyorsun? Başka müşteri bul.»

«Başka müşterimiz yok. Avrupalılar, Amerika ne fiyat verirse, ondan bir kuruş fazla vermezler.»

«Neden vermezlermiş?»

«Bizim tütünün piyasası, Amerika'lıların elinde de ondan.»

«Amerika'dan borç para mı aldın bey?»

«Ben almadım, ama hükûmetler aldı.»

«Demek dövlet Amerika ile uyuşmuş olmalı ki, bize bu fiyatı vermekte. Sen de başının çaresine bak bey, başka pazar ara.»

«Eh..» Dedi öfkeyle tüccar, «Amerika da bir almazsa tütünü, devlet de şapa oturur...»

«Orası bizi elâkader etmez...»

Amerikalılar

Köylerde, köylüler böylece kaynaşırken, Tüccarlar saç baş yolarken, İzmir'in içindeki büyük Amerikan Tütün şirketlerinin adamları da şöylece konuşuyorlar: «Türkiye'de bu koşullar altında iş kalmadı. Alış veriş edilmez. YUNANİSTANA gitmeli. Yunanlıların istediği parayı basarız, alırız tütünlerini ama, Türk'lerden bu fiyata tütün almayız... Türkiye şımardı!.»

Türkiye ile Amerika arasındaki tütün alış verişinin rezaletini geçen yıl, yine piyasanın açılması dolayısiyle yazmıştım, (Vatan, 15 Ocak 1962). Şimdi tekrarlamak istemiyorum. Hem tüccarlar darılıyormuş, hem de Amerikalı dostlarımızı darıltıyormuşuz!.. Meraklı okurlarım isterlerse o yazıma bir göz atarlar. İşte bu yıl piyasanın açılışındaki dönen sözler, olaylar... Sonu nasıl gelir bakalım.

NOT: Samim Kocagöz'ün yazısında bahsi geçen yazısı VATAN'ın 15 Ocak 1962 tarihli sayısında çıkmıştır ve yazı ile ilgili kısmı şudur:

«Dış piyasa demek (The American Tobacco) şirketinin Orta Doğu temsilcisi Baksalis demektir. Çorbacı, Amerikan uyrukludur ma, İzmir'li, İzmir'in Bucasından eski bir vatandaşımızdır. Rum asıllıdır. Elbetteki Yunanistana büyük sevgisi vardır. Türkiyeden en çok tütün alan şirket (The American Tobacco) olduğu için, bütün yetkiler de Baksalis de olduğu için. TÜRK TÜTÜNÜNÜN kaderi bu zatın elindedir. Dünya piyasası demek, Baksalis demektir. Amerikanın bütün alıcıları, onun ağzına bakar. Avrupanın bütün alıcıları, onun vereceği fiyatı bekler. Banka borcuna gırtlağına kadar batmış tüccarımız, dört gözle Baksalis Cenaplarını bekler. Ve inanınız, Baksalis'i Amerikadan gelen bu Çorbacıyı Yunan sınırlarında karşılamaya giderler. Çünkü, tüccarlar arasında «memleketimiz, şu, masrafımız, bu tütünümüzü Baksalis Cenaplarına şu fiyattan aşağı vermiyelim» diye, hiç bir zaman bir sözleşme olmamıştır ve olamaz. Baksalis Cenapları, izzetü ikbal ile, İzmir Palas'a nazil olur. Karşısında duran tüccara ilk sözü şudur:

— Eh bu yıl Yunanistanda çok tütün var. Hatır için sizden belki alırım... (Bu söz yalandır. Her yıl Yunanistanın tütünü en çok Türk tütününün dörtte birinden azdır.)

Karşılık:

— Aman çorbacı sen bilirsin...

— Yunanistandan çok ucuz tütün aldım.

(Bu da yalandır. Yunan tütününün en kötülerine Baksalis, iki dolar vermiştir.)

Karşılık:

— Aman çorbacı sen bilirsin... (El uğuşturmalar.)

— Bir kaç gün düşünelim bakalım...

Bir kaç gün sonra en çok tütün elinde bulunan tüccara Baksalis der ki,

— Senin hatırın için, bunca yıllık dostluğumuz için, senin tütünleri gördüm fena değil,1,25 veriyorum. Örneğin, o yıl, taş çatlasa, en iyi Türk tütünü bütün dünya piyasalarında bir dolar, yirmi beş setten fazla etmez.

Düşünürüm de niçin hükûmet şu Baksalise karşı, «Bu yıl şu kadar fiyattan aşağıya ihraç lisansı vermiyorum!.» diyemez? Bunu geçen bir yılda bir kere diyebildi, faydası da görüldü. En büyük satıcı Tekel İdaresi, niçin direnmez?

Sözün kısası, tütün işimizin bu yönü de düzensizdir.»